

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2024. gada 19. martā

Turpinājums

2024. gada 10. aprīlī

Sēdi vada

Satversmes tiesas priekšsēdētājs **Aldis Laviņš.**

A. Laviņš.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Un turpināsim uz klausīt pieaicinātās personas.

Kā nākamā pieaicinātā persona ir Liepājas Universitātes profesore, Kurzemes Humanitārā institūta vadošā pētniece Dace Markus.

Jā, Markus kundze...

Vai personu apliecinošu dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumentu ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Markus kundze, lūdzu, aicinām jūs pie Satversmes tiesas tribīnītes, lai sniegtu savu viedokli tiesai.

Jums bija uzdoti vairāki jautājumi. Man lūgums būtu sniegt atbildes uz tiesas uzdotajiem jautājumiem, kā arī sniegt to būtisko citu informāciju, kuru jūs uzskatāt par vajadzīgu tiesai darīt zināmu. Lūdzu, klausāties jūs!

D. Markus.

Pateicos.

Labdien! Man bija uzdoti divi jautājumi, jo mēs jau ilgāku laiku latviešu valodas un letonikas valsts pētījumu programmās no 2018. gada, bet pirms tam arī starptautiskā projektā, esam pētījušas, visas sievietes pētnieces, esam pētījušas latviešu valodas apguvi gan mazākumtautību, gan latviešu bērnu grupās pirmsskolas vecumā.

Tātad es varu runāt par pirmsskolas vecumu, jo tie ir mūsu pētījumu rezultāti.

Pirmais jautājums bija, vai mēs viesojāmies un veicām šīs pārbaudes arī privātos un, jāsaka, arī starptautiski finansētos bērnudārzos. Jā, gan valsts, gan privātajos un bez tam šie pētījumi ir veikti gan Kurzemē, gan Zemgalē, gan Vidzemē, gan Latgalē, gan, protams, arī Rīgā, kur ir visplašākais spektrs.

Un galvenais secinājums bija tāds, kas arī saskan ar otro jautājumu man uzdoto, ka mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme nav atkarīga no tautības, nav atkarīga no kaut kādiem citiem apstākļiem, kā pēdējā gadā izrādījās, arī no vizuālās informācijas, par ko mēs ļoti interesējāmies bērnudārzos, bet ir atkarīga no tā, vai bērns apmeklē grupu ar latviešu valodu ikdienā, vai ar krievu valodu ikdienā, nu, vai arī bilingvāli, kā bija līdz šim dažās grupās. Un atšķirības bija ļoti lielas, ļoti būtiskas. Mēs zinām, ka daudzi vecāki sūta bērnus un jau sūtīja iepriekšējos pēdējos gados arī mazākumtautību bērnus uz grupām ar latviešu valodu ikdienā. Un tad to bērnu valodas attīstības līmenis pilnībā atbild tam, lai turpinātu mācības 1. klasē latviešu valodā un bija tuvu tiešām dzimtās valodas līmenim. Bet tie bērni, kas bija apmeklējuši tā sauktās bilingvālās grupas vai grupas ar dominējošo krievu valodu, kā mēs to konstatējām, to zināšanu līmenis bija stipri zems un neatbilda tām prasībām, kas tika izvirzītas arī likumdošanā, lai turpinātu mācības tagad latviešu valodā no pagājušā gada 1. septembra, kā ir noteikts.

Ja jūs interesē lingvistiskāki atzinumi, tātad, mums bija pat pārsteigums, ka vienīgais, kur kaut cik tuvojās šis līmenis tam, kas būtu nepieciešams, bija pareizrūna, kaut gan mēs zinām, ka tieši pieaugušajiem tieši visilgāk saglabājas dialekta vai citas valodas parādības. Un mēs sīkāk iedziļinājāmies šajā jautājumā, un varēja redzēt, ka bērni ir ļoti labi atdarinātāji. Ja skolotājs arī pirmsskolas iestādē ar viņu runā latviski, viņš cenšas runāt tā, kā ir skolotājs runājis.

Nu, par to, ka ir svarīgi gan, cik liels ir apjoms, gan cik ilgi ir dzirdēta un lietota valoda, par to jau es esmu norādījusi arī atzinumā starptautiskos dažādus autorus, arī mēs paši to secinājām.

Vienīgais, ko es varētu pateikt vēl klāt, jā, nu jau ir iesniegts arī raksts par jaunāko pētījumu, par ko referējām Daugavpils Universitātē, būs arī žurnālā „*Linguistica Lettica*” viens raksts par pēdējiem rezultātiem, jo pirms pašas pārejas uz latviešu valodu mācībās 1. septembrī mēs vēl maijā veicām tādu ekspress aptauju pedagogiem skolotājiem, kas strādā pirmsskolas iestādēs. Mums ļoti palīdzēja šoreiz Izglītības un zinātnes ministrija, kur notiek pirmsskolas iestāžu vadītāju sanāksmes un viņa mums palīdzēja šo aptauju izplatīt. Un joprojām parādījās, ka tā sauktās bilingvālās izglītības, gan dominējošās krievu valodas grupu rezultāti nav apmierinoši. Diemžēl nav apmierinoši. Tāpēc mēs arī pētnieku grupā nolēmām, ka mēs atbalstām šo pāreju uz latviešu valodu, bet mēs sekosim noteikti līdzi, kā tas tiek īstenots... šis process. Un pirmā pozitīvā ziņa ir tā, ka Izglītības un zinātnes ministrija tiešām ir piešķirusi, es nezinu, vai tas ir pietiekami, bet ir piešķirusi finansējumu skolotāju palīgiem. Jo ir

pilnīgi skaidrs, ka tie bērni, kas nāca no bilingvālajām vai krievu valodas grupām, viņiem ir nepieciešami palīgi 1. klasē. Vismaz vienu gadu, kad sākas normālais process.

Ja jūs interesē mana pieredze, tad manam vecākajam dēlam meitas arī ģimenē runāja divās valodās, kaut gan, protams, abi vecāki prot valsts valodu, kas ir loģiski, valstī dzīvojot, bet viņi bija vienojušies, ka māmiņa, kurai vecvecāki runāja krieviski, runās ar viņām krieviski un dēls runās latviski. Bet galvenais ir šīs abas valodas nejaukt. Rezultāts ir tiešām brīnišķīgs. Lielākā meita prot jau divas svešvalodas, ne tikai krievu un latviešu valodu, mazākā turpina izglītoties.

Nu jā... tas laikam arī ir galvenais.

A. Laviņš.

Paldies.

Tomēr precizēsim. Sakiet... par pētījumu, kas ir veikts, vai šis pētījums aptver arī privātās izglītības iestādes?

D. Markus.

Es jums atbildēju jau pašā sākumā, ka jā, arī privātās un pat starptautiski finansētās. Bet tad, kad mēs sākām šo pētījumu, mums bija visi dokumenti – gan anketas, gan testi, gan viss – bija jāizstrādā un jāapstiprina visās iespējamās... gan bērnu tiesību aizsardzības, gan datu aizsardzības institūcijās un mums ir jāievēro arī anonimitāte, kā jūs saprotat, es nedrīkstu saukt ne bērnus, ne bērnudārzu nosaukumus, es esmu to stipri apsolījusi. Bet patiešām normāla situācija maijā bija Vidzemē un Zemgalē, kur bija palikuši pa vienam bērnudārzam... nu, Vidzemē jau praktiski visi bija pārgājuši uz latviešu valodu, Zemgalē bija viens bērnudārzs, kur bija krievu valoda arī un es domāju, ka tā situācija uzlabojas.

A. Laviņš.

Uzdotajā jautājumā... jums uzdotajā jautājumā mēs vērsām jūsu uzmanību uz pētījumā norādīto, ka, lai mazākumtautību bērni pirmsskolas vecumā sekmīgi apgūtu latviešu valodu, nepietiek tikai ar dažām latviešu valodas nodarbībām nedēļā, bet ir nepieciešams pirmsskolas izglītības iestādei radīt reālu bilingvālu valodas lietojuma vidi – komunikācija, rotaļas, vizuālie līdzekļi un tamlīdzīgi...

Vai šobrīd pēc apstrīdēto normu ieviešanas 1., 4., 7. klasei, ka viss mācību saturs ir apgūstams valsts valodā, šāda bilingvālā vide, jūsuprāt, pastāv?

D. Markus.

Es sapratu jūsu jautājumu, un, godīgi sakot, jau gaidīju, jo tas bija brīdis, kad bija šis bilingvālās mācību iespējas turpināt, bet, kā mēs redzējām, rezultāts nebija labs arī tajās grupās, kur bija bilingvāli apguvuši.

Līdz ar to mēs pilnībā atbalstām to, ka ir tomēr pāreja uz pilnīgu latviešu valodu, un Covid laiks pierādīja vēl vienu parādību – ļoti pasliktinājās vai, teiksim, tā... apstājās progress tiem bērniem, kuriem mājās bija tikai kāda cita valoda un ne latviešu valoda. Un izrādījās, ka tā pirmsskolas iestāde patiešām acīmredzot daudziem ir vienīgā vieta, kur latviski ne tikai mācīties, bet kur viss notiek latviski. Diemžēl tad, kad bija bilingvālais... nu, mēs zinām, ka bieži vien notika... arī tur, kur notika bilingvāli, bija par maz latviešu valodas. Vai arī, piemēram... nu, teikšu tā... Liepājā viena bērnudārza vadītāja, nesaukšu vārdā, teica: „Es neko vairs nevaru izdarīt, es pieeju pie durvīm un es dzirdu, ka atkal viņa ir pārgājusi uz krievu valodu.” Nu, tā tad droši vien tomēr ir stingri jānosaka. Bet ļoti labi būtu, ja arī ģimenē būtu kāds, kas sarunājas latviski.

A. Laviņš.

Nē, bet es tomēr vēlētos atgriezties pie tā, ko jūs šā pētījuma pētnieki esat secinājuši par to, ka pirmsskolas izglītības iestādei ir nepieciešams radīt reālu bilingvālu valodas lietojuma vidi. Un ka tas ir labākais veids, kādā bērniem, kuri pieder pie mazākumtautībām, apgūt latviešu valodu un vienlaikus saglabāt iespējas uz kvalitatīvu izglītību.

Tad tomēr tas jautājums ir, vai šobrīd, kad pirmsskolas izglītības iestādēs saturs ir jāapgūst tikai valsts valodā, tā bilingvālā vide, par kuru jūs runājat, tas ir priekšnoteikums tiem bērniem, kas pieder pie mazākumtautībām, vislabākajā veidā apgūt valsts valodu, kā jūs rakstāt... tas ir priekšnoteikums, protams, arī kvalitatīvai izglītībai.

Es līdz galam nesapratu to domu, kā tiesiskais regulējums, kas neparedz bilingvālu vidi, tomēr tik un tā ir labāks nekā tas, kas ir norādīts un nupat jūsu pētījumā citēts.

D. Markus.

Visvienkāršākā atbilde ir tāda. Tanī laikā, kad bija iespējas mācīties tālāk bilingvāli, mēs uzskatījām, ka ir jādara viss, lai pastiprinātu latviešu valodu bērnudārzā. Tagad, kad ir iespējas mācīties latviešu valodā, patiešām, kolēģi... ģimenē sava dzimtā valoda tiek apgūta ļoti labi, nav nekādu šaubu nevis bilingvāli, bet latviešu valodā tālāk mācīties skolā.

Nu, ar vārdu sakot, tā ir mana atbilde... tolaik bija cita situācija... Tagad, atbilstoši arī likumdošanai, tas tomēr ir arī izglītības politikas jautājums un pat valsts politikas jautājums.

A. Laviņš.

Markus kundze, es šinī brīdī nevaicāju par politikas jautājumu. Es jums vaicāju kā pētniekam, kurš ir pētījis šo situāciju un ir secinājis, kas tam bērnam var būt

vislabākais veids, kā nonākt pie mērķa. Mērķis ir pēc iespējas augstākā kvalitātē apgūt valsts valodu mazākumtautību bērniem un vienlaikus nesamazināt iespēju iegūt kvalitatīvu izglītību.

Un tāpēc es lasu šo pētījumu, kurā ir teikts... pētnieki ir uzsvēruši, ka ir nepieciešams radīt reālu bilingvālu valodas lietojumu. Un es līdz galam... šajā brīdī man ir jāsaka, ka neizpratu jūsu teikto par to, ka šībrīža situācijā, kad bilingvāla valodas lietojuma vide saskaņā ar normatīvajiem aktiem vairs nav paredzēta, tā vēl tomēr ir labāka, nekā tas ir norādīts šeit.

Vienīgais, ko es sadzirdēju, bet jūs man varat precizēt šo, es sapratu no jums, ka šī bilingvālā vide, kādā notika mācību satura pasniegšana, tomēr realitātē bija tāda, ka tajā dominēja nevis valsts valodas lietojums, bet citas mazākumtautības lietojums un jūs uzsvērāt krievu valodu.

D. Markus.

Jā, lielākoties...

A. Laviņš.

Un ka pēc mācību satura apgūšanas bērni nebija pietiekamā līmenī apguvuši valsts valodu, jo šie pedagogi, kā jūs teicāt, tikko durvis ir aizvērtas, pāriet uz krievu valodu.

Tas ir tas ne bilingvālās valodas lietojuma piemērs, kurā formāli esot bilingvālajai valodai, bet neformāli tik un tā pāriet mācības krievu valodā, un beigās bērns, beidzot pirmsskolas izglītības iestādī, nav gatavs mācīties 1. klasē latviešu valodā? Tāda ir tā loģika, ko jūs mēģināt pateikt?

D. Markus.

Nē. Tāda nav tā loģika. Tā ir tikai viena piezīme klāt vēl pie tā, kas notika, piemēram, Covid laikā tas ļoti spilgti parādījās.

Bet reāli bilingvāla vide nozīmē to, ka, ja ir mājās krievu valoda, tad tiešām latviešu valoda pilnībā pārējās vietās.

A. Laviņš.

Tā tad bilingvālo vidi jūs kopsakarā ņemat – gan ģimeni, gan skolu.

D. Markus.

Protams.

A. Laviņš.

Un tas, ka skolā nav bilingvāla apmācības programma, tas, jūsuprāt, nenozīmē, ka nepastāv bilingvāla vide, jo ir jāņem vērā ģimenes konteksts.

D. Markus.

Protams, ne tikai ģimene... radnieki, draugi, dažādas citas aktivitātes... Nu, es jau vēlreiz varu atgādināt, ka piecu sešu gadu vecumā bērni ļoti labi prata krievu valodu. Patiešām ļoti labi. Mums bija arī piemērs, ko mēs arī minējām baltistu kongresā... kur puisītis nu nekādi nevar latviski atbildēt un es pārgāju uz krievu valodu. Es viņam saku: „На каком языке ты говоришь с родителями?”. „На русском.” „А с дедушкой, с бабушкой?” „На русском.” Un viņš pats pielika klāt: „Но с котенком Латэ я говорю по латышски.” Viņi grib latviešu valodu mācīties un apgūt, bet viņam tā vide nav tāda. Es tiešām skatos uz šo kā bilingvālu plašākā nozīmē, nevis tikai...

A. Laviņš.

Paldies. Tātad, šajā brīdī esam sapratuši, kas ir domāts pētījumā ar šo citātu, ko es minēju.

Labi. Un sakiet, lūdzu, vai iepriekšējā izglītības reformas posmā, kur bija paredzēta noteikta proporcija, kādā tiek lietota valsts valoda un mazākumtautību valoda izglītības satura apgūvē pirmsskolas izglītības posmā – 50 procentu apmērā, pēc tam pamatzglītības pakāpē – 20 procentu apmērā mazākumtautību valodā attiecīgi un jau nākamajā izglītības pakāpē jau bija tikai valsts valodā. Sakiet, vai šī pieeja, ka mazākajiem jeb jaunākajiem bērniem ir tomēr iespēja izglītības saturu kaut kādā daļā apgūt savā dzimtajā valodā, bērniem pieaugot, šī iespēja samazinās, un, kad bērni ir jau lielāki un mācās jau vidusskolas posmā, tur pat varētu atstāt izvēli.

Vai šī pieeja, jūsuprāt, nav saprātīga un atbilst bērna vislabākajām interesēm?

D. Markus.

Es apšaubītu šādu pieeju... kā es jau teicu, no manas ģimenes pieredzes, ka šāda pieeja, manuprāt, nav pati labākā. Bet es varu atbildēt tikai par pirmsskolas vecumu, kur mēs veicām pētījumu, un pirmsskolas vecumā rezultāti iepriekšējā nebija pietiekami... iepriekšējā sistēmā...

A. Laviņš.

Labi. Tad pieskaramies jautājumam par to... un kā mēs varējām dzirdēt no pieteikuma iesniedzēju pārstāvja Džibuti kunga, par to, kā, viņaprāt, bērns, mazākais bērns, jūtās, ieejot bērnudārzā. Ir privātās izglītības iestāde, bērnudārzs, kurā visam saturam ir jābūt pasniegtam valsts valodā. Ģimenē ja bērns ir dzirdējis tikai mazākumtautību valodu, kā viņš var apgūt šo saturu, būdams divgadīgs, trīsgadīgs? Tur

tas ir iespējams? Izskaidrojiet tiesnešiem jūs kā pētniece... jūs esat šo jautājumu pētījusi...

D. Markus.

Divgadīgos es neesmu pētījusi, bet tas ir apmēram tāpat, kā cilvēks vispār apgūst valodu. Bērns ienāk runājošu cilvēku pasaulē. Viņš taču neko nesaprot. Bet viņš no savas pieredzes un pēc tā, ko viņam arī stāsta, ko viņam māca... tāpat svarīgi ir, kāda ir atmosfēra ģimenē, vai tā nav pret šādu variantu, un vai tā ir atbalstoša un, protams, bērnudārza iekšējā atmosfēra un pedagogu meistarība, loģiski.

A. Laviņš.

Respektīvi, tāds divgadnieks, kurš savos divos gados ir tikai dzirdējis, piemēram, krievu vai ukraiņu valodu, ienāk bērnudārzā, kurā ir tikai latviešu valoda. Viņam tā būtu, jūsuprāt, izaicinoša, bet vēl normāla vide, lai apgūtu ko jaunu un to saturu, kas bērnudārzā ir apgūstams, tā jāteic, jo negribas jau teikt, ka tagad viss, kas ir dzīvē apgūstams, tiks apgūts bērnudārza posmā... bez šaubām, ka nē.

Bet tomēr man gribētos jūsu vērtējumu kā no pētnieka, ka, lūk... tāds divgadīgs bērns ienāk vidē, kurā viņš nesaprot tos vārdus, kas viņam tiek teikti, viņš ģimenē ir dzirdējis citu valodu. Tas ir adekvāti?

D. Markus.

Nu, es jums varu teikt tikai no tā, ko mēs esam redzējušas. Neesmu veikusi pētījumus un mana grupa nav pētījusi tik mazu bērnu valodas apguvi. Bet mēs esam viesojušies starptautiskā bērnudārzā, kur nav nekādu problēmu ar latviešu valodas apguvi arī maziem bērniem, pie tam šim bērnudārzam ir vairākas filiāles Latvijā. Esam viesojušies arī privātajos bērnudārzos ar ļoti labiem rezultātiem. Tāpat pedagoģiskā meistarība ir tādā līmenī, lai to varētu darīt. Nav jau viss jāsāk ar mācībām un ar grāmatu. Ir taču rotaļas, sarunas un viss pārējais. Kā jau es teicu, tāpat kā cilvēks, kā bērns ienāk pasaulē, neko nesaprazdams arī savā dzimtajā valodā. Viņš pamazām rada šo valodu un tāpat notiks arī bērnudārzā.

A. Laviņš.

Labi. Mēs tiesas sēdē piešķirāmie arī jautājumiem par bērnam sniegto pedagogu atbalstu. Tas var būt pedagogs, pedagoga palīgs. Sakiet, lūdzu, par logopēdu... Vai šim atbalstam, kuram ir jābūt no pedagogu puses pirmsskolas izglītības iestādē bērnam, kurš pieder pie mazākumtautībām, vai logopēda pakalpojumam būtu jābūt viņa dzimtajā valodā vai, taisni otrādi, kā mēs dzirdējām no citiem speciālistiem, kas ir aicināti šajā tiesas sēdē, ka vislabāk, ja mērķis ir, lai šis bērns apgūtu valsts valodu, arī šim atbalsta pakalpojumam, kas ir logopēda pakalpojums domāts, ir jābūt

tieši valsts valodā?

Kāds ir jūsu vērtējums?

D. Markus.

Tā kā es strādāju arī ar topošajiem logopēdiem Liepājas Universitātē, tad es redzu, ka šajās grupās ir gan logopēdes studentes ar latviešu valodu kā dzimto, gan ar krievu valodu kā dzimto valodu. Un, manuprāt, nedrīkst atdalīt latviešu valodas logopēdu darbu no krievu valodas logopēda darba. Katram ir sava specifika. Mēs zinām, ka pat brīnišķīgajā skaņu izrunā, ko es pieminēju kā pozitīvo paaugu, pat tur ir ļoti daudz ko darīt gan krievu valodā, gan latviešu valodā.

A. Laviņš.

Respektīvi, šiem logopēda pakalpojumam būtu jābūt gan latviešu valodā, gan arī attiecīgajā mazākumtautību valodā?

D. Markus.

Es domāju, ka jā, bet tas ir atkarīgs arī no tā, kādu grupu bērns apmeklē. Jo šos lielos secinājumus mēs neizdarījām grupās ar runas defektiem, ir tās speciālās logopēdiskās grupas. Mēs apmeklējam grupas, kurās ir kaut kādas sīkas niansītes, kur ir logopēds, kas palīdz, bet tās nav logopēdiskās grupas. Tad jums ir jāvērsas pie logopēdiskajām grupām ar šo jautājumu.

A. Laviņš.

Tā... Un no manas puses vēl būs šāds noslēdzošais jautājums. Jūsu viedoklī ir pieminēta 2023. gada ekspress aptauja ar rezultātiem. 32 pirmsskolas izglītības pedagogu grupas aptaujātas. Cik kopumā pedagogu bija šajā 32 pedagogu grupā?

D. Markus.

Es esmu arī to minējusi tur tālāk... es tagad no galvas baidos jums samelot, jo tā bija tikai ekspress aptauja. Pilnīgi brīvprātīgi, ļoti ātri, jo mēs gribējām redzēt, kas tad notiek tieši pirms pašas pārejas. Un problēma bija tāda, ka tiem, kam bija latviešu valodā viss labi, tas arī tur ir nosaukts, bet bija arī tādas grupas, kur gan paša pedagoga kvalitāte, piedodiet... viņi paši sevi arī vērtēja... bija ar „5” novērtēta...

A. Laviņš.

Piedodiet... es mēģināšu noformulēt jautājumu. Es tikai atsaucos uz ekspress aptauju un gribēju precizēt respondentu skaitu... Tad es saprotu, ka tās 32 pirmsskolas izglītības... mazākumtautību izglītības programmas pedagogi, kuri īstenojuši, viņi bija sadalīti 32 grupās, ja? Tā es varu saprast. Un tad tas nozīmē, ka pedagoga skaits ir bijis

lielāks nekā 32.

D. Markus.

Nē, nē... pedagoģu skaits ir nosaukts, es tiešām negribu melot...

A. Laviņš.

Šķiet, ka tie ir 32 pedagoģi...

D. Markus.

Pat mazāk, manuprāt... jo tur bija tādi pedagoģi, kas strādāja vienā un tajā pašā grupā, piemēram, bet viņiem varbūt bija divējādi uzskati...

A. Laviņš.

Skaidrs. Tas bija tikai, lai precizētu skaitu. Bet tagad tas galvenais, ko es mēģinātu noskaidrot kopā ar jums...

Tātad, rezultāti ir tādi, ka, kā jau jūs minējāt, vai bērni ir gatavi apgūt pamatizglītības saturus jau skolā latviešu valodā?

Un tie secinājumi ir tādi, ka tikai 7 no 32 ir atbildējuši, ka jā, bērni ir pilnīgi gatavi doties uz 1. klasi un apgūt mācību saturu valsts valodā.

20 jeb lielākā daļa – daļēji, 5 – nav sagatavoti pilnībā.

Kā tā varētu būt un kas tam ir par iemeslu, jūsuprāt? Ja reiz iepriekšējā reforma bija vērsta uz to, lai palielinātu pirmsskolas izglītības pakāpē valsts valodas lietojumu un bija norādes par to, ka saturam ir jābūt vismaz 50 procentu apmērā apgūtam valsts valodā. Kā var būt situācija, ka beidzot bērnodārzu jeb pirmsskolas izglītības iestādi, ja reiz beidz iestādi, tad droši vien tā būtu cienīgāk teikt... ka skolēns nav gatavs... piedošanu... nu, jā... nākamais skolēns... skolēns nav gatavs apgūt valsts valodā saturu. Kā jūs skaidrojat šo?

D. Markus.

Es sacītu, ka vēl bija palikuši daži mēneši līdz septembrim, bet tā būtu maza atruna. Es gribu teikt, ka jūs pats atbildējāt iepriekš, uzdodot man jautājumu, vai bilingvāli gatavotie bērni bija gatavi? Nebija gatavi.

A. Laviņš.

Kas tam ir par iemeslu?

D. Markus.

Tieši tas, ka latviešu valodas bija par maz vidē, ko mēs arī tur uzsveram... Nevis mācībās, bet visur vidē – sarunās, lietojumā... nu, visur. Šiem bērniem diemžēl nav

vides, kur runāt latviski. Viņi nerunā.

A. Laviņš.

Bet Markus kundze, sakiet, vai tad tā ir šīs reformas problēma? Bet varbūt tā ir šo pedagogu neprasme 50 procentus no mācību satura pasniegt valsts valodā? Un ka tas ir jautājums – kā norisinās šīs reformas ieviešana, kā norisinās pedagogu darba kontrole?

D. Markus.

50 procenti ir par maz, kā jūs redzat. Tas nedod rezultātu, jo vides nav, kur runāt. 50 procenti – tā ir viena nodarbība novadīta latviski, otra – krieviski.... Piedodiet, tur nekas nebūs. Tur nekāda rezultāta nebūs. Un tieši tāpēc mēs uzsvērām, ka noteikti ir jābūt pedagogu palīgiem, kas 1. klasē šiem bērniem palīdzēs joprojām.

Es ļoti ceru, ka turpmāk tā nebūs, ka nebūs tie 50 procenti. Un piedodiet par vizuālo informāciju... vēl arī... mēs agrāk ļoti lielu uzmanību pievēršām vizuālajai informācijai. Ja pilnīgi viss bērnudārzā ir, piemēram, krievu valodā, tur наше детство... un uzvārdi un viss kas cits... tad tas vairs tagad nav korelējošais kritērijs. Pat bērnudārzā, kur simtprocentīgi viss ir latviešu valodā, diemžēl bērniņi nebija sagatavoti. Tātad trūkst aktīvās lingvistiskās vides. Vides trūkst, kur lietot latviešu valodu.

A. Laviņš.

Labi.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem. Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Markus kundze!

Jautājums tieši paturpinot to, ko Aldis Laviņš jau jautāja par šo izglītības kvalitāti.

Šobrīd mēs varam secināt, ka reforma vēl nav pabeigusies. Ir Izglītības likuma pārejas noteikumi, kur tā pāreja notiks vēlākos laikos, šī gada septembrī un vēl nākamgad septembrī.

Sakiet, lūdzu, kādas, jūsuprāt, būtu tās zinātniski pamatotās metodes, kā valstij būtu jākontrolē, vai izglītības kvalitāte samazinās, nesamazinās šajā reformas gaitā? Kādas būtu tās zinātniski pamatotās.... Ekspres aptaujas? Vēl kaut kas cits? Vai tikai valsts valodas pārbaudes jeb arī valstij būtu pienākums pārliecināties, vai citos mācību priekšmetos ir kaut kādi rezultāti?

D. Markus.

Paldies. Ļoti labs jautājums.

Monitorings visplašākajā nozīmē gan bērnu zināšanām, gan arī pedagogu darba kvalitātei. To mēs noteikti atbalstām visur.

Bet jūs pievērsāties svarīgam aspektam – arī mēs, kad veidojām testus, pirmais tests mums starptautiskajā projektā bija tikai par valodu. Pēc tam mēs sapratām, ka ar to ir par maz un mēs šajos testos esam ielikuši gan matemātikas zināšanas, gan mūzikas, gan zīmēšanas, krāsu pazīšanu... tur figūru salīdzināšanu un daudz ko citu... sarunu, dialogu... Tā nav tikai valoda. Tā ir arī spēja komunicēt un pārējais.

Es pilnīgi piekrītu, ka šajās pārbaudēs ir jābūt vispārīgai pārbaudei, ne tikai latviešu valodas... ne tikai gramatikas vai vārdu krājums... protams...

G. Kusiņš.

Un sakiet, lūdzu, kā tad valstij šīs pārbaudes būtu jāveic? Es saprotu, ka jūs piekrītat tam viedoklim, ka ne tikai valsts valodas, bet arī citas zināšanas būtu jāpārbauda. Tie būtu reizi gadā pētījumi? Reizi mēnesī? Kā mēs varētu nonākt pie tāda zinātniski pamatota atzinuma, ka izglītības kvalitāte samazinās, nesamazinās... Ar kādām metodēm mēs varam nonākt pie tāda korekta, juridiska, zinātniski pamatota secinājuma?

D. Markus.

Nu, tas, protams, ir Izglītības ministrijas jautājums, bet jebkurā gadījumā es uzskatu, ka valsts valodas programma – gan letonika, gan latviešu valoda – bija ļoti labs iesākums tam. Mēs katru gadu pārbaudījām. Protams, ne vienmēr masveidā, citreiz ar atlasu un citreiz, kā jūs minējāt, ekspress aptaujās un pedagogus... un arī vecākiem ir bijušas tādas aptaujas... Bet vismaz reizi gadā noteikti.

G. Kusiņš.

Vismaz reizi gadā.

Labi. Un tad droši vien pēdējais jautājums. Šobrīd turpinās šis pārejas periods. Mēs arī redzam, ka ir iespējami dažādi iemesli, kāpēc iepriekšējā reforma nesasniedz tos rezultātus, kādus acīmredzot valsts bija iecerējusi.

Sakiet, lūdzu, kā mēs varam novērtēt reformu reformas, ja tā drīkst teikt, vidū? Vai arī mums ir iespējams sniegt viedokli par reformu reformas beigās tikai? Jeb mēs varam pārbaudīt arī kaut kādu soļu secību, vai ir sasniegti kaut kādi starprezultāti?

D. Markus.

Protams, ka jāpārbauda ir visu laiku. Es jau teicu, ka reizi gadā, tas ir, manuprāt, obligāti.

Bet arī šīs pārbaudes, kas ir bijušas mūsu projektos, tās arī ir bijušas soli pa solim, jo mēs nevaram gaidīt, kas notiks beigās. Un ja nu tad tā ir tik ļoti liela kļūda? Ko tad mēs darīsim? Iesim atpakaļ?

G. Kusiņš.

Paldies. Nav jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien, Markus kundze!

Jūs minējāt, ka jūs skatījāties arī starptautiskos bērnudārzus un jūs mani palabosiet, ja es kļūdos. Es saprotu, ka tur vismaz daļa mācību notiek, pieņemsim, arī angļu valodā vai vācu valodā. Jūs teicāt, ka tur nav problēmas ar latviešu valodu.

Un es gribu varbūt saprast, pirmkārt, vai tā ir, ka tur daļa komunikācijas notiek arī citās valodās un otrkārt, kāpēc... kādi ir tie iemesli, kāpēc tajās skolās jūs sakāt, ka latviešu valodas... nu, pēc jūsu pētījumiem... latviešu valodas apguve bija pietiekamā līmenī?

D. Markus.

Jā. Mēs aptaujājām viena liela starptautiskā bērnudārza... filiāļu arī un arī Rīgā... gan bērnus, gan vecākus, gan pedagogus... Godīgi sakot, jūs man iedevāt labu tādu kniebieniņu... Mēs nepajautājām, cik daudz ir angļu valodā. Bet tas, ka visas pedagoģes, ar ko mēs tur tikāmies, perfekti zināja latviešu valodu un prata... un ka viņu latviešu valodas metodiskā prasme arī bija ļoti laba, tas arī bija fakts. Un, jā, latviešu valodas zināšanas tur bija ļoti labas, ieskaitot arī bērnudārza vadītāju.

A. Kučs.

Labi.

Otrs man jautājums bija par... jūs teicāt, ka tās zināšanas, kur bija tikai krievu valodā vai bilingvāli, nu, ka tās bija nepietiekamas. Un tad būtu tāds jautājums – vai jums ir arī tāds griezumš starp to, kur bija bilingvāli un krievu valodu... vai tur tie rezultāti neatšķirās? Kā tajās grupās...? Jo mēs pagājušoreiz dzirdējām no Izglītības ministrijas, ka daudz kur bija problēmas ar piemērošanu praksē, jautājums, kā tas bilingvālais process notika, bet tīri kā jūs to redzat? Vai tur ir arī kaut kāda atšķirība starp tām grupām, kur ir tikai krievu valodā un kur ir bilingvāli?

D. Markus.

Jā, nu šīs grupas formāli vai oficiāli neatšķiras. Neatšķiras krievu valoda kā dominējošais, gribētu teikt... Bilingvālā grupa, kurā krievu valoda ir dominējošā, to gan varēja pateikt. Bet vai bilingvālā grupa, kur ir aptuveni 50 pret 50, kā jūs teicāt..., bet mēs atsevišķi šos nesalīdzinājām.

Mums ir ļoti skaisti grafiki, ko jūs varat paskatīties arī starptautiskā pētījumā, kas ir publicēts *Sustainable Multilingualism* žurnālā pagājušajā gadā, kur var salīdzināt, cik ļoti liela starpība ir starp šīm ar dominējošo krievu valodu un starp tām mazākumtautību bērniem abās grupās... starp tām grupām, kur mazākumtautību bērni ir latviešu valodas grupās. Ļoti liela starpība.

A. Kučs.

Paldies.

Tad man pēdējais jautājums. Drīzāk no mazākumtautību perspektīvas, jo mēs daudz runājam par valsts valodu, bet nu valstij ir arī pienākumi attiecībā uz mazākumtautībām. Un mans jautājums ir tāds. Vai jūs skatījāties... mums tādu nav daudz, bet arī tās mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestādes, kurām dzimtā valoda nav krievu valoda, bet, teiksim, poļu valoda vai ivrits ebrejiem, vai arī tās tika skatītas un vērtētas?

D. Markus.

Atsevišķi šīs pirmsskolas izglītības iestādes netika vērtētas, bet tādi bērni ir arī parastajās pirmsskolas iestādēs un viņus gan mēs redzējām. Ko es gribu sacīt – ka liels izaicinājums Latvijai būs tagad migrantu bērni un tur nu tiešām Izglītības un zinātnes ministrijai ir krietni jāstrādā, lai padomātu, kādu metodiku izvēlēties un kā palīdzēt tiem, kuri atnāk... Arī, starp citu, trimdas bērni... viens bērniņš, kas bija 7 gadu vecumā atbraucis uz Latviju pirmo reizi, nu, viņam ir grūtības latviešu valodā uzreiz. Tātad, tur ir individuāla pieeja tomēr acīmredzot, vai varbūt kādas mazākas grupas...

A. Kučs.

Kāpēc es to jautājumu uzdevu, es noprecizēšu. No mazākumtautību viedokļa mums ir jānodala – migranti un mazākumtautības ir divas dažādas lietas, bet... ja mēs paskatāmies uz ebrejiem, kuriem ir ivrits, kuri vēsturiski ir dzīvojuši Latvijā un ir mazākumtautība, vai uz poļiem... tad vai jūs redzat, ka šīs jaunās reformas ietvaros viņi arī to savu valodu var saglabāt, jo tā netiek ikdienā tik bieži lietota uz ielas un viņi arī ir pārdzīvojuši... okupācijas sekas ir ietekmējušas gan latviešus, gan viņus ir ietekmējušas. Kā jūs to redzat? Vai pie šīs reformas viņi šo savu mazākumtautību valodu var saglabāt, ja viņi ikdienā runā tikai ģimenē un nekur citur. Un ne bērnodarzā, ne skolā tā nav...

D. Markus.

Man liekas, ka viņi īpaši... vismaz tuvākajā nākotnē neatšķirsies no pārējām mazākumtautībām, kuri arī tikai ģimenē runā pašlaik. Bet acīmredzot visās pārējās, it sevišķi izglītības iestādēs, varbūt kādos pulciņos un kaut kur citur, būs valsts valodā.

Es domāju, ka jā... ka būs labi.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Markus kundze, paturpinot nupat uzdoto jautājumu. Šobrīd ir paredzēts, ka arī pirmsskolas izglītības posmā, lai tie bērni, kuri pieder pie kādas no mazākumtautībām, spētu apgūt mazākumtautību valodu un tās kultūru, ir paredzēta mazākumtautību interešu izglītības programma ar trīs papildu nodarbībām, formālās izglītības saturam papildu kā fakultatīva nodarbība. Vai šāda trīs stundu, akadēmisko trīs stundu nodarbība, kas ir pa trīsdesmit minūtēm, trīs reiz pa trīsdesmit minūtēm, jūsuprāt, būtu pietiekama, lai šie bērni, kā jūs teicāt, kontekstā ar ģimenes vidi plus trīs stundas mazākumtautību interešu izglītības programmā, sekmīgi apgūtu savu dzimto mazākumtautības valodu un arī apgūtu tādu saturu par savas tautas kultūru un vēsturi.

D. Markus.

Sakiet, tās ir nedēļā trīs stundas?

A. Laviņš.

Jā.

D. Markus.

Nu, man nav tādu pētījumu rezultātu, lai es varētu teikt, ka tas ir pietiekami vai nav pietiekami, bet katrā ziņā tas ir labi. Tas ir labi, ka ir šāda interešu izglītība paredzēta. Es par interešu izglītību neesmu interesējies, bet tas noteikti ir labi.

A. Laviņš.

Jā. Un šim jautājumam jau, jāteic tā, nedaudz pieskārās arī mans kolēģis Artūrs Kučs, bet es tomēr gribētu vēl šādu aspektu mēģināt noskaidrot no jums par šo vidi, kurā dominēja krievu valoda kā mazākumtautību valoda pirmsskolas izglītības satura apgūšanā, vai tas bija ar šo proporciju 50 procenti... jūs minējāt, ka varētu būt tas rezultāts, vai bērni pietiekami ir sagatavoti 1. klasei, minējāt šos apstākļus... pedagogi cik lielā mērā šo visu godprātīgi ievēro... Tas būtu attiecināms uz to grupu, kur dominē krievu valoda.

Bet saki, ja mēs salīdzinātu ar bērniem, kuri pieder pie citas mazākumtautību grupas. Es šobrīd vienalga kādu varētu izvēlēties... tāpēc nesaukšu nevienu vārdā. Vai šie rezultāti arī ir līdzīgi? Tikko ir bilingvāla vide iepriekš izglītības saturā bijusi bērnodārzā, tā tas rezultāts varētu būt sliktāks neatkarīgi no tā, vai tā ir bijusi krievu valoda, vai tā ir bijusi kāda cita mazākumtautību valoda.

Jūs varat sniegt vērtējumu par šādu jautājumu? Vai par to nebija pētījumu? Tas nebija pētījums...

D. Markus.

Tā būtu zilēšana kafijas biežumos, jo es vēlreiz atgādinu, ka mēs neapmeklējām ne ebreju, ne poļu, ne šādus te bērnodārzus.

A. Laviņš.

Paldies.

Dosim iespēju uzdot jautājumus pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem.

I. Nikuļceva.

Paldies. Mums nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Nebūs. Paldies.

Un Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa, būs tikai viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, jūsu pētījuma ietvaros minējāt, ka jūs pētījāt mazākumtautību valodas programmās pirmsskolas posmā bērnus gan privātajās, gan arī publiskajās izglītības iestādēs. Vai jūs pamanījāt, ka, piemēram, šajās izglītības iestādēs ir kaut kādi faktori varbūt, kas nošķir un, teiksim tā, kas būtu pamats runāt par to, ka privātajās izglītības iestādēs tomēr šīs te valsts valodas zināšanas pirmsskolas posmā tomēr būtu kaut kādā mērā atšķirīgas no publiskajām skolām? Vai šī, teiksim, tās skolas, ja tā var teikt, piederība nav izšķiroša šajā gadījumā?

D. Markus.

Esmu pārliecināta, ka nav atšķirības, jo arī privātajās pirmsskolas iestādēs mums bija gan ļoti labi rezultāti, gan tieši tādi paši rezultāti, kā publiskajās, arī slikti... tā kā tas nav noteicošais.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Jā... Markus kundze, paldies jums par atsaucību sniegt gan rakstveidā viedokli, gan arī par dalību tiesas sēdē un sniegtajām atbildēm uz tiesas uzdotajiem jautājumiem. Paldies jums un lai jums lieliska diena!

D. Markus.

Paldies par ierosinājumiem!

A. Laviņš.

Jā... Labi, turpinām uzklaut pieaicinātās personas.

Un kā nākamā būs biedrība „Privātskola LATREIA”, direktora vietniece Inese Krūmiņa... jā, šajā tiesas sēdē privātskolu „LATREIA” pārstāvēs direktora vietniece Inese Krūmiņa.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Krūmiņas kundze, lūdzu, jums ir dota iespēja privātskolas „LATREIA” vārdā sniegt viedokli Satversmes tiesai par to, kā norisinās praktiski šajā izglītības iestādē šo apstrīdēto normu ieviešanas process.

Lūdzu!

I. Krūmiņa.

Labdien, augsti godātā tiesa! Pārējie klātesošie!

Tātad privātskola „LATREIA” ir pirmā mazākumtautību privātā mācību iestāde Latvijā. Mēs jau darbojamies kopš Latvijas neatkarības laikiem. Šajā 32 gadu laikā mēs veiksmīgi bilingvāli izglītojam bērnus no dažādām valstīm, saglabājot to multikulturālo vidi un daudzu tautību tradīcijas.

No paša sākuma mēs jau cenšamies, lai katrs skolēns mācītos ar interesi, ar atbildību, cienītu un rūpētos par sevi un citiem, protams, un izjustu ne tikai piederību savai klasei, skolai, bet arī valstij.

Jā, no 2023. gada 1. septembra mēs ilggadēji īstenojam šo mazākumtautību programmu, apgūstot bilingvāli izglītību sākumskolā un pamatskolā, izvairoties no

pārlietu lielas slodzes, mācoties tikai valsts valodā, kā arī mūsu vairāku gadu darba pieredzē absolventi ir veiksmīgi nokārtojuši valsts pārbaudes darbus, respektīvi, pedagogu un skolēnu savstarpējais process ir bijis pilnvērtīgi mijiedarbojies. Absolventi ir iestājušies arī Latvijas augstskolās un apguvuši augstāko izglītību valsts valodā, kas, protams, jau ir kā rādītājs, ka no vienas puses līdz šim esošā mazākumtautību bilingvālā sistēma ir spējusi sniegt nepieciešamās zināšanas, lai skolēns turpinātu mācīties augstskolā valsts valodā.

Mūsu skolas skolēni ir iestājušies arī 1. un 2. ģimnāzijas 7. un 10. klasē un veiksmīgi turpinājuši mācīties valsts valodā.

Protams, ka latviešu valoda vienmēr mums ir bijusi kā ļoti nozīmīgs procesa tā kā pamats. Mēs vienmēr esam centušies izveidot šo latviešu vidi skolā, bet līdztekus mēs vienmēr esam arī saglabājuši un veicinājuši mazākumtautību kultūras un etniskās identitātes saglabāšanu skolēnu dzimtajā valodā. Jo mēs uzskatām, ka skolēna pilnvērtīga personīgā attīstība ir saistīta ar cieņu pret valsti, kurā mēs dzīvojam, bet, protams, būtu svarīgi arī zināt viņu dzimtās valodas, kultūras tradīcijas. Protams, ir ļoti svarīgi un ir nepieciešams runāt valsts valodā un tajā pašā laikā ir jāciena viņu ģimenes tradīcijas, kultūra un vēsture. Protams, ka vairāku valodu zināšana jebkuram sniedz vairākas un plašākas iespējas.

Jā... Mums ir arī ļoti brīnišķīga, radošu pedagogu komanda, kuru profesionālā kvalifikācija un pieredze vienmēr ir mums palīdzējusi veidot šo bilingvālo multikulturālo attīstīto vidi un saņemt kvalitatīvus rezultātus.

Pēc iepriekšējās sistēmas bija tā, ka 50 procenti izglītības ietvaros bija jāmacās mazākumtautības valodā no 1. līdz 6. klasei, 20 procenti bija jāmacās mazākumtautības dzimtajā... tāpat, krievu valodā no 7. līdz 9. klasei, pārējā daļā notika valsts valodā. Jā, bet no 2023. gada 1. septembra, kā mēs visi zinām, viss notiek valsts valodā.

Protams, mēs ļoti laicīgi plānojam šo pāreju, izvēlējamies pedagogus, mums visai sākumskolai ir arī atbilstoši pedagogu palīgi, meklējam atbilstošu mācību metodiku un sākām pilnveidot programmu arī fakultatīvajām nodarbībām, izvēlējamies mācību materiālus pilnvērtīgam izglītības procesam. Tātad likuma ietvaros no šī septembra mēs esam uzsākuši procesu tikai valsts valodā 1., 4., 7. klasēm. Gatavojamies šai pārejai, atlasījām pedagogus, kas jau ir ļoti grūti, jo, kā mēs visi zinām, valstī ir ļoti liels trūkums pedagogu. Mēs laicīgi veidojam un organizējam latviešu valodas pilnveides kursus mūsu skolas pedagogiem, lai nodrošinātu pēc iespējas piemērotāku un kvalitatīvāku mācību materiālu... tā kā to apguvi, saprašanu... Jā, bet tajā pašā laikā mēs secinājam to, ka atlasīt pedagogus, kuri varētu pilnvērtīgi īstenot šo mācību procesu, ir diezgan grūti. Nav savlaicīga materiālu izstrāde un saņemšana tieši šīm atbilstošajām klasēm. Piemēram, mēs laicīgi 1., 4., 7. klasēm pasūtījām jaunus mācību līdzekļus, bet latviešu valodas grāmatas tieši 7. klasei nebija reāli pieejamas līdz pat novembrim, tādējādi pašiem pedagogiem nācās veidot mācību

materiālus, ļoti daudz prezentācijas, pielāgojoties jaunajai programmai, kur mēs novērojām diezgan izteiktu pedagoģu pārslodzi. Pedagoģiem pašiem ir jāizstrādā metodika, kā pāriet uz procesu šo, kas notiek tikai valsts valodā ar bērniem, kuru dzimtā valoda nav valsts valoda. Tāds piemērs. Šogad šajā mācību gadā 1. klasi uzsāka 39 pirmklasnieki, no kuriem tikai 14 bija latviešu valodas, valsts valodas, pirmsskolas beidzēji. Pārējie bija mazākumtautību pirmsskolas beidzēji, kuriem vispār nebija valsts valodas pamatzināšanas. Protams, tas sagādāja izteikti 1. semestrī ļoti lielas mācību apguves problēmas. Protams, tas ir papildu stress, milzīga slodze un pedagoģam, strādājot vienlaikus vienā klasē, jāstrādā ar dažādām metodikām. Mēs kā likumpaklausīga iestāde mēs paši veidojām savas metodikas, lai mēs varētu apmācīt valsts valodā skolēnus, kuriem tā nav dzimtā valoda. Nu, pēc idejas tā ir tāda patreiz tāda kā taustīšanās nezināmajā, kā mums sanāks. Un kā privātskolai mums ir ļoti svarīgi un tas ir tā kā mūsu pamatā, lai skolēns apgūst mācību vielu. Un mēs arī sniedzam individuālu pieeju.

Jā, bet, atsakoties no bilingvālās mācību programmas un pārejot uz mācībām valsts valodā, netika ņemtas vērā arī skolēnu intereses ar mācīšanās traucējumiem. Tie ir tādi bērni, kam ir mācīšanās grūtības, garīgās attīstības vai citi veselības traucējumi, kuru skaits, kā mēs visi arī zinām, katru gadu pieaug arvien vairāk. Daudziem no šiem bērniem ir lielas grūtības apgūt jau tā jaunu valodu vai apstrādāt sniegto informāciju dzimtajā valodā. Un jāņem vērā arī fakts, ka daži mācīšanās traucējumi, tādi kā disleksija vai disgrāfija, var rasties ne tikai fizioloģisko iedzimtību dēļ, tas ir arī kaut kāda paaugstināta stresa pamata dēļ vai arī kad, piemēram, skolēnam tiek uzlikta pārāk liela slodze vai no viņa tiek prasīts par daudz. Agrāk šādiem skolēniem mēs varējām palīdzēt apgūt bilingvālo programmu pamata līmenī mācību stundā, bet patreiz mēs to varam izdarīt, arī no šī mācību gada, tikai pēc stundām un tikai valsts valodā. Un tā ir vēlreiz papildu slodze, jo mums kā privātskolai ir ļoti svarīgi apmācīt un attīstīt visus skolēnus vienlīdzīgi.

Mēs secinājam arī, ka rodas problēma apgūt svešvalodas, nu, piemēram, angļu valodu, vācu valodu, tieši viņu gramatiku, jo, piemēram, kā izskaidrot bērnam angļu valodas gramatikas noteikumus valsts valodā, ja viņam tā nav dzimtā valoda. Ir daudzas tādas terminoloģijas detaļas, kas viņam sanāk kā divkāršs tulkojums turp-šurp-atpakaļ. Protams, svešvalodas stundās mēs runājam tikai svešvalodā un pakāpeniski izstrādājam šos noteikumus praksē, bet līdz ar to ar šo dubulto tulkošanu mums sanāk, ka samazinājies ir mācīšanās temps un arī mēs nedaudz samazinām prasības.

Skolēni, arī tas ir tāds... ka skolēni, tātad, savu dzimto valodu apgūst tikai fakultatīvi vai interešu izglītībā un svarīgākais arī ir tas, ka bērnam, kurš nemācās dzimtajā valodā, viņam veidojas objektīvi... mācīšanās grūtības rodas, kas nedod iespēju arī speciālistam ne vienmēr laikus atpazīt šīs grūtības un piedāvāt atbilstošu iespēju, jo tas vienmēr tiek tā kā norakstīts, ka tas ir saistībā ar mācībām ne savā

dzimtajā valodā.

Jā, noslēgumā mēs secinājām arī, ka praksē pēc pēdējās 2022. gada reformas ir likvidētas iespējas mazākumtautību bērniem un viņu vecākiem saņemt jebkādu atbalstu mazākumtautību valodā vispārējās izglītības programmas ietvaros. Un mēs nespējam izmantot ilggadējo skolas praksi, pieredzi, mācot mazākumtautības valodā un bilingvāli, un izmantot attiecīgo mūsu pedagogu pieredzi pasniegt grūtāko, sarežģītāko mācību sadaļu dzimtajā valodā, paskaidrot klasei vai bērnam neizprasto mācību vielu viņa dzimtajā valodā. Bilingvāli mēs nevaram vairs izskaidrot valsts valodas terminoloģijas, nevaram izmantot mācību grāmatas un materiālus bilingvāli vai dzimtajā valodā. Mēs nevaram tātad nepārlēkt uz bērna ikdienas tulkošanu turp-atpakaļ no dzimtās valodas uz valsts valodu un tātad bērniem pašiem jautāt un bilingvāli vai dzimtajā valodā atbildēt.

Balstoties uz mūsu šo tiešām 32 gadu pieredzi, strādājot mazākumtautību programmā, mēs nodrošinājām skolēniem tādus standartus, augstus izglītības standartus, emocionālu drošu vidi un pozitīvu vidi. Tā mums vispār ir tāda mājas atmosfēra.

Un tiešām šajā laika posmā no septembra es uzskatu, ka mēs ļoti daudz ko jau esam paveikuši, lai īstenotu šo programmu valsts valodā. Tā ir tiešām ļoti liela, jauna pieredze un mēs arī, protams, labprāt vēlētos to attīstīt un pilnveidot, bet par rezultātiem, kādi viņi būs, mēs nevaram tagad spriest, galīgi nē. Mēs par to varēsim spriest tikai pēc deviņiem gadiem, kad mūsu pirmklasnieki nokārtos valsts pārbaudes eksāmenus.

Un, balstoties uz šo pieredzi un kvalitatīviem gala rezultātiem, vēlamies arī saglabāt iespēju īstenot arī bilingvālo mazākumtautību programmu, lai nodrošinātu visiem bērniem un vecākiem tomēr izvēles iespēju brīvību.

A. Laviņš.

Paldies.

Tātad norādījāt, ka par šīs reformas rezultātiem jūs šobrīd nevarat spriest, to tikai parādīs laiks.

Bet, sakiet, lūdzu, ko jūs varat komentēt kā izglītības iestādes direktora vietniece par to, ka... no cik pirmklasniekiem šajā mācību gadā, kā jūs minējāt... virs 20 bija minēts, es to nepaspēju piefiksēt, bet cik bija pirmklasnieku?

I. Krūmiņa.

39 pirmklasnieki. Kopā.

A. Laviņš.

39 pirmklasnieki. No tiem 14 esot bijuši tādi, kuri spēja apgūt mācību saturu valsts valodā. Tas nozīmē, ka 25 nav bijuši spējīgi apgūt izglītības saturu valsts valodā.

Tad sakiet, lūdzu, kā jūs skaidrojat, vai izglītības iepriekšējās reformas posms par to, ka pirmsskolas izglītības pakāpē bija bilingvālās mācību programmas ar valodas lietojumu 50 procenti valsts valodā un 50 procenti mazākumtautību valodā... tas ir devis šādu rezultātu? Vai ir kāds cits skaidrojums jums kā izglītības jomā strādājošai personai?

I. Krūmiņa.

Es gan nevarēju atbildēt par to, kā viņi tika apmācīti pirmsskolas izglītības iestādē, bet jā, līmeņi ir ļoti dažādi. Arī tiem, kas pabeidz mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestādes. Bet ne tikai. Mums ir skolēni, kas ir Latvijā pabeiguši pirmsskolas izglītības iestādes, mums ir arī iebraucēji, kas nesapratīs arī vārdu „labdien”. Un līdz šim, jā, mēs esam tā efektīvi strādājuši, bet, kā jūs saprotat, tā ir pamatīga slodze pedagogam... jā...

A. Laviņš.

Es saprotu, ka pamatīga slodze un tieši tāpēc es vaicāju. Jūs pieminējāt izglītības reformas šā posma rezultātus, ka tos būs grūti novērtēt. Es gribēju saprast, kur jūs saskatāt, kāpēc jums kā izglītības iestādei ir jāsaskaras ar tādu problēmu, ka bērns, atnākot uz 1. klasi, nespēj apgūt saturu valsts valodā. Viena lieta, ko jūs norādāt... jā... ir varbūt starp šiem 39 pirmklasniekiem tādi skolēni, kas Latvijā ir nesen iebraukuši ar ģimeni un dodas uz privāto skolu. Bet es pieļauju, ka starp 39 skolēniem tādi daži varētu būt. Bet pamatā no 25 nespēj. Tātad, kaut kur iepriekš ir acīmredzamas problēmas.

Jūs uzreiz tā nevarat pateikt, kur ir tā galvenā problēma? Kāpēc tas tā notiek?

I. Krūmiņa.

Nu, jā... visticamāk, ka arī pirmsskolas izglītības iestādē netika tik daudz tā latviešu valoda viņiem... vai tik aktīvi netika strādāts valsts valodā... Protams, viss ir atkarīgs no vides. Arī kur bērns dzīvo, kādi pulciņi ir papildu vai vēl kaut kas apkārtējs.

Bet es par pirmsskolas izglītības iestādēm mazākumtautību nespēšu komentēt, kādēļ.

A. Laviņš.

Paldies.

Nākamais jautājums. Jūs minējāt par to, ka skolas vadība ir veikusi dažādus pasākumus, lai pilnvērtīgi nodrošinātu skolēniem satura apguvi no 1. septembra 2023. gada valsts valodā. Ir sagatavoti pedagogi un kā vienīgo problēmu, ko es sev

piefiksēju, ka nebija uz 1. septembri, bet nedaudz vēlāk, novembrī, mācību materiāli nebija iesniegti.

Tātad, vai no tā mēs varam secināt, ka skolas vadība, pieliekot pietiekamas pūles, varēja nodrošināt gan pedagogus, gan pedagogiem lūdzot sagatavot pašiem pirmajos mācību mēnešos mācību saturu valsts valodā, šo saturu skola „LATREIA” pilnvērtīgi varēja nodrošināt satura apguvi valsts valodā.

I. Krūmiņa.

Jā, mēs visu pagājušo gadu mums bija pilnveides kursi pedagogiem, kā es jau pieminēju, mēs paši izstrādājām savus materiālus. Tiesa gan, teikšu, kamēr nebija vēl mācību materiāli atnākuši, diezgan daudz ir pieejami internetā mācību materiāli, bet tādi, kas ir efektīvi, tie ir maksas materiāli. Ļoti daudz viņu ir materiālu, bet es godīgi teikšu, ka ne visi ir piemēroti darbam kvalitatīvam, strādājot dažādās klašu grupās.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, privātā izglītības iestāde, jūsuprāt, ar ko tā atšķiras tajās galvenajās iezīmēs no izglītības iestādes, kas ir valsts vai pašvaldības dibināta? Kas jūsu skolu raksturo tā, ka mēs varam saprast ļoti vienkārši, ka tā ir privātā skola.

I. Krūmiņa.

Pirmkārt, tā ir individuāla pieeja katram skolēnam. Kā jau es arī teicu, te ir gan ar mācīšanās traucējumiem skolēni, gan no dažādām valstīm. Mums ir bijuši tādi skolēni, kas ir atbraukuši no Francijas, kas pat krieviski nesaprot, bet viņi izvēlas šo skolu. Mums ir ļoti droša tāda mājas vide, kur skolēns jūtās droši, viņš ir priecīgs nākt uz skolu, mēs viens otru visi pazīstam. Tas nav kā lielā skolā – kāds tur pazudis, aizmucis. Mums ir tāda... ļoti izteikts sākumskolā tas ir, ka klases audzinātāja un pedagoga palīgs ir tā kā mamma otrā. Un tieši privātskolas kā no valsts skolām atšķiras... protams, ka ar mazāku skolēnu skaitu klasē, individuālu pieeju. Tātad valodās mēs dalām arī grupās skolēnus, lai būtu pilnvērtīgāka valodu apguve.

A. Laviņš.

Dodiet, lūdzu, ieskatu šādā jautājumā... Mēs esam tiesas sēdē pieskārušies par valsts līdzfinansējumu mācību programmu īstenošanai, jo privātā skola tiek dibināta atšķirīgā veidā, ir personas, kuras vēlas dibināt privāto skolu un pamatā tās sniedz līdzekļus. Tad ir valsts līdzfinansējums.

Sakiet, lūdzu, no šī kopējā izdevumu skaita, kāds tad ir valsts līdzfinansējums tam, lai mācību saturs tiktu īstenots privātajā skolā, jo šajā tiesas sēdē ir izskanējis tas, ka, tiklīdz valsts piedalās ar finansējumu privātai skolai, lai tā īstenotu mācību programmu, tā valstij ir noteikta rīcības brīvība noteikt arī to, kādā veidā tiek organizēts

darbs privātajā skolā, kāds saturs tiek pasniegts.

Kāda ir tā proporcija? Vai jūs varat sniegt šo informāciju?

I. Krūmiņa.

Precīzi es tagad tā nevarēšu sniegt, bet nu tā ir, es teiktu, neliela daļa. Valsts finansējums noteikti nenosedz ne tur divas trešdaļas... noteikti nē... tā ir maza daļiņa. Precīzi es patiešām procentuāli nemācēšu pateikt.

A. Laviņš.

Labi. Tad nākamais jautājums. Tāpat šajā tiesas sēdē mēs pieskārāmies jautājumam par pedagogu sniegto individuālo atbalstu skolēniem, kuriem, kā jūs teicāt, jūsu izglītības iestādē skolēni pieder pie mazākumtautībām. Vai vienas mazākumtautības? Krievu tautības vai dažādu tautību?

I. Krūmiņa.

Dažādu. Pārsvarā krievu...

A. Laviņš.

Un saki, lūdzu... dodiet, lūdzu, ieskatu, kā tad skolā tiek īstenoti šie atbalsta pasākumi skolēniem, kuriem ir nepieciešams apgūt valsts valodu, lai viņi pēc iespējas sekmīgāk to apgūtu? Tostarp, par logopēdiem.

I. Krūmiņa.

Jā. Tātad, katram pedagogam reizi nedēļā ir konsultācijas un tieši tāpat, kā jau es arī teicu, mums ir vairāk tā mājas vide, mums ir dažāda veida interešu izglītība un skolēns mūsu mācību iestādē nebaidās jautāt palīdzību pedagogam, jo mēs esam ļoti pretimnākoši. Mēs nemaz nevaram atteikt mūsu skolēniem... notiek pēcstundu darbs. Un, kā jau es arī teicu, sākumskolā mums ir katrā klasē pedagoga palīgs, kas, protams, novēro, kam ir lielākas grūtības un pieslēdzas tam skolēnam.

A. Laviņš.

Labi. Vēl viens jautājums arī, kas mani interesē saistībā ar to, kā konkrētā mācību iestāde ir uztvērusi šīs vairākās izglītības reformas posmus, ja tā varētu teikt. Iepriekšējais reformas posms savā būtībā saistījās ar to, ka pastāvēja bilingvāla satura apguve ar noteiktām proporcijām: pirmsskolas izglītības iestādē bija 50 pret 50, nākamajā pakāpē – 20 pret 80, kur 20 procenti bija mazākumtautību valodā. Un šis bija viens reformas posms, kurš ticis ir izvērtēts Satversmes tiesā. Tad, kad Satversmes tiesā šis regulējums ir ticis vērtēts, ir izskanējis tiesas sēdē, ka šis ir reformas noslēdzošais posms.

Labprāt dzirdētu „LATREIA” skolas viedokli, vai jūs līdzīgi tā uzskatījāt, vai arī jums bija priekšstats par to, ka tas ir viens no soļiem, lai pēc iespējas, kā mēs dzirdējām no iepriekšējās runātājas, ka mācību saturs ir jāapgūst valodā arī skolās privātajās, kurās ir mazākumtautību bērni, jo tas ir vislabākais veids, kādā bērns var apgūt valodu un tas nekaitē izglītības kvalitātei.

Kāda ir „LATREIA” skolas attieksme attiecībā uz šo izglītības procesu? Jūs to redzējāt kā vēl turpinātu procesu, es runāju par iepriekšējo posmu... vai to jau uzskatījāt kā noslēdzošo un sava veida pašāvērtību veidojāt, ka šis ir kaut kas, kas ir noslēdzošs un ir jābūt gatavam pilnībā to īstenot?

I. Krūmiņa.

Tā uz nākotni skatoties... daudz kas jauns tiek ieviests un visu laiku mēs attīstāmies, bet tādas simtprocentīgas pārliecības, vai tā tas paliks vai nepaliks, protams, ka nebija. Jā...

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Par mazākumtautību interešu izglītības programmas ieviešanu jūsu skolā. Sakiet, lūdzu, kāda bija kārtība, kādā ir ieviesta mazākumtautību interešu izglītība... es nerunāju vairs par formālo izglītību vispārējās izglītības posmā, bet par fakultatīvo jeb interešu izglītību un runa ir par jaunieviesto mazākumtautību interešu izglītības ieviešanu. Jūs pēc savas iniciatīvas esat ieviesuši šo vai vērsāties pie pašvaldības? Vai pašvaldība vērsās pie jums ar iniciatīvu, sakot, ka, lūdzu, jums ir šāda iespēja... Kā notika šis ieviešanas process?

I. Krūmiņa.

Nē, pašvaldība pie mums nevērsās.

Fakultatīvās tieši kā mazākumtautībai... mēs 1. klasēm esam izveidojuši četras mācību stundas nedēļā, 4. klasēm – trīs un 7. klasēm – trīs, kas sanāk loģiski kā mazāks skaits, nekā viņiem bija pagājušogad šo mācību stundu.

A. Laviņš.

Kurš finansēja šo fakultatīvo izglītību?

I. Krūmiņa.

Mēs paši. Mēs kā privātskola.

A. Laviņš.

Jā... bet es pieļauju, ka mācību iestāde... jūsu mācību iestāde apzinās to, ka trīs akadēmiskās mācību stundas valsts vai pašvaldība finansē. Tad ir jāvēršas pie pašvaldības ar lūgumu, lai šī mazākumtautību interešu programma tiktu īstenota. Vai jūs esat vērsušies pie pašvaldības?

I. Krūmiņa.

Nē, mēs nebijām vērsušies pie pašvaldības, jo līdz šim tiesas procesam... īstenībā mēs uzzinājām tikai par to tiesas procesā, skatoties iepriekšējās, ka mums ir jāvēršas pašiem, jo tāda plaša informācija netika ne sūtīta... Es gan varētu piebilst par to, ka diezgan bieži no valsts iestādēm mēs nesaņemam ne vienmēr... ne simtprocentīgi... mēs nesaņemam tādu pašu informāciju, kā, piemēram, valsts skolas. Tā, iespējams, ir kaut kāda tehniska problēma, kur mēs citreiz tiekam tā kā piemirsti.

A. Laviņš.

Respektīvi, neviens jūs nebija informējis un jums pašiem nebija informācijas, ka jūs varat vērsties pie pašvaldības, lai tā nodrošinātu mazākumtautību interešu programmas finansēšanu vismaz trīs stundu apmērā?

I. Krūmiņa.

Jā. Nebija... jo, kā jau arī jūs saprotat, tā bija arī vadībai liela slodze, pārejot šajā...

A. Laviņš.

Labi. Tātad, tas, ko mēs dzirdējām, ka četras mācību stundas 1. klasei interešu izglītības šajā sadaļā jūs nodrošināt.

Sakiet, lūdzu, kā tas tiek īstenots jūsu skolā? Vai šīs četras stundas tiek piedāvātas skolēniem apgūt pēc tam, kad ir noslēdzies dienas plāns attiecībā uz formālās izglītības satura apgūšanu, piemēram, pulksten divos vai trijos, četros norisinās šīs stundas, vai arī jūs varat, piemēram, no rīta vienu stundu un pēcpusdienā divas stundas un tad dienas otrajā pusē... Kā tas norisinās? Vai jums ir rīcības brīvība šajā ziņā?

I. Krūmiņa.

Mēs... Šajā ziņā mums ir rīcības brīvība, jo mēs šīs stundas, mācību stundas varējām iekļaut pilnīgi kā mācību stundu sarakstā tādēļ, ka visi vecāki bija piekrituši šīm fakultatīvajām nodarbībām. Tātad, mums nebija nekas ārpus jātaisa... tur it kā nultā stunda vai pēc stundām. Mēs vienkārši iekļāvām to mācību stundu sarakstā.

A. Laviņš.

Piemēram, no rīta pulksten 8 ir matemātika, nākamā stunda ir, piemēram, krievu valoda vai krievu valodas literatūra?

I. Krūmiņa.

Jā, tieši tā.

A. Laviņš.

Jā... Labi.

Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem. Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Paldies par jūsu viedokli.

Es varbūt par to, ar ko mēs pabeidzām.

Jūs teicāt tagad, ka jūs to īstenojat interešu izglītības ietvaros. Mans jautājums... tad es gribētu saprast varbūt, kur ir tā problēma, jo mēs redzam, ka mazākumtautības kultūras un valodas apguvi tad jūs varat turpināt darīt interešu izglītības ietvaros. Vai jūs redzat te kaut kādu problemātiku?

I. Krūmiņa.

Nu, problemātika, protams, ka... tas nav tik liels stundu skaits, kā tas ir bijis vienmēr. Tajā pašā laikā, ja skolēns ir apguvis visus mācību priekšmetus līdz šim savā dzimtajā valodā un tagad viņš apgūst valsts valodā, viņš jebkurā gadījumā zaudē kaut kur šo valodu dzimto... izpratni par to kultūru, etnisko nozīmību... un tā, lūk.

A. Kučs.

Labi. Vai jūs redzat arī, ka... ja mēs runājam par interešu izglītību... Es sapratu, ka jūs teicāt, ka jūs skolā nodrošināt arī cita veida interešu izglītību. Vai tiem skolēniem, kas vēlas apgūt savu dzimto valodu, interešu izglītības ietvaros ir jāizdara izvēle tad, piemēram, starp cita veida attīstību uz sevi interešu izglītības ietvaros un dzimtās valodas apguves... vai jūsu skolā vienkārši šādas izvēles nav, jo visi vēlas apgūt dzimto valodu?

I. Krūmiņa.

Jā, mums vecāki visi aizpildīja pieteikumus un vēlas apgūt... bet, protams, mums ir daudz un dažādi tā saucamie pulciņi, kuros arī var apgūt gan valodu, gan sportu un visu pārējo.

A. Kučs.

Tas jautājums man bija vairāk tāds. Ja, pieņemsim, būtu skola, kurā būtu ne tikai mazākumtautību bērni, bet arī citi, tad kā, teiksim, līdzsvarot šo te interešu izglītību un savas dzimtās valodas apguvi... Bet es saprotu, ka jums ir cits skatījums.

Vēl viens jautājums, kas droši vien ir tuvāks tieši jūsu privātajai skolai... Vai jūs redzat sevi arī turpmāk kā mazākumtautību privātskolu pie šīs jaunās reformas, kad dzimtajā valodā nevienu... mazākumtautības valodā nevienu priekšmetu apgūt nevarēs? Vai jūs vairāk sevi pozicionēsiet kā vienkāršu privātskolu, vai jūs joprojām redzat sevi kā mazākumtautību skolu un redzat, ka jūs varat saglabāt to savu fokusu?

I. Krūmiņa.

Mēs... grūti tā teikt... neesam par to aizdomājušies. Bet, protams, līdz ar šo jauno programmu mēs kaut kur kā privātskola zaudējam to savu īpašību, ka mēs esam privātskola. Jo pa lielam mēs tagad varam atšķirties tikai ar to individuālo pieeju, kā mazāk skolēnu klasēs kā valsts skolās.

A. Kučs.

Nu, tāpēc es arī jautāju. Privātskolas var būt ļoti dažādas. Var būt mazākumtautību privātskolas un var būt privātskolas, kurās galvenais ir tiešām akcents, kā jūs teicāt, ir individuāla pieeja, bet viņas citādi neatšķiras no valsts skolas.

I. Krūmiņa.

Bet tajā pašā laikā arī ārpus stundām mēs cenšamies, protams, saglabāt tradīcijas un kultūras... tādas kā masļeņica tā pati... un, piemēram, arī Māmiņu dienā apsveikumu taisīt māmiņai, kura, iespējams, valsts valodā nemaz nesapratīs to kartiņu no bērna... Protams, ka mēs arī šādi pieejam pie bērna kā valodas nesēja, kādā viņš valodā arī mājās runā. Un mēs arī cenšamies, kā es arī saku, ārpus stundām kaut kādus šos pasākumus veikt, lai skolēni šo nezaudē un arī lai mēs nezaudējam to kā savu privātumu. Piemēram... mums notiek tādi konkursi kā „Slavas minūte”, kur skolēns var gan nākt dziedāt... savus talantus skolēni rāda... Protams, ka mēs ļaujam viņam dziedāt ukraiņu vai krievu valodā dziesmu, ja tas ir viņa talants un viņš to ir izvēlējis. Tāds, lūk, tas skatījums.

A. Kučs.

Vēl viens man jautājums, kas saistās ar iepriekš tiesas sēdē Izglītības ministrijas pausto, kādēļ mēs runājam tieši par krievu valodu... ka to joprojām var apgūt kā svešvalodu. Ka tiem bērniem, kas pieder tieši krievu mazākumtautībai, ka joprojām ir šī izvēle izvēlēties krievu valodu un apgūt kā svešvalodu.

Vai jūs tam piekrītat, šim redzējumam un vai jums ir kāds komentārs par šo?

I. Krūmiņa.

Nu, mūsu skolas skolēniem kā svešvalodu mēs jau viņu nevaram tā pasniegt. Ja viņi ir visus šos gadus mācījušies krievu valodu ne kā svešvalodu... Protams, ka mēs nevaram pārlēkt atpakaļ vairākus soļus, jo mēs zinām, ka mācoties kā svešvalodu, tas ir cits līmenis, kā savu dzimto valodu.

A. Kučs.

Paldies.

Un vēl viens jautājums. Varbūt jums ir kāds komentārs... jūs teicāt, ka daudzi jūsu absolventi ir iestājušies gan Latvijas Universitātē, gan 1. ģimnāzijā... skatoties plašāk... mēs iepriekš tiesas sēdē dzirdējām, ka pie bilingvālās izglītības tie latviešu valodas apguves rezultāti bija vāji, teiksim... vai nepietiekami... nu, var dažādi vērtēt to.

Bet kāpēc, jūsuprāt, ir tāds rezultāts pie tā, kas bija iepriekš, kad daudzi skolēni nebija gatavi studijām tālāk un tas ierobežoja, protams, arī viņu iespējas augstskolās vai citādi...

I. Krūmiņa.

Nu, lūk, tur ir arī tas mūsu pluss, kā privātskolai, ka mēs uzņemam skolēnus arī, piemēram, gadu pirms viņam ir jākārtos eksāmens. Un tā tad, protams, procentuāli tas ir mazs skaits skolēnu, bet ja viņi ir atbraukuši no citām valstīm un viņi apgūst gada laikā un spēj nokārtot eksāmenu tajā minimālajā procentā, tas jau ir sasniedzami. Bet tajā pašā laikā vēlējos arī uzsvērt, ka, runājot par 9. klasēm, viņi jau visu šo laiku līdz 2022. gadam viņi bija kā mazākumtautību programmā mācījušies un tur bija visiem pēkšņi vienots eksāmens. Neviens nezināja, kāds tas būs. Tā kā personīgi es nevarētu teikt, ka tas bija ļoti zems rādītājs, jo tas bija visiem kopā valstī viens... vispār pirmo reizi jauns eksāmens...

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Pirms turpinām ar nākamiem tiesnešu jautājumiem, es noprecizēšu to, ko kolēģis Artūrs Kučs jums vaicāja.

Ar ko tad jūs šobrīd kā privātā izglītības iestāde pēc šī apstrīdētā regulējuma ieviešanas joprojām mēģinātu sevi asociēt kā privātu izglītības iestādi, kur jums ir noteikta rīcības brīvība īstenot izglītības saturu?

Sakiet, lūdzu, tā atbilde, ko jūs sniedzāt uz manu jautājumu... Ja no rīta pirmā stunda, mācību stunda ir matemātika, bet otrā ir fakultatīvā nodarbība, kas ir krievu

literatūras apguve, trešā ir dabas zinības kā mācību priekšmets... pēc pulksten 12 ir krievu valodas apguve... Vai tad šīs rakstura iezīmes jums tomēr neliedz saukties par privātu iestādi ar savu identitāti, kas pasniedz noteiktu saturu un kas, piemēram, atšķirtos no ebreju mazākumtautības privātās skolas, kas arī mums ir pieaicinātā persona lietā, kur viņiem, piemēram, šīs krievu valodas, krievu literatūras vietā būtu attiecīgās tautas valodas un kultūras apguve.

Kāpēc jūs šo neuzskatāt par jūsu privātās skolas raksturojošu elementu, kas jūs atdala no citiem identitātes aspektā?

I. Krūmiņa.

Jā, jūs ļoti precīzi iezīmējāt, tas tikai netika skaļi pateikts... Jā, protams, ka šis aspekts arī ir kā pozitīvs faktors tam, ka mēs kā privātskola iezīmējamies... Jā...

A. Laviņš.

Un tad man vēl viens jautājums šajā ziņā.

Vai tad valsts kaut kādā mērā arī regulē to, kādam ir jāizskatās skolas interjeram? Tas taču ir jūsu ziņā, lai jūsu skolā, piemēram, būtu tādi elementi, kas raksturo noteiktas mazākumtautības kultūru, identitāti, ne tā? Vai tas tiek izmantots?

I. Krūmiņa.

Mūsu skolā ir ļoti daudz valsts vispār simbolikas... Latvijas karogi uz katriem svētkiem... dažādi mēs arī gatavojamies. Bet, kā jau es iepriekš minēju, ka jā... ja ir kādi mazākumtautību svētki, mēs arī atzīmējam, jo tie ir mūsu skolēni un mēs nevaram noliegt galīgi viņu to identitāti.

A. Laviņš.

Labi.

Būs vēl citi tiesnešu jautājumi. Šobrīd vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Sveicināti! Paldies jau par jūsu atbildēm.

Man būs daži precizējoši un varbūt arī tādi kā saturiski vairāk... gribētu dzirdēt no jums konkrēti par interešu izglītību.

Sāksim ar skaitu... skolēnu skaitu 1. klasītē, kopš reforma ir... par kuru mēs šodien runājam... ir ieviesta, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, un arī bērniņi, kas stājas jūsu pirmsskolas izglītības bērnudārzā... Kā jūs redzat? Skaits ir samazinājies vai ir tas pats aptuveni, kā ir bijis līdz šim pēdējos gados? Nu, vismaz divos...

I. Krūmiņa.

Pilnīgi atklāti un godīgi sakot, nav ko slēpt... skolēnu skaits mums ir pieaudzis, fiziski nav vietas un mēs nespējam uzņemt skolēnus, ir ļoti daudz gribētāju.

I. Kucina.

Tad no tā var izdarīt secinājumu, ka pēc savas būtības šīs apstrīdētās normas, par kurām mēs runājam, kas ievieš šo reformu, neietekmēja vecāku izvēli doties uz jūsu privāto izglītības iestādi? Jūs tā nevarētu vērtēt? Pareizi? Tas nozīmē, ka skolēniem ir jebkurā gadījumā interese mācīties jūsu privātajā iestādē?

I. Krūmiņa.

Jā. Šeit es jums piekrišu. Jā.

I. Kucina.

Paldies.

Tad attiecīgi nākamais jautājums, par ko mēs daudz arī runājam iepriekšējās tiesas sēdēs, proti, vai jūs kā privātā izglītības iestāde izjutāt kādu iespējamo tiesību, nezinu, ierobežojumu, aizskārumu vadīt jūsu privāto izglītības iestādi līdz ar šīs reformas ieviešanu un pieņemšanu? Vai jūsu tās... tas ir līdzīgs, ko Kuča kungs varbūt jau uzdeva, bet tieši uz to brīdi, kad šī pāreja uz latviešu valodu formālajā izglītībā tika ieviesta... jūs kā privātskola sajūtat kādus ierobežojumus, ka jūs vairāk nevarēsiet pastāvēt?

I. Krūmiņa.

Nē, nē... mēs noteikti nesajūtam... Es jau arī pirmīt teicu par to, ka mums joprojām ir gribētāji mācīties mūsu privātajā iestādē un tas jau liecina par to, ka nav šīs sajūtas.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un tālāk vairāk gribētu dzirdēt no jums par interešu izglītību. Dzirdējām par skolas 1., 4., 7. klasi... Kā ir attiecīgi pirmsskolas izglītībā? Cik daudz šī interešu izglītība tiek īstenota bērnudārzā? Es saprotu, ka no 3 gadiņiem un līdz 6 gadiem bērniņi...

I. Krūmiņa.

Jā. Mums ir no 3 līdz 6 gadiem, tā pirmsskolas izglītības iestāde mums ir ļoti maziņa, tur ir tikai 16 izglītojamie, kuri ir arī dažāda vecuma. Protams, ka pedagogi, tātad, pirmsskolas izglītības iestādes pedagogi ar viņiem nodarbojas... nāk katru dienu,

pie viņiem nāk atsevišķi sagatavot latviešu valodas stundiņas, angļu valodas stundiņas viņiem ir, tas ir tādā kā ikdienas ritmā, bet tā ir tāda... mēs arī sadalām viņus grupās, jo viņi ir 16 skolēni no 3 līdz 6 gadu vecumam, tā kā tāds miksiņš...

I. Kucina.

Bet jūs īstenojat vai neīstenojat tās trīs stundas? Vai jūs šobrīd nevarat to īsti pateikt? Jūs minējāt, ka četras stundas 1. klasē, bet attiecīgi cik tad tā interešu izglītība ir pirmsskolas izglītības iestādē?

I. Krūmiņa.

Tieši mazākumtautības?

I. Kucina.

Jā, protams.

I. Krūmiņa.

Es zinu, ka latviešu valoda katru dienu notiek... Par mazākumtautību... noteikti, ka ir...

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Nākamais. Skatoties jūsu mājaslapu. Vēlos tikai precizēt. Jums ir atsevišķa norāde par interešu studijām otrajā dienas pusē. Interešu studijas... Jūs domājat šeit plašāk nekā interešu izglītību, kas jums te ir parādīta un uzskaitīta kā kolektīvā, individuālā... vai tā ir tā, ko jūs piedāvājat kā interešu izglītību?

I. Krūmiņa.

Jā, tas mums jau no laika gaitas ir šīs studijas... vārds un nosaukums „studijas” ir kā interešu izglītība, kā pulciņš.

I. Kucina.

Jā. Paldies.

Un tagad paskatīsimies saturiski, ko jūs piedāvājat. Kolektīvās studijas, ļoti daudz un ir individuālās studijas, kas ir interešu izglītībā, kā es saprotu no mājaslapas piedāvājat... Tad kāda ir tā saturiskā mazākumtautības interešu izglītība, ko jūs piedāvājat attiecīgi 1., 4., 7. klasē saturiski? Kas ir tas, ko bērni saturiski mācās, jo no tā, kas ir mājaslapā, nu, te var gan šahu spēlēt un apgūt glezniecību un visu pārējo... Tieši kas ir saturiskās mācības, ko jūs dodat bērniņiem, kas mācās jūsu privātajā iestādē? Pie tam jūs minējāt, ka mazākumtautības ir ļoti daudz jūsu privātajā iestādē...

dažādu mazākumtautību bērniņi mācās.

I. Krūmiņa.

Jā... dažādu mazākumtautību bērniņi... Jā, es sapratu, ārpus sporta nodarbībām un vokālajām... protams, ka mazākumtautību valodas šī studija arī notiek, bet tur skolēns... vienalga, vai tā būtu angļu valoda vai latviešu valoda, vai krievu valoda, ko skolēns izvēlās... tātad šo interešu izglītību, tas ir individuāls darbs pedagogam ar skolēnu. Ja, pieņemsim, nav konkrēti saprotama kāda tēma vai skolēns ir nedaudz vājāks, vai, tieši pretēji, stiprāks klasē, tad attiecīgus arī uzdevumus ar viņu veic pedagogs un strādā pie tā.

I. Kucina.

Tad mazlietiņ precizējot... teiksim, krievu valoda un literatūra. Tās būs kā kolektīvās studijas vai individuālās, ja kāds bērns vēlas attiecīgi to, tad var arī individuāli apgūt? Vai tomēr jūs runājat... Es vienkārši vēlētos vairāk saprast, kas ir tas, ko jūs nodrošināt mazākumtautībām jūsu iestādē?

I. Krūmiņa.

Jā, mums notiek gan individuāli, gan kolektīvi. Tā ir skolēnu un viņu vecāku izvēle, vai apmeklēs kādu grupiņu, kas ir, vai tikai tīri individuāli ies. Tā ir vecāku un paša skolēna izvēle.

I. Kucina.

Labi. Un tad sanāk tā, ka principā, ja vecāku interese būtu apgūt vēl vairāk nekā, piemēram, trīs vai četras vai tur... nezinu... trīs vai četras stundas, bet gribētu tur piecas vai septiņas stundas vēl klāt... tad skola attiecīgi varētu to nodrošināt, bet, protams, vienojoties ar vecākiem pēc intereses, ja?

I. Krūmiņa.

Jā. Tieši tā.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien!

Man būtu vairāki jautājumi.

Pirmais. Jūs norādījāt, ka ir tā jūsu izvēle četras stundas sākotnēji un pēc tam trīs stundas vēlākajos posmos. Sakiet, lūdzu, pēc kādiem kritērijiem jūs izvēlējāties? Kāpēc nevis divas vai septiņas, bet tieši četras un tieši trīs? Bija kaut kādi apsvērumi un pamatā jūs balstījāties uz kaut kādiem pētījumiem? Vai tā bija varbūt vecāku prasība tieši tādā apjomā, vai kā savādāk?

I. Krūmiņa.

Pirmkārt, skatoties arī katrā klašu grupā mēs skatījāmies uz skolēnu slodzi. Lai tā nebūtu ļoti liela pārslodze. Kādēļ vecākajās klasēs tas ir mazāks stundu skaits? Jo viņiem jau tā klāt nāk tād jauni mācību priekšmeti. Tas jau būtu pilnīgi nereāli, ja skolēnam būtu 11 vai 12 mācību stundas dienā. Šie bija tie apsvērumi.

G. Kusiņš.

Ņemot vērā to kopējo slodzi... Tātad trīs, jūsuprāt, tas... Sakiet, lūdzu, kā ir jūsu novērojumos... vai trīs stundas sniedz viņiem nepieciešamo to, ko jūs esat iecerējuši, un to, ko arī vecāki droši vien ir iecerējuši, lai šo mazākumtautību valodu un kultūru apgūtu?

I. Krūmiņa.

Kā jau es pirmīt minēju par šo... šis gads ir tāds ļoti dinamisks un intensīvs. Vai sniedz vai nesniedz... es domāju, ka, iespējams, mēs kaut kādu nelielu ieskatu tikai šī mācību gada beigās arī varēsīm paskatīties.

G. Kusiņš.

Tātad, gada beigās...

Un pēdējais jautājums. Jūs teicāt, ka bija arī tādi, kas sāka mācības un kam nebija pietiekošas latviešu valodas zināšanas.

Sakiet, lūdzu, bet kā tad varētu nomērīt, vai šie mazākumtautību skolēni tad apgūst kvalitatīvu izglītību? Jūs paši kaut kā vērtējat un tad, protams, privātā skolā daudz individuālāk var izvērtēt, vai viņi sasniedz tos rezultātus? Tad tos arī tad gada beigās vai ar kaut kādām citādām metodēm?

I. Krūmiņa.

Tātad... protams, ka ar ļoti lielo šo gadu pieredzi diezgan ātri mēs jau tā kā jau... no pirmklasniekiem īpaši... mēs jau arī redzam, pie kā katram vairāk vajadzētu piestrādāt. Un, protams, ka mēs klāt paņemam vēl šim mācību plānam to, kas, mūsuprāt,

viņiem ir vēl nepieciešams. Protams, pirmklasniekiem tie noteikti būs visādi vizuālie uzskates... vairāk prezentācijas, vairāk šīs iesaistes vis kaut kur ar kustībām... un tieši tā...

G. Kusiņš.

Un tas, jūsuprāt, varētu ideāli tipiskā situācijā novest pie tā, ka šiem bērniem nav izglītības kvalitātes kaut kāda krituma vai kaut kādas citas nelabvēlīgas sekas... respektīvi, ir jūsu mācību iestādē dažādi paņēmieni un metodes, kas nodrošina šo izglītības kvalitāti arī tādiem bērniem, kas sāk iet 1. klasē un kam nav latviešu valodas priekšzināšanu.

I. Krūmiņa.

Jā. Bet par tieši to es varētu teikt arī tajā pašā 7. klasē, kur jau tā tie ir pusaudži. Un, jā... arī 7. klasē ir skolēni, kas otro gadu atrodas Latvijā un mācās. Bet neskatoties uz to, ka viņiem... tas ir pilnīgi atklāti un godīgi un nav ko slēpt... mēs visi to zinām, ka skolēni visi ir dažādi, ir ļoti atbildīgi, kas rausies tur par katru sīkumu, bet ir arī tādi, kas principiāli viņš to nedarīs un viss un tur, lūk, ir tāda... ja es tā varu izteikties, tā menedžēšana starp viņiem, kā mums šo paveikt. Jā, protams, ir pieredze, bet visi mēs esam cilvēki un visi mēs esam pilnīgi dažādi. Tā kā teikt, ka visiem vienlīdz tas ir vienādi... nē, nevienā mācību iestādē tā nav.

G. Kusiņš.

Jā. Un vēl viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, jums jau droši vien ir pieredze arī, sazinoties ar šo izglītojamo vecākiem... Cik liela loma pie šādas reformas ir vecāku nostājai? Es saprotu, ka vecāki ir vēlējušies, lai šādas fakultatīvas nodarbības būtu. Cik liela nozīme tad ir šo dažādo bērnu vecāku vēlmēm, lai bērni apgūtu? Vai tā ir tā kā vienāda vai atšķirīga... nu, es pieļauju, ka kā bērni ir atšķirīgi, tā arī vecāki ir atšķirīgi. Bet cik liela loma ir vecākiem? Piemēram, vai viņi mājās tādā valodā runā jeb arī tikai atstāj... ak, tā ir tikai privātskolas, mēs maksājam naudu un lai viņi paši tiek galā.

I. Krūmiņa.

Nu, tas ir tieši tāpat, kā arī jūs jau pats pateicāt. Ir ļoti atšķirīgi, jo ir gan dažādi skolēni, gan dažādi vecāki ar dažādām uztverēm. Bet, protams, ka tas ir vecāku arī ieguldījums, jo šīs interešu izglītības... tās ir kā papildmaksas. Protams.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Nav jautājumu.

A. Laviņš.

Labi.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būs jautājumi?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Mēs uzdosim vairākus jautājumus.

Un tad, jā, vispirms es gribēju uzdot jautājumu par to, ko jūs norādījāt gan rakstveidā, gan arī šodien mutvārdos teicāt, ka 32 gadu laikā esat veiksmīgi bilingvāli izglītojuši bērnus no dažādām valstīm arī.

Un tad man jautājums ir tāds. Sakiet, kāda tad būtu nu pašas skolas tā principiālā vēlme, ja, piemēram, valsts nenoteiktu ierobežojumus un skola varētu izvēlēties, kādas programmas piedāvāt. Ko tad jūs piedāvātu? Vai piedāvātu bilingvāli, vai piedāvātu valsts valodā programmu, vai piedāvātu mazākumtautības valodā tikai vai varbūt piedāvātu tur dažādās valodās... Ko jūs izvēlētos, ja nebūtu šī ierobežojuma?

I. Krūmiņa.

Jā, kā jau es arī teicu, mēs esam progresīvi un mēs ejam uz šo... protams, ka šī bija daudzu gadu garumā, no visiem mūsu gadiem vairāk kā gadus 10-15 aptuveni mēs esam veikuši šo bilingvālo mācīšanās veidu. Un tas jau bija tāda kā iestaigāta taciņa. Bet pa lielam... mēs arī sapratām, ka, protams, šis ir ļoti smags gads un grūts gads arī jaunam... bet, pieņemsim, ja būtu tādas iespējas, ka kādas citas Eiropas valodu programmu, pieņemsim, pieņemt... iespējams, jāskatās, protams, kā tas tiktu ieviests... mēs būtu atvērti.

Bet, jā... šī bilingvālā izglītības sistēma... protams, tā bija mūsu tāda... kā jau es arī teicu, tāda iemīta taciņa, ko mēs ļoti labi piepratām.

I. Nikuļceva.

Labi, es sapratu, ka tā tad gribētu jebkurā gadījumā saglabāt šo bilingvālo programmu. Vai jūs tad gribētu arī, lai būtu tieši mazākumtautības programma? Lai būtu programma nu, piemēram, krievu valodā, kur varētu apgūt, protams, arī valsts valodu. Ja valsts to neierobežotu un ja jūs to varētu izvēlēties...

I. Krūmiņa.

Ja valsts neierobežotu un mēs varētu izvēlēties, es domāju, ka noteikti tad būtu lielās sanāksmes un tad arī mēs kopā lemtu, kā pareizāk šo darīt. Vienpersoniski es tā tagad uz to nevaru atbildēt.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad nākamais jautājums man ir tieši no bērna viedokļa. Kā jūs uzskatāt, kas ir bērnam tieši vislabvēlīgāk? Bērnam, kas ir mazākumtautības, pieņemsim, krievu bērns ar dzimto valodu krievu, no viņa attīstības viedokļa, kā ir vislabāk? Vai tā ir bilingvālā izglītība, vai tā ir tikai valsts valoda, vai tā ir izglītība dzimtajā valodā un uzreiz, ja jūs saskatāt tur kaut kādu atšķirību starp pirmsskolu un skolu, un vidusskolu, tad jā, tad to arī.

I. Krūmiņa.

Manuprāt, jā... vislabākā, protams, tā būtu bilingvālā izglītība, jo daudzi skolēni, kā es jau arī minēju, īpaši pusaudžu vecumā, viņi ir tādi kā eži pret to un, ja viņiem pēkšņi viņiem kaut ko uzspiež, viņš mēģinās to tā kā neparko to nedarīt... un kaut kādu tādu nicinājumu izrādīt. Jā, tāds...

I. Nikuļceva.

Vai jūs saskatāt kaut kādu atšķirību starp izglītības līmeņiem? Piemēram, bērnudārzā un tai pusaudžu vecumā, vidusskolā vai nē? Vai visos vecuma posmos, jūsuprāt, būtu tā bilingvālā izglītība saglabājama?

I. Krūmiņa.

Nu, kā mēs jau zinām, mēs esam tā veiksmīgi iestrādājušies un vidusskola jau mums notiek valsts valodā jau kādu laiku. Un tur tas nesagādā grūtības, jo... Jā, manuprāt, to vajadzētu pakāpeniski... noteikti... Uzsākot šo jebkuru pāreju, manuprāt... uzsākot visefektīvāk būtu veikt to pakāpeniski, sākot no mazākajiem, aizejot tālāk un prasot no lielākajiem skolēniem lielākas prasības.

I. Nikuļceva.

Bet tad ja es... nu, negribu tā kā pārformulēt jūsu domas, bet tad es pareizi sapratu, ka tomēr bērnudārzā tā tad būtu jābūt vairāk dzimtajai valodai un tad pakāpeniski varētu būt vairāk valsts valoda. Tā es sapratu.

I. Krūmiņa.

Jā. Kaut gan arī... ja mēs tā no psiholoģiskā faktora ņemam arī, tas viss ir individuāli no skolēna, no bērna... bet arī mazie ir diezgan tādi uzņēmīgi. Bet, jā, skatoties atkal no tā, ka mums tiešām ir daudz iebraucēju, viņiem atkal ir mazajiem ir iespējams kaut kādas izteiktākas varbūt bailes no tā, ka viņš kaut ko nesaprot.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad es gribu uzdot arī vienu juridisku jautājumu. Es centīšos noformulēt jautājumu un centīšos arī paskaidrot, kāpēc es jautāju. Nu, ja nevarat atbildēt, tad, protams, neatbildiet... es saprotu, ka jūs neesat juriste.

Tā... Un gribu es jautāt par to, vai apstrīdētās normas, nu, proti, tas, ka privātajām izglītības iestādēm ir tādi paši nosacījumi kā publiskajām, tostarp pieprasot izglītību pilnībā valsts valodā, vai tas respektē vecāku, skolēnu vecāku tiesības izvēlēties privāto skolu.

Un es arī mēģināšu paskaidrot, kāpēc es to jautāju... nu, kamēr es paskaidrošu, jūs varat arī padomāt atbildi... Tas ir tāpēc, ka šajā lietā Saeima un dažas pieaicinātās personas norādīja, ka Vispārējās mazākumtautību konvencijas 13. pants, kas nosaka tiesības izveidot un vadīt mazākumtautību skolas, ka tur ir nevis bērnu vai vecāku tiesības, bet tikai tās izglītības iestādes dibinātāja tiesības tā kā vadīt un dibināt. Tātad, jautājums par vecāku tiesībām.

Nu, tajā pašā laikā, mūsaprāt, vairāki starptautiskie dokumenti paredz vecākiem tiesības izvēlēties privātās skolas, piemēram, Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 26. pants, arī Konvencija pret diskrimināciju izglītībā, arī Starptautiskais pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, 13. pants un arī, protams, daudzi un dažādi paskaidrojošie dokumenti.

Un tad jautājums tāds. Vai ar šo reformu, jūsaprāt, tiek respektētas mazākumtautību ģimeņu tiesības izvēlēties privāto skolu? Nu, izvēlēties tādu izglītību, kas ir kaut kā atšķirīga no valsts izglītības.

I. Krūmiņa.

Ja tas ir tīri tikai kā manuprāt... tad, manuprāt, protams, ka kaut kur ierobežo.

I. Nikuļceva.

Nu, ierobežot tad ierobežo... bet vai nerespektē?

Labi. Tad uzdošu vēl nākamo jautājumu.

Un es gribu tieši uzdot jautājumu par to laika periodu, kas bija līdz 2018. gadam, kad privātskolas tika regulētas atšķirīgi no valsts skolām, nu, vismaz manā izpratnē kopš iepriekšējās reformas nu praktiski tas regulējums neattiecas, bet vēsturiski tā nebija.

Sakiet, kā jūs vērtējat tieši tajā laikā skolas piedāvāto izglītību... Tad, ja es pareizi saprotu, tika piedāvāta bilingvāla izglītība laikam... tad kā jūs vērtējat to sniegto izglītības kvalitāti, un ļoti būtiski, vai jūs varētu kaut kā paskaidrot, kāpēc šajā laikā periodā vecāki izvēlējās jūsu skolu? Vai tas bija dēļ izglītības kvalitātes, vai tas bija dēļ šī valodu modeļa, vai kādu citu apsvērumu dēļ? Tātad tieši par šo laika periodu.

I. Krūmiņa.

Nu, es gan neteiktu, ka tajā laika periodā bija kāda savādāka izglītības kvalitāte. Jebkurā gadījumā privātās mācību iestādes vecāki izvēlas tieši dēļ šīs vides, dēļ šīs individuālās pieejas, kur viņi zina, ka viņu bērns neaizies uz mājām nevienam nezinot vai nepazudīs pēkšņi no trešās stundas un neviens viņiem par to neziņos... tur tomēr ir tāda pieskatīšana vispār globāli visā skolā.

I. Nikuļceva.

Un tad izglītības kvalitāte... es saprotu jūsu atbildi tā, ka jūs nevarētu teikt, ka laikā līdz 2018. gadam un pašlaik ir kaut kā atšķirīga jūsu sniegtās izglītības kvalitāte? Vai tā es saprotu jūsu atbildi?

I. Krūmiņa.

Nu, mēs vienmēr esam nodrošinājuši diezgan augstus izglītības kvalitātes standartus un prasības... Tā patreiz, nesalīdzinot kaut kādus eksāmenu datus, es jums nevarēšu precīzi atbildēt, vai izglītības kvalitāte būtiski ir mazinājusies. Protams, ar šo gadu... šis gads ir vispār kas jauns... Un, kā jau es teicu, mēs patreiz nevaram vēl spriest par šīs jaunās reformas izmaiņām.

I. Nikuļceva.

Bet laikā līdz 2018. gadam un tad pēc 2018. gada reformas... nu, nesaredzat tādas būtiskas atšķirības kvalitātē... izglītības kvalitātē... nu, jā... bērnu rezultātos?

I. Krūmiņa.

Nē.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad nākamais jautājums. Nu, arī abstrahējoties no tā pašreizējā regulējuma, bet es gribu jautāt jums... principā... nu, ņemot vērā arī Satversmes tiesas sēdē iepriekš izskanējušos dažādos viedokļus, vai jūs uzskatāt, ka uz valsts un privātajām skolām ir jāattiecina pilnīgi vienādi standarti? Vai arī privātajām izglītības iestādēm būtu jādod lielāka rīcības brīvība un tātad jānosaka kādi ļoti nelieli standarti un pārējais jādod rīcības brīvība tieši privātajai skolai?

I. Krūmiņa.

Jā, manuprāt, visi mēs gribētu vairāk savas brīvības dažādos aspektos. Protams, ka šis ir arī tas faktors tieši par tādu privātskolu eksistēšanu. Jā, protams, ka būtu labāk, ja būtu vairāk šī brīvība.

I. Nikuļceva.

Labi. Tad man ir jautājums pat metodoloģiju. Nu, sniedzot paskaidrojumus, kā es vismaz sapratu, tad jūs norādījāt, ka skola pati izstrādā metodoloģiju, kā strādāt ar tiem bērniem, kas vispār nezina valsts valodu.

Un tad mans jautājums ir tāds. Vai es pareizi saprotu, ka no valsts puses vispār nav tādas metodoloģijas, kā mācīt bērnus valsts valodā, ja viņi valsts valodu nezina vispār? Vai es pareizi saprotu, vai nepareizi? Kāds ir no valsts puses atbalsts? Vai arī tā nav? Vai arī tas ir tikai skolas pašas problēma?

I. Krūmiņa.

Tieši tāpat, kā arī par šiem mācību materiāliem, kā jau es teicu, ka diezgan daudz ir... jā, viņi ir, bet viņi faktiski nav izmantojami.

Jā, es varētu teikt, ka mēs paši šo metodoloģiju izveidojām, lai apmācītu. Iespējams tādēļ, ka tā, kas ir tikusi valsts piedāvātā, vienkārši neatbilst tam mūsu redzējumam.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad man ir jautājums arī par tieši... nu, cik jūs to zināt... par bērnu vecāku, par ģimeņu viedokli.

Es pašā sākumā jums jautāju, ko izvēlētos skola, ja nebūtu to ierobežojumu, bet ciktāl jūs zināt, ko izvēlētos jūsu bērnu vecāki, ja nebūtu ierobežojumi vispār? Vai viņi vēlētos labāk, lai bērni mācās valsts valodā, vai viņi vēlētos bilingvālo izglītību, vai viņi vēlētos tikai mazākumtautību izglītību, vai vēl kaut ko citu?

I. Krūmiņa.

Jā, es sapratu jūsu jautājumu.

Nu, tāda veida aptaujas nav tikušas veiktas, un tādā vienā vilcienā es jums nevarēšu uz šo atbildēt, kāda būtu viņu izvēle.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad man ir vēl arī tieši par valsts atbalstu, bet citādā griezumā jautājums.

Ļoti daudz tiek runāts tiesas sēdēs tieši par valsts valodas apguvi un par valsts atbalstu šim procesam, bet es gribu uzdot jautājumu, varētu teikt, no pretējās puses. Jūs arī uzsvērāt to, ka tomēr ir ļoti būtiski saglabāt šo mazākumtautības bērna identitāti, valodu, kultūru un tamlīdzīgi.

Sakiet, vai ir no valsts puses kaut kāds atbalsts, vienalga kāds – vai ar mācību materiāliem, vai ar pedagogiem, kas varētu tieši pasniegt šo te mazākumtautību valodu,

kultūru, identitāti un tamlīdzīgi. Vai tas ir tikai uz skolas pleciem?

I. Krūmiņa.

Nē, no valsts netiek. Tas ir tikai uz skolas pleciem.

A. Laviņš.

Mirklīti... Šajā vietā pārtraukšu...

Es jums vaicāju par to, vai jums ir ieviesta valsts ieviestā pašvaldības nodrošinātā mazākumtautību interešu izglītības programma. Nupat jūs atbildējāt, ka valsts to nenodrošina, tas viss ir uz skolas pleciem.

Bet jūs sniedzāt man atbildi uz manu jautājumu, ka jūs nezinājāt, ka jūs varat vērsties pašvaldībā un saņemt pašvaldības nodrošinātās mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošanas iespējas savā skolā. Tad es šobrīd nesapratu atbildi uz Nikuļcevas kundzes uzdoto jautājumu – vai tikai uz skolas pleciem ir interešu izglītības nodrošināšana?

Lūdzu, precizējiet šo!

I. Nikuļceva.

Ja es drīkstu... es gribu precizēt. Man jautājums nebija par to, jo es to atbildi sapratu. Man jautājums bija... nu, piemēram, mācību materiāli... Vai valsts vispār gatavo kādus mācību materiālus, kurus varētu izmantot arī privātās skolas, lai mācītu... nu, labi, privātā skola par saviem līdzekļiem, bet lai viņa mācītu mazākumtautību valodu, kultūru un tā tālāk... Nu, piemēram, vai vispār ir kaut kādi mācību materiāli, lai mācītu krievu valodu vai arī nav? Vai arī par pedagogiem...

A. Laviņš.

Tātad, par mācību materiāliem...

I. Nikuļceva.

Nu, būs pietiekami ciniski... mums pedagogi ir, nu, daudzi, kas pārvalda to krievu valodu, jau cienījama vecumā. Vai valsts vispār gatavo? Jums ir kāds jaunais pedagogs, ko valsts ir sagatavojusi un kas varētu mācīt to mazākumtautību valodu? Tieši šajā aspektā bija jautājums.

A. Laviņš.

Sapratu. Sapratu aspektu. Paldies. Lūdzu!

I. Krūmiņa.

Nē. Atbilde ir nē. Jā, mums jauni pedagogi gan ir bioloģijā, ģeogrāfijā, bet ne mazākumtautību valodā.

I. Nikuļceva.

Labi. Un tad no manas puses laikam tas būs pēdējais jautājums, tad varbūt vēl Džibuti kungs vēlēsies uzdot...

Bet pēdējais jautājums man ir tieši par to, kā jūs skatāties uz to situāciju, ka tomēr attieksme saistībā ar mācību valodu pret visām privātajām skolām nu nav vienāda. Kā mēs zinām, ka nav ierobežojumu privātajās skolās mācīt Eiropas Savienības dalībvalstu valodās, nav arī tām skolām ierobežojumu, kur ir starptautiskais līgums pamatā. Sakiet, kā jūs vērtējat to situāciju? Vai uzskatāt, ka tas ir labi vai tomēr uzskatāt, ka būtu jābūt vienādi attieksmei pret skolām, pret privātajām skolām šajā aspektā? Nu, proti, ja, piemēram, tiek pieļauts mācīt Eiropas Savienības dalībvalsts valodā, tad būtu jābūt tādi pašai iespējai arī attiecībā uz jebkuru citu valodu.

I. Krūmiņa.

Nu, protams, ka būtu vienlīdzīgi, ja būtu pret visām valodām tas vienādi vērtēts.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

T. Džibuti.

Paldies.

Man ir daži jautājumi.

Pirmais. Par vecāku vēlmi... Jūs norādījāt, ka var integrēt privātskolā to interešu izglītību arī dienas vidū, ja visi, pilnīgi visi vecāki ir uzrakstījuši šādu te iesniegumu. Nu, ja kaut viens, piemēram, ir tiešām no Francijas un viņam tas nav vajadzīgs objektīvi, jo tā pamatdoma ir tomēr identitātes un savas dzimtās valodas saglabāšana, attīstība, arī viss, kas saistīts ar kultūru... iespējams, ar reliģiju... varbūt Francijas bērnam tas nav tik svarīgi. Tad, ja viens tomēr neuzraksta, tad vai to var integrēt dienas vidū, vai kādā citā vietā?

I. Krūmiņa.

Jā, es sapratu jūsu jautājumu.

Protams, ja tas būtu tikai viens... ja būtu šāda situācija, ka būtu tikai viens vecāks, kas nepiekrīt šim, mēs noteikti izdomātu, kā nodarbināt tieši to vienu skolēnu, vai, piemēram, arī saplānotu mācību stundas, ka tās interešu izglītības stundas ir pēdējās vai tieši pirmās, lai pielāgotu šim. Lūk, šī ir tā mūsu pieeja pie katra individuāli.

T. Džibuti.

Un otrs tas jautājums ir tāds, ka, teiksim, jūs norādījāt, ka nevar tagad vērtēt šīs esošās uzsāktās reformas rezultātus un attiecīgi arī kvalitāti kopumā, ne tikai valsts valodā. Bet, izejot no iepriekš arī sēdēs izskanējušajiem tiesnešu jautājumiem par Satversmes tiesas judikatūru, ka tomēr tā kvalitāte ir ļoti svarīga kopumā un bija jāvērtē arī iepriekš, tātad faktiski iepriekšējā reforma vēl nebija pabeigta un tātad tika uzsākta jau tā jaunā reforma.

Kā ir ar to kvalitāti... teiksim, kā ir ar tās kvalitātes vērtēšanu gadu griezumā? Varbūt ir kaut kādi dati vai veikti pētījumi, kas ir zināmi jums, nu, izņemot tos, kas jau ir minēti tiesas sēdē?

I. Krūmiņa.

Nē, atsevišķi fakti vai kādi pētījumi manā rīcībā patreiz nebūs. Ja nu vienīgi tas ir skatoties tieši pēc eksāmenu rezultātiem. Bet arī, kā jūs zināt, tie eksāmeni katru gadu ir pilnīgi savādāki kā, piemēram, pagājušogad tie vispār bija pilnīgi savādāki. Tāpēc skatoties pēc tiem arī nevarētu teikt, ka pēc eksāmenu rezultātiem to varētu vērtēt, jo arī pagājušogad bija pirmais gads, kad arī 12. klase varēja kārtot gan optimālajos, gan dažādos līmeņos, kas līdz šim nebija. Tas arī bija kaut kas jauns.

T. Džibuti.

Un tad galu galā, vai no tā var izdarīt secinājumu, ka tās reformas ir vairāk tādas eksperimentālas... teiksim, ka mēs nezinām patiešām, kādi...

A. Laviņš.

Džibuti kungs, šis jautājums tiek noņemts.

Vai vēl ir citi jautājumi?

T. Džibuti.

Paldies. Nebūs.

A. Laviņš.

Tad... Krūmiņas kundze, nedaudz attīstot nupat uzdoto otro jautājumu...

Vai izglītības kvalitātes rezultāti pēc... ja mēs šobrīd tā varam teikt... iepriekšējās reformas posms, ko es jau, šķiet, divas reizes pieminēju, ka pirmsskolas izglītības pakāpē 50 pret 50 bija proporcija mazākumtautību un valsts valodā un nākamajās pakāpēs... Vai pēc tam, kad šāds izglītības iegūšanas procesa regulējums ir bijis spēkā, jūsu skolā ir veikts kāds novērtējums, kā šis regulējums ietekmēja izglītības kvalitāti jūsu skolēniem? Jūs esat privātā skola. Varbūt jūs pēc savas iniciatīvas esat veikuši kādus mērījumus, lai teiktu, ka šāds izglītības iegūšanas regulējums ir ar

noteiktu kvalitātes zīmi un kādu, to parādījis ir noteikts jūsu veikts ekspress pētījums, vai kā savādāk...

I. Krūmiņa.

Nē, tādi ekspress pētījumi nav veikti.

A. Laviņš.

Labi.

Un vēl no manas puses. Mēs iepriekšējā tiesas sēdē dzirdējām Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāves sniegto informāciju par 9. klašu skolēnu eksāmenu rezultātiem, kur bija norādīts uz to, ka bērniem, kas ir mācījušies mazākumtautību izglītības programmās, viņiem valsts valodas zināšanu līmenis bija vidēji apmēram 10 procenti zemāks nekā bērniem, kuri ir mācījušies un izglītības saturu ir ieguvuši valsts valodā.

Jūsu privātās izglītības iestādes kontekstā, kā jūs šādus rezultātus varat novērtēt? Kas tam ir par iemeslu un jūsu vērtējums....

Piedošanu, iespējams, ka jūs šo tiesas sēdes ieraksta daļu arī dzirdējāt un varbūt ir jums komentārs par šo. Labprāt dzirdētu.

I. Krūmiņa.

Jā, es jau arī pirmīt komentēju par to, ka tajā pašā 9. klasē pagājušogad bija pirmo reizi kopējs valsts vienots eksāmens, ka nebija atsevišķi šādi eksāmeni, bet skolēni no 1. klases bija mācījušies tomēr savādāk, bilingvāli vai mazākumtautībā, kā nu kurā skolā, un tad viņiem 9. klasē bija jākārto vienots eksāmens tieši tāpat kā valsts valodas skolās.

A. Laviņš.

Un noslēdzošais vēl no manis, pirms vārdu dodu Saeimas pārstāvim, sakiet, lūdzu, vai kompetenču izglītības ieviešana ir kaut kādā veidā saistīta ar to, ka izglītības satura apguve valsts valodā sekmētu vislabākā veidā kompetenču izglītības ieviešanu?

I. Krūmiņa.

Nu, nemācēšu atbildēt.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim, vai jums būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa, būs daži jautājumi. Centīšos gan neapgrūtināt, ņemot vērā, ka daudzi jautājumi jau ir bijuši.

Pirmais. Tātad, grozījumi Izglītības likumā šajā mācību gadā, kā es jau dzirdēju no jums, ka ir bijuši... radījuši dažādas izmaiņas mācību procesa gaitā un ir bijuši dažādi izaicinājumi un grūtības. Bet tajā pašā laikā jūs arī minējāt, ka, kā saka, interese par iestāšanos jūsu skolā no potenciāli jaunajiem skolēniem nav mazinājusies, jūs tā ka turpiniet... Un tad es gribētu vienkārši pajautāt. Vai es pareizi saprotu, ka jūsu tā kā skolas tas kopējais darbības profils un misija principā turpinās, kā līdz šim tādā ziņā?

I. Krūmiņa.

Jā. Tas, ka gribētāju ir pietiekami daudz... jā, protams, mēs turpinām strādāt.

S. Bērtaitis.

Labi. Paldies.

Un tad vēl jūs arī minējāt, atbildot uz tiesneša jautājumiem, kas atšķir tieši varbūt jūsu skolu no publiskajām skolām, jūs minējāt šīs divas pazīmes, ka šī individuālā pieeja un šī drošā vide... māju... kas ir bērnam... Vai šī reforma, kas ir saistībā ar šiem Izglītības likuma grozījumiem, kaut kādā ziņā ir pasliktinājusi šos divus elementus, vai tas, ka ir nosacīti šī individuālā pieeja un šī drošā vide... jebkurā gadījumā paliek un tas nemainās no jūsu skolas puses?

I. Krūmiņa.

Nu, tas viennozīmīgi paliek.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Tā... tad es vēl pamanīju arī jūsu rakstveida viedoklī par sagatavošanos. Tātad, Izglītības likuma grozījumi tika pieņemti 2022. gada septembrī. Vismaz vienai daļai skolēnu izmaiņas jau bija piemērotas no 2023. gada 1. septembra. Es redzēju, ka jūs rakstījāt, ka laicīgi gatavojāties šai pārejai, atlasot un apmācot pedagoģisko personālu, nodrošinot pēc iespējas ar piemērotākiem un kvalitatīvākiem mācību materiāliem. Tātad, principā jūsu skola tā kā no savas puses darīja visu iespējamo, lai sagatavotos un būtu gatava uz šo 1. septembri 2023. gadu, ciktāl tas attiecās, protams, uz jūsu skolas kompetenci?

I. Krūmiņa.

Jā. Protams, cik mēs varējām, cik bija mūsu spēkos, tik arī mēs darījām. Protams, gan valodas pilnveidesursos un arī plānojot uz priekšu kaut kādas metodikas.

S. Bērtaitis.

Labi. Paldies.

Tā... un tad bija tā... Sakiet, lūdzu, par šīm interešu izglītības nodarbībām. Vai jūsu skola piedāvā tādas tā saucamās „svētdienas skolas”, kas ir kā tādas papildu interešu izglītības nodarbības nedēļas nogalēs vai vasaras kaut kādas nometnes? Vai tādas interešu izglītības nodarbības jūs nepiedāvājat saviem audzēkņiem?

I. Krūmiņa.

Jā... līdz šim mums senāk atpakaļ arī bija, bet „svētdienas skolas” nu viennozīmīgi nē... Bet tādas kā kaut kādas tālākas ekskursijas un tādas lietas... jā, mēs piedāvājam..

S. Bērtaitis.

Principā tas par tām „svētdienas skolām” jums tā kā šķēršļu nav... tas ir vairāk tā kā jūsu skolas izvēle to neorganizēt... Tādā nozīmē... ja?

I. Krūmiņa.

Jā.

S. Bērtaitis.

Labi. Un tad varbūt pēdējais jautājums, ko es vēlētos jums pajautāt.

Sniedzot paskaidrojumus tiesai, jūs minējāt, ka audzēkņi tā kā sakarā ar šiem Izglītības likuma grozījumiem zaudē saikni vai varētu zaudēt saikni ar savu dzimto valodu un dzimto kultūru. Tas ir tā kā tāds jūsu pieņēmums, kā tas varētu nākotnē attīstīties, vai jūs kaut kur redzat un novērojat kaut kādu liecinājumu par šīs saiknes samazināšanos?

I. Krūmiņa.

Nu, es gan precīzi nepateikšu, vai tiešām tā tas bija norādīts, ka viņi zaudē... Mēs uzsvērām, ka mēs vienmēr esam mēģinājuši ne tikai valsts valodu, bet arī skolēnu dzimtās valodas kultūras tradīcijas uzturēt un vēlētos to turpināt.

S. Bērtaitis.

Paldies, godātā tiesa. Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Paldies, Krūmiņas kundze, par dalību tiesas sēdē un iestādes sniegto rakstveida viedokli lietā, un par izturību, atbildot uz patiešām daudziem tiesas un lietas dalībnieku

jautājumiem. Lai jums jauka diena! Paldies.

Cienījamie lietas dalībnieki! Šajā brīdī tiks izsludināts pārtraukums līdz pulksten 14, kad uzklausīsim vēl šodien atlikušās divas ieplānotās pieaicinātās personas... esam ieplānojuši uzklausīt vēl divas pieaicinātās personas.

Pārtraukums līdz pulksten 14.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Pirms uzklusām nākamās pieaicinātās personas, informēšu, ka Satversmes tiesā esam saņēmuši Latvijas Pašvaldību savienības pieprasīto informāciju... tāpat, tiesas pieprasīto informāciju Latvijas Pašvaldību savienībai par mācību saturu un izglītojamo skaitu, kuri iesaistās pašvaldību organizētajās mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmās. Tā kā šī informācija bija tiesas pieprasītā, tad informēju, ka bez lietas dalībnieku viedokļa noskaidrošanas tā tiek pievienota lietas materiāliem un šai informācijai ir jābūt nosūtītai abiem lietas dalībniekiem, lai, iespējams, tad, kad uzklausīsim Pašvaldību savienību, jūs jau varētu attiecīgi uzdot interesējošos jautājumus, kā arī varētu reflektēt uz to debašu runā.

Labi.

Kā nākamā pieaicinātā persona, ko uzklausīsim, ir pirmsskolas izglītības iestāde Jūrmalas privātais bērnudārzs „Galaktika”.

Un atbilstoši pilnvarojuma dokumentiem, kas tiesai ir iesniegti, šo izglītības iestādi tiesas sēdē pārstāv vadītāja Agnese Ratniece.

Jā... vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Ratnieces kundze, lūdzu, jums ir iespēja sniegt šīs izglītības iestādes vārdā Satversmes tiesai viedokli. Lūdzu!

A. Ratniece.

Labdien! Paldies par doto iespēju izteikties šajā jautājumā.

Mūsu visu interesēs ir veidot labāku sabiedrību, demokrātiskāku sabiedrību un, kā mēs saprotam, tad sabiedrība sastāv no cilvēkiem un katram cilvēkam pirmā apzinātā

mācīšanās pieredze veidojas jau pirmsskolā. Un tā arī ietekmē turpmāko bērna personības veidošanos un to, vai bērns mācīsies ar prieku un vēlēsies izzināt lietas, un šī pieredze būs pamats arī visām turpmākajām skolas gaitām, kā arī visai turpmākajai dzīvei.

Arī mūsu valsts izglītības standarts „Skola 2030” uzdod šo jautājumu, kā sasniegt to, lai bērns būtu gatavs dzīvei 21. gadsimtā? Un patiesībā viņi paši arī sniedz šo atbildi, kas ir – atbilstoša izglītība ir tas, kas mums šo var nodrošināt.

Mums ir jāņem vērā, ka mūsu sabiedrībā ir ļoti... mēs esam ļoti dažādi un mēs nevaram visu unificēt.

Un arī mūsu nelielā iestāde saskaras ar šo jautājumu, ka šobrīd mums ir visas mācību programmas tikai valsts valodā, bet mūsu izglītojamie nāk no ļoti dažādām ģimenēm, no ļoti dažādām vidēm – gan no bilingvālām ģimenēm, gan tikai, pieņemsim, no mazākumtautībā runājošām ģimenēm, gan arī no angļu valodas kā pamatvalodas ir un arī valsts valodā runājošām ģimenēm.

Līdz ar to mums tā vide ir ļoti nevienmērīga, un mēs redzam, kādas problēmas rodas, ja, pieņemsim, ja mēs vispār neizmantojam kādu citu valodu ikdienā, kā tikai valsts valodu. Jo, pieņemsim, ja bērnu vecākiem ir ārkārtīgi būtiski, vai bērns arī agrīnā vecumā lietotu savu dzimto valodu un tiktu nostiprināta šī viņa identitāte, tad, manuprāt, privātās pirmsskolas ir tās, kas to var izdarīt. Tā ir ļoti šaura niša un šo nišu mēs pārstāvam. Tātad šajā gadījumā varētu nodrošināt bērniem arī šīs te dzimtās valodas nepazaudēšanu, kas ir patiesībā ļoti svarīga, jo, ja nav nostiprināta šī bērna dzimtā valoda, tad viņam rodas turpmāk... ir daudz lielākas grūtības... ir apdraudēta tā kā tā viņa labbūtība, kas mūsdienās ir ļoti svarīgs aspekts, kuru piemin dažādos pētījumos un ikdienā.

Jo es varu minēt kaut vai situāciju no vakardienas. Maza trīsgadīga meitenīte, viņai ģimenē izmanto krievu valodu pārsvarā. Mācību process ir latviešu valodā. Meitenīte sāk raudāt. Raud ilgi. Runājam ar viņu latviešu valodā, mēģinām noskaidrot, uz brīdi meitenīte apklust, jā, nomierinās, bet pēc tam atkal raudāšana. Un tikai pārejot pēc tam uz bērna dzimto valodu, mēs varējām šo problēmu atrisināt un bērns atkal bija gatavs turpināt darbību rotaļu nodarbībā.

Šādi gadījumi tāpat arī ir tie, kas mums parāda, ka tomēr kaut kādai proporcijai būtu jābūt un ka mēs nevaram simtprocentīgi šos bērnus, kas atnāk no tādas vides, kur viņiem nav tā kā ģimenē tikai un vienīgi valsts valoda, mēs viņus savā ziņā ieliekam tādā ļoti nevienlīdzīgā situācijā un arī viņi var pazaudēt vienkārši turpmāko motivāciju kaut ko darīt, jo viņi jūtas nesapraستی. Un es pieļauju, ka jebkurš gribētu, lai viņa bērns, ja viņš atrodas pirmsskolas izglītības iestādē, ka lai viņš justos tur ļoti... lai laba izjūta, lai bērnam laba izjūta neciestu.

Jā, arī tāpat par tiem pašiem drošības noteikumiem. Un šeit arī atkal drošības noteikumu skaidrošana un ievērošana... es pieļauju, ka tas arī būtu jāveic tad bērnam

viņa L-1 kā pamatvalodā, lai viņš izprastu šos noteikumus un lai pati tā būtība viss būtu skaidrs, lai pēc tam nerastos kādi... kā jūs zināt, visi ir ļoti strikti reglamentēti un ir jāievēro dažādi noteikumi, kas tā kā ir bērna drošības un bērna tiesību dažādi jautājumi, kas mums ir jāievēro.

Mūsu pirmsskolas izglītības iestādē, protams, var apgūt arī mazākumtautību valodas, bet tās ir kā interešu izglītība, trīs rotaļu nodarbības nedēļā.

Bet šīs nodarbības tāpat mēs organizējam mācību dienas izskaņā, jau dienas otrajā pusē. Līdz ar to tas mēdz apgrūtināt izglītojamā dalību šajā pulciņā, jo viņi ir arī iesaistīti dažādās sporta nodarbībās... Nu, parasti, jā... vecāki ir ļoti ieinteresēti bērnus iesaistīt dažādās vēl arī ārpus izglītības nodarbībās, līdz ar to viņi ne vienmēr tur iesaistās šajā pulciņā, kā arī otrā dienas pusē... nu, jūs saprotat, ka tas arī psiholoģiski, jā, ērtāk, protams, būtu, ka tā būtu dienas pirmajā pusē, kad viņi var pievērsties tādiem arī ar mācībām saistītiem jautājumiem.

Nu... jā... tā kā es minēju, ka mums ir dažādi bērni un ir mums arī tādi bērni, kas, piemēram, aiziet uz pašvaldību iestādi, bet pēc tam pēc kāda laika atgriežas, jo vecāki saprot, ka viņu bērniem ir nepieciešams mazskaitlīgāks, mazāks kolektīvs, ko mēs tiešām varam arī nodrošināt – šo te mazāko kolektīvu, jo mums ir grupiņas nelielas.

Un, pieņemsim, ja iet runa par valsts valodas apguvi, tad arī principā pat, ja mums būtu kaut kāda neliela mazāka proporcija nekā 100 procenti, arī neciestu, jo mums ir iespēja sadalīt tās grupiņas vēl mazākās grupās un individualizēt mācību procesu. Līdz ar to katrs bērns iegūtu šo te uz bērnu centrēto pieeju, par kuru... un arī iegūst pie mums viņi to ikdienā, jo saistībā ar to, ka mums kolektīvs un bērnu skaits ir neliels, tad mēs to nodrošinām.

Nu... jā... tādēļ mēs tā kā atbalstām šo te ideju, ka privātajās pirmsskolās, tieši pirmsskolās būtu vērtīgi saglabāt arī mazākumtautību programmu, jo mēs redzam, ka arī mūsu bērni pēc tam aiziet sagatavoti uz skolām, uz valsts skolām. Līdz ar to tur nevajadzētu būt nekādai problēmai. Ja mums, pieņemsim, būtu kaut kāda proporcija, ka valsts valoda nebūtu simtprocentīgā apjomā, bet, pieņemsim, kādi 80 procenti no mācību procesa. Jo realitātē tiešām ir ļoti dažādas situācijas, sevišķi tādiem maziem bērniem, kur mēs tiešām nevaram iztikt tikai ar valsts valodu, mums ir nepieciešams pāriet arī uz viņu dzimto valodu.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Šodien mēs varējām dzirdēt no „LATREIA” skolas... izglītības iestādes ar nosaukumu „LATREIA” direktora vietnieces par to, ka 1. klasē no 39 pirmsskolniekiem tikai 14 ir bijuši tādi, kuri spēj apgūt izglītības saturu valsts valodā. 25 nespēj. Un tas ir saistīts ar iepriekšējo izglītības reformas posmu, kur

noteikta proporcija pastāvēja. Bija 50 procenti valsts valodā un 50 procenti mazākumtautības valodā pirmsskolas izglītības pakāpē.

Tad kā jūs skaidrojat? Vai arī šī jūsu piedāvātā proporcija 80 pret 20, ko jūs minējat, šo jautājumu risina? Un vai varbūt, jūsuprāt, šī 50 pret 50 proporcija nemaz nav par iemeslu tam, kāpēc lielākā daļa no bērniem, kuri dodas uz 1. klasi, nepārzina valsts valodu? Kā jūs varētu reflektēt uz šādu jautājumu?

A. Ratniece.

Jā, paldies par jautājumu.

Nu, es uzskatu, ka pēc personīgās pieredzes un pēc tā, ko es savā pedagoģiskajā darbībā esmu redzējusi, ka ļoti ir atkarīgs tieši no tās iestādes, no katras konkrētas iestādes, kā viņa strādā, kas ir tieši viņu mācībspēki, jo tā kā visi strādā šobrīd pamatā pēc paraugprogrammām, kas ir „Skola 2030”, bet šīs te programmas katra iestāde, pat katrs skolotājs var viņu interpretēt pēc saviem ieskatiem un pēc šīs te paraugprogrammas var veidot arī pats savu programmu. Līdz ar to tur ir jāskatās dziļāk, no kurienes katrs no šiem bērniem ir... kur viņš ir bijis sagatavots, kur viņš ir ieguvis to pirmsskolas izglītību un, manuprāt, tur būtu jāveic tāds detalizētāks un rūpīgāks ieskats iekš katra gadījuma.

A. Laviņš.

Bet tā proporcija pastāv, lai kāda būtu pirmsskolas izglītības iestādes... pastāvēja, lai kāda tā būtu – vai privāta vai valsts, vai pašvaldības dibināta, bija 50 pret 50 valsts valodas lietojums un mazākumtautības valodas lietojums. Kāda tur analīze būtu jāveic?

A. Ratniece.

Nu, šeit, piemēram, var minēt pašvaldības iestādes. Tur skolēnu skaits katrā grupā ir pie 30. Vai tur ir iespējams pievērst maksimāli tādu individualizētu uzmanību katram bērnam un izpētīt viņa vajadzības, piemērot viņam programmu, pielāgot tātad... iedot tieši viņam nepieciešamo? Manuprāt, ka tas ir diezgan... nu, labi, es neteikšu, ka neiespējami, bet nu tas ir tik darbietilpīgs process, ka jebkuram pedagogam kādā brīdī tur var arī nepietikt uz šo visu milzīgo apjomu pacietības, enerģijas resursu... Līdz ar to privātās iestādes tomēr nodrošina šīs te nelielās grupas un ļoti individualizētu uz bērnu centrētu pieeju, kas, es domāju, tātad neradīs nekādas problēmas tālāk bērniem, turpinot izglītību arī pēc pirmsskolas posma.

A. Laviņš.

Ratnieces kundze, noraksturojiet, lūdzu, ar ko tad jūsu vadītā privātā izglītības iestāde atšķirtos, pēc kādām pazīmēm, no pašvaldības dibinātas pirmsskolas izglītības

iestādes? Kas tās būtu?

A. Ratniece.

Nu, kā jau es minēju... Mums ir grupas ļoti nelielas, tātad nav pat 20 bērni grupā. Līdz ar to mums ir iespēja maksimāli izzināt katra bērna, tātad, konkrēto zināšanu līmeni, dzīves prasmju līmeni konkrētajā brīdī, un arī pēc tam atbilstoši nelielā kolektīvā mēs varam izstrādāt un rūpīgi plānot, tātad, to viņa turpmākās izaugsmes plānu un līdz ar to sagatavot viņu pēc iespējas kvalitatīvi.

A. Laviņš.

Un šī individuālā pieeja un nelielas grupiņas bērnudārzā... tās ir vienīgās, kas atšķir privāto pirmsskolas izglītības iestādi no citām?

A. Ratniece.

Jā, labs jautājums.

A. Laviņš.

Ja ir grūtības atbildēt, tad man...

A. Ratniece.

Nē, nu... mēs tā kā neunificējam, mums... labi, tā pati ēdināšana... Ja, piemēram, visām pašvaldības iestādēm viss ir tā kā unificēti no viena ēdinātāja un viņi nevar tur vispār nekādas variācijas un neko izpildīt, jo tas ir tā kā viņiem... jā... viss ir unificēti... Tad mēs varam piedāvāt konkrētu ēdināšanas pakalpojumu tādu, lai katram bērnam būtu arī, pieņemsim, tiktu ņemtas vērā viņa... nu, mūsdienās, kā jūs zināt, daudziem bērniem ir alerģijas un dažādas nepanesības... Un šis ir arī viens no aspektiem.

A. Laviņš.

Jā. Sakiet, lūdzu, vai apstrīdētās normas, kas noteic, ka izglītības saturam arī pirmsskolas izglītības pakāpē ir jābūt tikai valsts valodā, vismaz formālās izglītības ietvarā, kaut kādā veidā ietekmē to, ka jūsu privātajā izglītības iestādē joprojām ir mazas grupas, individuāla pieeja katram bērnam, ēdiena piemeklēšana katram bērnam... Vai tas to ietekmē? Un ja ietekmē, tad kā?

A. Ratniece.

Nu, savā ziņā ietekmē, jo, kā jau es minēju... ja rodas šīs te situācijas, kur bērns īsti labi nevar paskaidrot, pieņemsim, valsts valodā, kāda ir viņa problēma šajā brīdī, kāpēc viņš tur nevar iesaistīties mācību procesā vai kā... tad mums ir tā kā jāpāriet uz

bērna pamatvalodu, uz L-1 valodu, kas būtībā... nu, ko būtībā mēs tā kā nedrīkstētu darīt.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu... jūs minējāt šo piemēru par trīsgadīgu meitenīti, kura ilgstoši raudāja un bija gūti atrast pieeju, kā bērnu nomierināt. Bet pat ja būtu jūsu piedāvātais risinājums ar proporciju 20 pret 80 un šā 80 procenta īstenošanas laikā, kad tiek lietota valsts valoda... šī meitenīte, vienalga, vai cits bērns... kur līdzīga reakcija rodas, vai tad tas kaut ko izmaina pēc būtības?

A. Ratniece.

Nu, jā, tad mums paliek tie 20 procenti, kad mēs tā kā varam bērna dzimtajā valodā tad arī attiecīgi risināt to problēmu.

A. Laviņš.

Bet sakiet, vai tad situācijā, kad bērns raud un pēc normatīvā regulējuma izglītības saturam ir jābūt valsts valodā, vai tiešām jūs to interpretējat tādā veidā, ka, lai nomierinātu bērnu, tas ir jādara valsts valodā nevis viņa dzimtajā valodā?

A. Ratniece.

Bet ja mums nebūs neviena, kas zina to viņa bērna valodu, tad mēs nevarēsim pāriet uz tā bērna valodu. Līdz ar to... nu, mums ir... jā...

A. Laviņš.

Labi. Tad tāds aspekts... nebūs, kurš runā ar viņu viņa dzimtajā valodā, ja?

Labi. Mēs no tiesas sēdē pieaicinātās personas, kas ir profesore psiholoģe, mēs varējām dzirdēt to, ka bērni, atrodoties... arī mazi bērni – divgadīgi, trīsgadīgi... atrodoties bilingvālā vidē, ir tikai ieguvēji, un ar šo bilingvālo vidi saprotot, ka ģimenē runā savā dzimtajā valodā, savukārt izglītības iestādē viņi runā normatīvajos aktos noteiktajā valodā, kas mūsu gadījumā ir valsts valoda, latviešu valoda.

Un bērni ilgtermiņā ir tikai ieguvēji, ja to salīdzina ar to, ka citi bērni mācās tikai... respektīvi, ģimenē ir saziņa valsts valodā un mācību iestādē arī valsts valodā.

Kā jūs to vērtējat?

A. Ratniece.

Nu, jā... šeit atkal ir tas jautājums par atrašanos pirmsskolas iestādes vidē...Jā, es saprotu, mājās atrisinās visas problēmas, bet ja tā problēma ir radusies tieši tajā brīdī, tieši izglītības iestādē, tas bērns... viņš jau nevar gaidīt, kamēr viņš nokļūs mājās un viņam šo te vecāks izskaidros un atrisinās.

Un vēl šeit es gribēju piebilst, vai ir arī veikti kādi pētījumi, kā pēc tam šie bērni, pieņemsim, kad viņi sasniedz pusaudžu vecumu, kas tad ar viņiem notiek. Jo mēs zinām, ka, pieņemsim, no pedagogijas... nu, no tāda veida ir veikti pētījumi, ka, pieņemsim, ja bērnu aizsūta ātrāk skolā, ka tad viņam pusaudžu vecumā tur ir stipri grūtāk un viņam tur nāk ārā dažādas lietas, ko viņš ir iepriekš tajā vecumā tā kā iekapsulējis un nav laidis uz āru... vai tas pats kaut kas līdzīgs nenotiek arī ar to, ja, piemēram, viņš kaut ko nav izpratis īsti un arī saistībā ar valodām. Vai tas arī kaut kā neietekmē? Par to ir tas stāsts.

A. Laviņš.

Tātad, jūs sakāt, ka šobrīd to grūti ir prognozēt, tādu pētījumu vēl nav un to nemaz nav iespējams izdarīt, jo reforma ir tikai savā sākuma stadijā attiecībā uz 1., 4., 7. klašu skolēniem. Taisnība.

Jā... tad šāds jautājums. Jūs esat šīs iestādes vadītāja. Vai esat domājuši, kā risināt to problēmu, ko tiesas sēdē pieteicāt, ka mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošana tiek organizēta dienas izskaņā, kad bērni varbūt ir vairāk noguruši, un tas, kā es varēju saklausīt no jūsu teiktā, tas neesot līdz galam labi priekš bērniem.

Bet vai nav tā, ka jums... tātad, jautājums būtu... Vai jums kā iestādes vadītājam ir noteikta rīcības brīvība kaut kā tomēr organizēt šo procesu citādi? Piemēram, lai saprastu manu jautājumu... ka vienu interešu nodarbību organizēt no rīta, vienu pēcpusdienā, kas attiecas... piemēram, ņemsim, vai nu krievu valodas apguvi, vai nu ukraiņu valodas apguvi, vai nu kādu ar kultūras apguvi... attiecīgās tautas kultūras apguvi šādā veidā izkaisīt, ja tā varētu teikt, dienas garumā, kur bērniem uzmanību vēl, iespējams, ir vieglāk fokusēt uz šo. Vai tas neietilpst jūsu kā vadītājas rīcības brīvībā? Vai tur arī jūs saskatāt, ka valsts jūs regulē tā, ka jums rīcības brīvība nav?

A. Ratniece.

Savā ziņā jā, jo interešu izglītība ir jāīsteno jau pēc tā mācību procesa, līdz ar to visas tās rotaļu nodarbības, ko mēs vadam no rīta, un savukārt šīs te mazākumtautības interešu izglītība – tā jau ir tā kā interešu izglītība, kura ir jāorganizē pēcpusdienā. Tas arī pašvaldībā ir šādi tā kā noregulēts, ka tā interešu izglītība notiek jau pēc pamatmācību procesa.

A. Laviņš.

Es labprāt šo aspektu noskaidrotu. Kas jums kā iestādes vadītājam tomēr liek organizēt šos procesus tieši šādā veidā? Pašvaldības? Varat varbūt nosaukt kādu pašvaldības... es nezinu, kas tas ir par dokumentu... rīkojumu, aicinājumu, uzsaukumu vai kā savādāk.. Kas tas tāds ir?

A. Ratniece.

Ja es būtu zinājusi, tad es būtu sameklējusi... jo mums ir tā kā pašvaldībā interešu izglītības šis... pie Izglītības pārvaldes departaments, kas arī par šo te rūpējas. Un arī mēs nosūtām savu programmu viņiem un līdz ar to... jā... tas ir kā tāds regulējums, ka... numuru es tagad nepateikšu... bet, jā, regulējums, ka interešu izglītība notiek jau pēc tā mācību pamatprocesa.

A. Laviņš.

Tā tad precīzu dokumentu nosaukt nevarat... Es to jautājumu uzdevu tāpēc, ka mēs dienas pirmajā pusē šajā šīs dienas tiesas sēdē uz klausījām arī citas privātās izglītības iestādes, kurā arī ir pirmsskolas izglītības pakāpe, kur direktora vietniece norādīja, ka viņiem ir rīcības brīvība organizēt mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošanu, kā iestāde uzskata par lietderīgu, konsultējoties ar vecākiem. Un šādā veidā tiek atrisinātas tās problēmas, ka varētu arī rīta pusē tas tikt organizēts.

Bet, labi. Jūs teicāt, ka sava veida regulējumu jūs izjūtat no pašvaldības... bet kāds tas ir, precīzu dokumentu, es sapratu, ka ir grūtības nosaukt šobrīd.

Sakiet, mazākumtautību interešu izglītības programma jūsu vadītajā izglītības iestādē tiek īstenota, ja? Tās ir trīs mācību stundas nedēļā.

Mani interesē... jūs kā iestādes vadītāja izrādījāt iniciatīvu, vērsāties pašvaldībā ar lūgumu – lūdzu nodrošināt privātās izglītības iestādei šo programmu –, vai arī pati pašvaldība proaktīvi vērsās pie jums un norādīja, ka jums ir šādas iespējas? Kā jūs uzzinājāt par šo?

A. Ratniece.

Jā... tā tad zināju, ka ir šāda iespēja organizēt interešu izglītību... Nu, es vērsos pašvaldībā pie šī paša interešu izglītības speciālista, kas būtu jā dara, lai to noformētu. Tad attiecīgi izveidojām programmu, uzrakstījām programmu, iesniedzām pašvaldībā šim te interešu izglītības speciālistam un... jā, tāds ir tas ceļš.

A. Laviņš.

Mēs tiesas sēdē arī esam dzirdējuši par to, ka... tas bija Izglītības un zinātnes ministrijas viedoklī pausts, ka ir domāts par to, lai pedagogiem būtu pietiekams resurss paredzēts tam, lai viņi varētu sniegt nepieciešamo atbalstu mazākumtautību bērniem, apgūstot saturu tikai valsts valodā. Un te ir runa par pedagogu palīgiem, te ir runa par logopēda pakalpojumiem.

Un sakiet, lūdzu, jūsu iestādē pedagogu palīgi darbojas un logopēda pakalpojumi vai ir pieejami? Un kādā valodā šis atbalsts tiek sniegts?

A. Ratniece.

Tātad, protams, ka mums ir pedagogu palīgi arī valsts valodas programmai, tātad viņi pārvalda valsts valodu. Ir arī logopēda pakalpojumi, bet tas tā kā ir ārpalpojums, jo mēs nevaram kā privāta iestāde, mums tomēr tas materiālais budžets ir attiecīgi ierobežots un mēs nevaram turēt atsevišķu vienu darbinieku. Tad, ja ir kāda nepieciešamība, tātad to mēs izmantojam tā kā ārpalpojumu.

Un šeit ir gan jāsaka, ka mums nākas arī izmantot, pieņemsim, arī logopēdu, kuram pamatvaloda ir arī krievu valoda, jo, ja bērnam, pieņemsim, neatrisina kaut kādas runas problēmas, kas viņam ir viņa pamatvalodā, pēc tam arī ir grūti jebkurai citai valodai pievērsties. Un, kā mēs zinām, tad valodas ir ļoti dažādas un skaņu veidošana katrā valodā ir atšķirīga. Līdz ar to arī šis te logopēds būtu ideāli, ja viņš, tātad, ir apguvis, pieņemsim, kā vienā valodā tās skaņas pareizi izveidot un attīstīt bērnam lasītprasmes un citas prasmes un kā citā valodā, jo šeit mums nederēs tā kā tāds universāls viens visām valodām, nē, tur ir jābūt speciālistam ar konkrētām specifiskām zināšanām.

A. Laviņš.

Jā... Un vēl par mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošanu. Tātad, kā varēja saprast no jūsu atbildes, jūs vērsāties pašvaldībā un vai bija nepieciešams saņemt īpašu atļauju no pašvaldības, lai šo mazākumtautību interešu programmu jūs varētu īstenot tieši jūsu izglītības iestādē bērniem? Vai pašvaldība arī šo jautājumu mēģināja risināt tādā veidā, ka bērniem būtu jādodas uz citu izglītības iestādi, lai šīs trīs stundas nedēļā apgūtu mazākumtautību interešu programmu, kāds nu saturs tiek piedāvāts?

A. Ratniece.

Nē, citās iestādēs mums šādu pakalpojumu nepiedāvāja. Un tā kā mums nesagādāja nekādas grūtības izveidot programmu pašiem, tad līdz ar to... nu... tas, jā, mums nebija piedāvājums, nebija aktuāli un es pieļauju, ka varbūt, ka pat nav... Es zinu, piemēram, pašvaldības iestādes, kurām sagādā grūtības uzrakstīt šīs te programmas, viņi neuzraksta viņas un līdz ar to viņi nevar realizēt programmas.

A. Laviņš.

Paldies.

Un vēl labprāt dzirdētu jūsu vērtējumu par to, ka valsts vai pašvaldība sniedz finansiālu atbalstu tam, lai šīs trīs stundas mazākumtautību interešu izglītības programmā tiktu finansētas no šādiem budžetiem, nevis no privātās izglītības iestādes budžeta.

Sakiet, šāda pieeja ar to, ka trīs stundas mazākumtautību interešu programmai tiek atvēlētas, tās ir, jūsuprāt, pietiekams, lai bērns, kurš pieder pie mazākumtautībām, apgūtu savu dzimto valodu, kultūru?

A. Ratniece.

Jā, arī šajā jautājumā, protams, ir veikti dažādi starptautiski pētījumi un šeit atkal ir tas uzskats, ka būtu ideāli, ja mēs gribam, lai tajā valodā cilvēks tā kā ļoti labi orientējas, tad būtu katru dienu vismaz tur kādai pusstundas nodarbībai... nu, vismaz pusstundai ar kaut kādām darbībām ar to valodu jānotiek. Līdz ar to... nu... tās trīs stundas... ir tā...

A. Laviņš.

Labi. Ja tās trīs stundas būtu tā, ko var nolasīt, ka ir par maz, bet, no otras puses, kā mēs dzirdējam arī no citas izglītības iestādes vadītāja vietnieces, ka vairāk par četrām būtu pārlietu liela slodze bērnam. Jūs piekristu tam apgalvojumam?

A. Ratniece.

Nu, jūs arī tā kā minējāt, ka ne tikai stundas tās var būt, bet tās var būt arī kādas citas mācību aktivitātes... tur, pieņemsim, kaut kāda darbnīcas vadīšana un darīšana... līdz ar to tas ir atkarīgs, kā to procesu organizē. Ja tas ir tā kā tāds integrēts mācību process, kurā ir vēl kaut kādas citas prasmes iesaistītas, tā varbūt ir teātra izrādes uzvešana vai vēl kaut kas... tad es pieļauju, ka tas neradītu tik lielu slodzi bērnam.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Būs vēl arī citu tiesnešu jautājumi. Un šobrīd vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Labdien! Paldies par jūsu sniegtajām atbildēm.

Mani jūsu sniegtās atbildes rosināja uz vairākiem jautājumiem, tāpēc es paskaidrošu, vai es pareizi sapratu jūsu teikto un tad varbūt noskaidrosim.

Vai es pareizi sapratu, ka jūs teicāt, ka viens no argumentiem ir dzimtās valodas nepazaudēšana? Mans jautājums ir. Sakiet, lūdzu, vai dzimtās valodas nepazaudēšana var būt arguments, lai nemācītos valsts valodu?

A. Ratniece.

Nē, protams, ka tas nav arguments un, kā jau es minēju, valsts valoda nebūt necieš mūsu pirmsskolā, jo tiek atvēlēts pietiekoši daudz laika un uzmanības katram

bērnām. Līdz ar to valsts valodas apguve nebūt necieš un tāpat viņi arī ļoti aktīvi iesaistās mūsu vietējās kopienas dzīvē. Bērni dodas gan uz bibliotēku, protams, tur viss notiek latviešu valodā, uz muzejiem, mums ir apkārt ļoti daudz muzeju, gan ar Aspazijas, gan ar Raiņa daiļradi saistītu lietu, pilsētas muzejs, kur viņi aktīvi apmeklē smilšu spēles arī attiecīgi latviešu valodā... Līdz ar to valsts valoda nebūs necieš nekādā mērā...

G. Kusiņš.

Tad tas nebūtu pareizi, ka ir tāds pretnostatījums vai tāds arguments, ka nemācīsies valsts valodu tikai tāpēc, lai nepazaudētu dzimto valodu...

A. Ratniece.

Nē, protams.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies.

Tad nākamais jautājums. Man no jūsu sniegtajām atbildēm, it sevišķi raksturojot to gadījumu par šo raudošo bērnu, radās tāds iespaids par to, kā jūs saprotat apstrīdēto normu vispār šobrīd tiesiskā regulējuma sekas, kā tiesiskās sekas rodas.

Man ir jums jautājums. Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, tad tieši apstrīdētā norma aizliedz vispār mazākumtautības valodas lietošanu privātajā izglītības iestādē? Nu, lai būtu konkrētāk... Tas bērniņš tiek atvests uz to pirmsskolas izglītības iestādi un pat „labdien” nevar pateikt citā valodā kā latviešu valodā? Nevar pavadīt pirmajā dienā līdz tai vietai, kur uzkārs mētelīti vai vēl kaut ko, arī nevar citā valodā? Vai tad apstrīdētās normas to liedz?

A. Ratniece.

Nu, pēc idejas tā ir. Jā. Jo ja mums viss simtprocentīgi ir valsts valodā, tad tā būtu jābūt. Bet mēs jau neesam... nu, bērns ir tomēr mūsu galvenā vērtība, līdz ar to mēs katrā situācijā skatāmies, kā tad šo situāciju risināt.

G. Kusiņš.

Un tad, jūsuprāt, tad apstrīdēto normu ietekme ir tāda, ka jau no privātās mācību iestādes sliekšņa ir aizliegts izmantot jebkādu citu valodu?

A. Ratniece.

Nu...

G. Kusiņš.

Jeb citiem vārdiem... ir prasība runāt tikai valsts valodā?

A. Ratniece.

Jā.

G. Kusiņš.

Un sakiet, lūdzu, te varētu būt nozīme tam, ja privātā izglītības iestāde pati var izvēlēties, vai viņa īsteno izglītības programmas vai nē? Un sakiet, lūdzu, vai jūsuprāt tad izglītības programmas īstenošana jau sākas ar to brīdi, kad bērns atnāk pirmo reizi un pārkāpj pār sliekšni, ar to brīdi, jūsuprāt, sākas izglītības programmas īstenošana?

A. Ratniece.

Nu, protams, jā, jo viņš ir ienācis pirmsskolas izglītības iestādē un tā kā pirmsskolas izglītības iestāde īsteno šīs te programmas, tad loģiski... jā, tas tā ir...

G. Kusiņš.

Bet ja viņa īsteno šīs programmas, tad programmas īstenošanas laikā jeb vienkārši tāpēc, ka tā ir pirmsskolas izglītības iestāde, kas īsteno šo programmu, un tāpēc vismaz 24 stundas viņai ir jālieto, arī tad, ja viņa neīsteno šo programmu?

A. Ratniece.

Nē, nu viss jau ir programmas īstenošana. Bērns apgūst dzīves prasmes, tas jau nav tikai akadēmiskā izglītība. Tas ir komplekss process. Mēs nevaram teikt, ka viņš tikai mācās lasīt... nē, viņš apgūst dažādas dzīves prasmes, ienākt, sasveicināties, salikt savas lietas... tāpat komunicēt ar apkārtējiem, tas ir pašapkalpoties, novākt aiz sevis... tas ir komplekss process. Mēs nevaram teikt, ka tikai akadēmiskās zināšanas. Līdz ar to mācību programma ir viss.

G. Kusiņš.

Viss... tāpat, visas tās darbības... tad iznāk, ka 24 stundas... nu nē taču...

A. Ratniece.

Nu, nē... nu tik traki nē...

G. Kusiņš.

Bet no rīta, līdz kamēr vecāki atnāk pakal...

A. Ratniece.

Tieši tā.

G. Kusiņš.

Labi. Skaidrs. Es sapratu jūsu pozīciju.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies, Ratnieces kundze, man būs pāris jautājumi.

Viens. Jūs viedoklī norādījāt, ka jums ir arī bērni, kuri no tās pašas Krievijas šeit ir iebraukuši uz laiku un kuriem Latvija ir kā pagaidu... mēs nevaram zināt, cik ilgi, pagaidu mītnes zeme.

Vai varat raksturot... tie ir tādi izņēmumu gadījumi, cik daudz ir šādu bērnu?

A. Ratniece.

Tā... es tādu ļoti smalku izpēti tagad nepateikšu...

A. Kučs.

Nu, aptuveni...

A. Ratniece.

Nu, kādi līdz desmit bērniem mums tādi aptuveni ir... jo viņu vecākiem šobrīd arī nebūt nav droši uzturēties tajā viņu zemē, līdz ar to viņi šeit drošībā grib arī saviem bērniem saglabāt to viņu dzimto valodu, bet viņi ir ļoti ieinteresēti un mums nav nekādu problēmu, nekādas pretestības pret to, ka būtu jāapgūst arī valsts valoda. Viņi ļoti pat interesējas, mums ir pat savas tādas domu apmaiņas, kur mēs tā kā iesakām dažādas lietas gan kultūras, gan valodas ziņā, kā viņiem bagātināt savu identitāti.

A. Kučs.

Paldies.

Vēl jūs arī minējāt, ka valsts valoda neciestu, jo jums ir iespēja individualizēt un sadalīt grupās bērnus. Vai jūs varētu plašāk raksturot, ko jūs domājāt ar šo?

A. Ratniece.

Jā. Nu, tā kā arī pedagoga palīgs iesaistās mācību procesā, tad ir iespēja, pieņemsim, ja mums ir atnākuši 16 bērni uz pirmsskolas izglītības iestādi konkrētā

dienā, mēs viņus varam tātad padalīt arī, pieņemsim, tur mazākās grupās, lai var paņemt skolotājs tur attiecīgi pusi vai nu astoņus bērnus no tiem 16... iedot pedagoga palīgam kaut kādus materiālus, ko viņš iedod tai otrai grupai, un tad attiecīgi skolotājs strādā ar to otru grupu. Vai atkal atlasīt kaut kā... nu, četrus bērnus, pieņemsim... Nu, tur ir katram jāskatās pēc tām viņa konkrētajām vajadzībām tā, lai optimāli viņam varētu šo te mācību procesu nodrošināt un vajadzības apmierināt.

A. Kučs.

Labi.

Vēl jūs norādījāt par rotaļu nodarbībām. Un ka tās... šīm te interešu izglītības nodarbībām, un tagad tā kā dzimtās valodas apguve ir dienas izskaņā, tad tas pārklājas pieņemsim, ar sporta un citām interešu nodarbībām.

Un es gribēju vienkārši saprast... ja, pieņemsim, visi bērni skolā izvēlas apgūt dzimto valodu, vai ja visi, pirmkārt, jau pieder mazākumtautībai, tad tādai pārklāšanās it kā nevajadzētu būt. Kur jūs redzat šo pārklāšanos ar citiem? Nu es saprotu, ka tā baža ir, ka viņiem ir jāizvēlas vai nu apgūt dzimto valodu vai, teiksim, attīstīt kādas citas prasmes, vai tā būtu zīmēšana vai basketbols, vai kā citādi.

A. Ratniece.

Nu, jā, tieši tā arī ir. Jo tad viņiem, pieņemsim, nesanāk pat tās trīs nodarbības. Pieņemsim, ja mums ceturtdienā ir nodarbība, bet viņam ceturtdienā ir arī sporta nodarbības. Un tā kā jūs zināt, ka mazākiem bērniem parasti tās sporta nodarbības tur arī tā kā iet pēc tiem vecumiem, tad mazākajiem bērniem parasti viņas tur tā kā ir agrāk, jau ap pulksten četriem un tieši tad, kad mums, pieņemsim, varētu būt šī te...

A. Kučs.

Vai es varētu precizēt... Tad sporta nodarbības jūs neplānojat, tās ir kaut kur citur...

A. Ratniece.

Nu, jā, viņi dodas tur, piemēram, tenisu spēlēt, uz mākslas vingrošanu, šahu spēlēt...

A. Kučs.

Tad tas veidojas...

Un tad pēdējais jautājums no manas puses. Tātad, ja mēs skatāmies tagadējo reformu, kad pārejam uz izglītību valsts valodā, un vismaz daļai mazākumtautību nav iespējas formālās izglītības ietvaros apgūt dzimto valodu, kā jūs redzat, kādas iespējas vēl, teiksim, arī esošā tiesiskā regulējuma ietvaros paliek, lai šie bērni varētu apgūt ar

savu identitāti, kultūru saistīto saturu? Arī tajā skaitā valsts valodā. Kā jūs redzat? Vai tādas iespējas ir? Vai viņas saglabājas? Un vai jūs arī paši konkrēti piemērojat?

A. Ratniece.

Jā, es tā īsti tagad... laikam tur palaidu garām pašu sākumu...

A. Kučs.

Tad vēlvienureiz varbūt atkārtosu. Šobrīd ir šī pāreja. Bet vai tas izslēdz, teiksim, ka jums ir arī citos veidos, teiksim, valsts valodā iespēja šiem bērniem piedāvāt, kas nāk no mazākumtautību ģimenēm, piedāvāt saturu, kas ir vērsts uz viņu identitātes, kultūras saglabāšanu?

A. Ratniece.

Nu, jā, tas būtu diezgan problemātiski, jo caur kādu valodu tad mēs viņiem to vēl vienu valodu piedāvātu un kultūru? Caur latviešu valodu? Caur angļu valodu? Nu, šajā gadījumā nu ja mēs piedāvājam to valodu... tad attiecīgi tad tā arī ir gan tā valoda, gan kultūra atbilstošā valodā... Jo mēs jau arī skolā, pieņemsim, ja mums ir svešvaloda kaut kāda, vācu valoda, franču valoda, mēs jau nemācamies viņu tā kā caur kaut ko citu... mēs viņu tieši caur to valodu arī tā kā apgūstam.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies un sveicināti!

Paldies par jūsu atbildēm. Ļoti daudz jau esat atbildējusi.

Es uzdošu līdzīgus jautājumus, ko arī iepriekš esmu uzdevusi šodien.

Konkrēti pēc reformas, šīs reformas, ko mēs te apspriežam... Vai jūs redzat skaitu, bērnu skaitu, kuri vēlas mācīties jūsu pirmsskolas izglītības iestādē? Vai tas ir samazinājies, palielinājies vai palicis tāds pats, kāds līdz šim ir bijis, salīdzinot ar pēdējiem diviem gadiem? Vai tas ir ietekmējis šo bērnu skaitu vai nē? Kā jūs redzat... šī konkrētā reforma?

A. Ratniece.

Nu, jā... savā ziņā ir ietekmējis, jo vecākiem arī ir tāda neziņa šajā gadījumā, jo ir vecāki, kas ir izvēlējušies tad vispār bērniem... nevis jau mēs tagad pārejam uz valsts

valodu, viņi savukārt ir aizgājuši uz citām valodām, piemēram, vai nu kādām mācību iestādēm, kur pamatvaloda ir angļu valoda vai pamatvaloda ir vācu valoda... līdz ar to šos bērnus mēs esam pazaudējuši. Jo, ja mēs, piemēram, būtu atstājuši to proporciju, viņi būtu mums palikuši. Bet, tā kā mēs nē, mēs pārejam tād uz šo te valsts valodas programmu, tad viņi tomēr izdarīja savas izvēles.

I. Kucina.

Tas nozīmē, ka tie, kas jau ir bijuši jūsu iestādē, tie ir... kā jūs minējāt, izņemti un tālāk mācās kaut kur citur. Bet, teiksim, skaits... uzņemošais skaits ir mazinājies tieši dēļ šīs reformas? Vai jūs saglabājat tās savas... aizpildāt tās vietīgas, kas jums arī īstenībā ir un ko jūs varat aizpildīt?

A. Ratniece.

Nu, tā krasi un būtiski es pieļauju, ka varbūt arī nav, jo... nu, ja viņi saprot, ka tomēr mēs katru bērnu individualizēti un bērnu centrēti uztveram un mums ir tas uzstādījums, ka bērns mums ir tā kā šī te galvenā vērtība, līdz ar to tie vecāki, kas jau ir sūtījuši pie mums bērnus, loģiski, ka viņi zina, ka mēs par bērnu parūpēsimies tād vislabākajā veidā un tād viņi arī savus nākamos bērnus sūta pie mums. Bet tā man procentuāli konkrētos skaitļos būs ļoti grūti atbildēt.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un tad otrs jautājums ir saistīts ar jums kā vadītāju. Vai jūs izjutāt pēc reformas, ka jūsu privātā iestāde tagad tiek kaut kādā veidā ierobežota, nākotnes iespējas to vadīt, vai jūs izjutāt kādu apdraudējumu, vai jūs tomēr esat tādi stabili tāpēc, ka jūs esat īpaša kā privātā pirmsskolas izglītības iestāde un jūs jūtaties... jums ir bērnu skaits, vai tomēr tā vadīšana... jūs tā kā saskatāt, ka nākotnē vairs nebūs iespējama?

A. Ratniece.

Nu, savā ziņā tā niša, kas mums ir, šī te šaurā, viņa savā ziņā ir apdraudēta. Jo, ja mēs nepiedāvāsim, pieņemsim... nu, arī tā mazākumtautību programma, vai, pieņemsim, kaut kādas vēl nodarbības vispār nebūs... tad es pieļauju, ka vecākiem varbūt... nu, tad mums būtu kā iestādei vispār ļoti jāpārorientējas un jāmaina ļoti kaut kā tā darbības niša kaut kā... es pat nezinu, uz angļu valodu jāpārorientējas vai kaut kas... Jo nu mums ir tāda tā mūsu šaurā niša, kuru mēs arī aizpildām.

I. Kucina.

Šobrīd vismaz ir jūsu prognozes, ka jūs pagaidām spēsiet aizpildīt, kamēr jums ir šīs trīs stundas, ko jūs varat nodrošināt ar pašvaldības palīdzību.

A. Ratniece.

Nu, mēs redzēsim mācību gada izskaņā, ko mums vecāki izvēlēsies... vai viņi paliks mūsu sagatavošanas grupā, vai viņi izvēlēsies ko citu... šobrīd tas ir grūti atbildams jautājums.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un mans pēdējais jautājums. Skatos arī jūsu mājaslapu. Un tieši izvēloties grupas, tur ir vecākā sagatavošanas grupa, 5–7 gadi. Un tur ir iedots arī mācību tāds tā kā saturs, ko jūs mācāt un tur parādās vietām... grupa ir sadalīta, vecākā grupa-1 un vecākā grupa-2 un parādās „krievu/matemātika”. Ko tas nozīmē? „Matemātika/krievu valoda”. Varbūt varat izskaidrot, kas ir ar to domāts? Saturiski kas tiek pasniegts?

A. Ratniece.

Pieņemsim... (*izslēgts mikrofons*)...

I. Kucina.

Paldies. Es skatos, ka ļoti daudz „matemātika/krievu valoda”... tas nozīmē, ka gan pirmdien, gan otrdien, trešdien, ceturtdien, piektdien... grupas sadalot... patiesībā jūs pasniedzat matemātiku, sanāk, ka krievu valodā? Vai tā būtu pareizi jāsaprot?

A. Ratniece.

Nu, vispār tā kā nē. Tas ir kaut kas sens tur saglabājies laikam.

I. Kucina.

Tātad tā informācija nav ticama...

A. Ratniece.

Jā, tas laikam nav atjaunots.

I. Kucina.

Kā tagad tas notiek šajā ziņā? Kā matemātiku mācāt? Droši vien valsts valodā, ja?

A. Ratniece.

Jā, nu matemātika ir matemātika. Tas noteikti ir saglabājies kaut kad vēl no... jā...

I. Kucina.

Labi. Paldies.

A. Ratniece.

Izskatīsim un palabosim.

A. Laviņš.

Jā... tātad jūs sakāt, ka tā nav aktualizēta programma? Tad tā būtu jāsecina, ja? Jo patiesi var redzēt, ka dienas sākumā ir matemātikas nodarbība un paralēli tiek rakstīts, ka krievu. Bet kas krievu? Nav rakstīts. Krievu valoda? Tad būtu savādāk... Tas ir divdomīgi saprotams.

A. Ratniece.

Mēs kaut kā neatjaunojām... jā, nav atjaunota viņa... Jo ar visu saistībā atjaunojām un izdarījām, bet šis ir palicis...

A. Laviņš.

Labi.

Tā... vēl būs tiesnešu jautājumi. Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, es arī aizmirsu iepriekš uzdot jautājumu, tāpēc ir jāuzdod vēlvienreiz.

Pirms pusdienām mums arī uzstājās privātās skolas pārstāve un teica, ka pēc normu pieņemšanas viņi veica sagatavošanos, lai jau varētu pāriet uz šo apmācību valsts valodā, un viņa teica, ka šo sagatavošanās darbu dēļ tad viņiem varbūt nav tādas tik lielas problēmas.

Sakiet, lūdzu, tad, kad pieņēma apstrīdētās normas, vai jūs veicāt kaut kādus sagatavošanas darbus, lai varētu nodrošināt šo darbību atbilstību likumam un ja veicāt, tad kādus un vai šie pasākumi bija vai nebija publiski zināmi bērnu vecākiem?

A. Ratniece.

Es tā kā par pagājušo gadu ļoti daudz nevarēju pastāstīt, jo es tikai septembrī pārņēmu vadību, bet es zinu, ka veica sagatavošanas pasākumus, pedagogi gāja un apmeklēja kursus, kur gan metodika, gan valodas apguve jau bija, ko Valsts valodas aģentūra piedāvāja. To visu... jā, un materiālus gādāja jaunus... Tā kā, jā, protams, ka veica sagatavošanos.

G. Kusiņš.

Un attiecībā uz šo sagatavošanas pasākumu tādu zināšanu norādīšanu bērnu vecākiem, lai viņi zinātu, ko skola piedāvās jau atbilstoši šī jaunā likuma prasībām? Tas arī droši vien arī tika darīts?

A. Ratniece.

Protams, jā. Tika informēti par to, ka būs jauna programma valsts valodā.

G. Kusiņš.

Jā... Labi. Paldies.

Un vēl viens jautājums. Ja jums jānovērtē izglītības kvalitāte. Jūs, atbildot arī uz kolēģes Irēnas Kucinas uzdoto jautājumu, teicāt, ka tas acīmredzot vislabāk būtu gada beigās, tad kad ir mācību gads pagājis. Šobrīd mēs esam reformas, jāsaka tā... šīs reformas sākumposmā. Vēl viens solis ir šī gada septembris un tad vēl viens solis ir vēl pēc gada septembris.

Sakiet, lūdzu, jau iepriekšējie runātāji arī ir pateikuši, ka ir acīmredzot jāpaiet kaut kādam posmam, lai varētu novērtēt. Vai no jūsu atbildes arī ir jāsecina, ka jūs arī uzskatāt, ka, lai novērtētu visu, jāpaiet kaut kādam posmam, tad ir eksāmeni pavasarī un tad novērtē un tad mēs varam visā pilnībā spriest?

A. Ratniece.

Paldies... jā, protams, jā, jo par jebkuru reformu, jebkuru jaunievedumu, ko mēs veicam, mēs nevaram uzreiz pateikt, ka jā, tas ir tikai labi vai tikai slikti un cik... Tur ir jāiziet savs šis te attīstības process, un tikai pēc tam mēs varam redzēt un novērtēt, kas tad īsti no tā ir... kāds ir tas rezultāts. Jā...

G. Kusiņš.

Un sakiet, lūdzu, jūs paši pēc savas iniciatīvas esat varbūt jau kaut ko uzsākuši pētīt, vai kādas ekspress aptaujas, negaidot šīs gada beigās? Jeb sagaidīsīm rezultātus un tad apkoposim?

A. Ratniece.

Nu, parasti ir tā, ka... Tā kā pirmsskolas iestādēm ir jāveic šis te... nu, jebkurām, arī vispārīzglītojošās skolas raksta šo te pašvērtējumu, tad nu... jā, mēs tā kā veicam tad maija mēnesī šo te aptauju – gan vecākiem, gan pedagogiem, gan arī bērnus var aptaujāt, tos, kas jau tā kā dodas uz skolu... nu, jā... Un tad pēc šīs te aptaujas rezultātiem tad mēs arī izdarām secinājumus.

G. Kusiņš.

Un šogad arī tas notiks maijā?

A. Ratniece.

Jā, maijā.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies.

A. Laviņš.

Jā... es tikai reflektēšu uz to, ko dzirdējām attiecībā uz jūsu teikto, ka mājaslapā nav pieejama aktuāla informācija. Nu, tā tad... ja sadaļā mēs skatāmies, kā iestāties jūsu bērnodārzā, tad tur ir informācija aktualizēta, iekļaujot 2023. gadu. Vispārīga informācija par to, ka mājaslapa ir aktualizēta, ir norāde uz 2024. gadu, tā tas ir... Un attiecībā uz sadaļu par vecāku atsauksmēm, tur gan var redzēt, ka beidzamais ieraksts ir 2020. gadā datēts... Bet vispārīgi par to, ka mājaslapa ir aktualizēta 2024. gadā, ir tāda informācija. Tāpēc ne līdz galam ir saprotama tā informācija attiecībā uz saturu, ko vecāki, kas plāno bērnu laist šajā privātajā izglītības iestādē, šodien uz šodien var redzēt, ka „matemātika/krievu”... tad vai nu matemātika ir krievu valodā vai daļa matemātikas un daļa krievu valodas tiek pasniegts... Nav saprotams.

Jā, tāda neliela refleksija par to.

A. Ratniece.

Labi... to es sapratu. Jā... rītdien sakārtosim.

A. Laviņš.

Tas nebija tā domāts. Tas bija tikai saprast, kāds ir saturs, ko jūs savā jūsu vadītajā privātās izglītības iestādē...

A. Ratniece.

Šo es biju kaut kā palaidusi garām, jo tas vienkārši bija palicis no iepriekšējiem gadiem. Es tur vairāk pievērsu uzmanību, lai būtu pašvērtējums atbilstošs un visādas tādas lietas ielikta... šo kaut kā... atvainojos, palaidu garām.

A. Laviņš.

Labi, vadītājas kundze, paldies.

Un šobrīd dosim iespēju pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem uzdot jautājumus.

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Sākotnēji es uzdošu arī dažus līdzīgus jautājumus, kā es uzdevu skolas pārstāvjiem.

Tad pirmais jautājums. Jā... es vēlējos jautāt. Sakiet, ja valsts nenoteiktu nekādus ierobežojumus privātajam bērnudārzam, tad ko jūs izvēlētos no valodu viedokļa? Vai piedāvātu bilingvālu programmu vai piedāvātu tikai valsts valodā, vai piedāvātu tikai mazākumtautības valodā? Nu, kāda būtu tā jūsu izvēle, ja nebūtu vispār nekādu ierobežojumu?

A. Ratniece.

Jā, paldies.

Nu, noteikti, ka būtu bilingvāls modelis, jo no valsts valodas mēs neatteiktos nekādā gadījumā. Nu, jā... un tad attiecīgi šo te proporciju tādu, lai apgūtu bērni abas un pat trīs... jo mums principā ir trīs valodas, ko viņi apgūst programmas ietvaros.

I. Nikuļceva.

Arī angļu valodu...

A. Ratniece.

Jā, angļu valoda ir kā trešā valoda.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad jautājums arī būtībā par to pašu, bet vairāk tā kā no ģimenes, no bērnu vecāku viedokļa. Nu, cik jūs zināt... No jūsu teiktā es sapratu, ka diezgan labi jūs zināt, ko domā bērnu vecāki, jo norādījāt uz tādām ļoti ciešām saitēm. Tad ko, jūsuprāt, vēlētos, nu, ja nebūtu nekādu ierobežojumu no valsts puses, tieši bērnu vecāki, tieši ģimenes. Arī to bilingvālo programmu jeb tomēr mazākumtautības programmu? Kādas ir tieši viņu vēlmēs, ciktāl jūs zināt?

A. Ratniece.

Nu, visi vecāki, ar kuriem ir runāts, visi noteikti atbalsta šādu bilingvālo modeli, jo viņi ir saprātīgi domājoši, lojāli Latvijas valstij un līdz ar to tur nevajadzētu būt nekādām divām domām, kas ir nepieciešams mūsdienu pasaulē un, tātad, lai bērns sasniegtu visu, ko viņš dzīvē grib sasniegt. Loģiski, ka viņam ir nepieciešams arī valsts valodas pamats.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad šeit es uzdošu vēl vienu precizējošu jautājumu.

Jūs, sniedzot atbildes uz tiesnešu jautājumiem, teicāt, ka varētu būt kādi desmit bērni, kas ir šeit Latvijā tikai uz laiku, piemēram, no Krievijas. Tas, cik es saprotu, ir ļoti daudz, jo bērnudārzā jums ir diezgan mazs bērnu skaits.

Un precizējošs jautājums. Tikai tas tad attiecas arī uz šīm ģimenēm, teiksim, arī viņi vēlētos bilingvāli. Nu, ja jūs zināt...

A. Ratniece.

Nu, jā, noteikti, jo viņi jau tā kā ir arī ieinteresēti, lai bērns nepazaudē to viņa dzimto valodu un kultūru. Jā, līdz ar to viņi būtu ieinteresēti, lai saglabājas, lai ir šī te kaut kāda proporcija valodām.

I. Nikuļceva.

Bet arī viņi tad būtu tieši bilingvālā programmā ieinteresēti nevis, piemēram, mazākumtautības programmā ar valsts valodas apguvi?

A. Ratniece.

Nu, visticamāk jau, ka jā... bilingvāli...

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Ja kaut ko nezināt, tad noteikti arī varat teikt, ka jūs nezināt.

Tad mazliet cits jautājums.

Tātad, jūs esat rakstveida viedoklī arī norādījusi, ka visbūtiskākie valodas apgūvē ir bērna pirmie dzīves gadi. Un tad šeit es gribu arī atsaukties uz daudzām starptautiskām organizācijām, kuras ir norādījušas, ka pirmsskolā mācību līdzeklim vajadzētu būt bērna dzimtajai valodai, jo bērns tikai mācās pirmo dzimto valodu. Nu, piemēram, tā ir Venēcijas komisija, kura, kā es saprotu, arī jums ir zināma, Vispārējās konvencijas Konsultatīvā komisija un arī, piemēram, UNESCO deklarācija.

Un tad, jā... jautājums ir tāds – vai jūs piekrītat tam, ka vislabākais variants bērnudārzā būtu tieši bērna dzimtā valoda?

A. Ratniece.

Jā. Balstoties uz šiem pētījumiem, arī ikdienas praksi un novērojumiem, nu... jā... principā šis ir vislabākais modelis, kad dzimtā valoda ir kā pamats un pēc tam uz šī pamata mēs būvējam tālāk un liekam klāt L-2, šajā gadījumā valsts valodu, un pēc tam jau vēl trešo svešvalodu. Tas arī ir jau ļoti daudzus pētījumus arī uzsvērts, ka šis ir

visoptimālākais veids.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tā tad nākamais jautājums tāds vairāk juridisks, ko es arī uzdevu skolas pārstāvei. Un tad es gribu jautāt, vai, jūsuprāt, nu, šajā situācijā, kāda mums ir ar apstrīdētajām normām, vispār tiek respektētas vecāku tiesības izvēlēties privāto izglītības iestādi?

Nu, mazliet tā kā mēģināšu to kontekstu atspoguļot. Arī bija līdzīgs jautājums par šo jautājumu, bet mums ir diskusija par to, vai ir tikai tiesības dibinātājiem dibināt un vadīt privātās izglītības iestādes, arī bērnudārzus, vai tās ir arī vecāku, ģimenes tiesības izvēlēties to privāto izglītības iestādi.

Un tad... jā... mūsu viedoklis, protams, ir, ka tās ir arī tieši ģimenes un vecāku tiesības. Un tad man jautājums, kāpēc juridisks... vai jūs, ja jūs spējat uz to atbildēt, vai jūs saskatāt, ka tās ir tieši vecāku tiesības izvēlēties kaut ko atšķirīgu no valsts, pašvaldību iestādēm, tieši izvēlēties atšķirīgu privāto izglītības iestādi. Vai, jūsuprāt, jā... tās ir tieši tiesības?

A. Ratniece.

Nu, jā... manuprāt, tās ir vecāku tiesības izvēlēties. Bet šobrīd tā kā mums visas programmas ir vienādas, tad līdz ar to viņiem nav šo te iespēju izvēlēties arī kaut ko citu, atšķirīgu no šī te piedāvājuma.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad nākamais jautājums. Nu, būtībā arī saistīts mazliet ar šo, bet ne tik juridisks. Tad ir jautājums par to, kā jūs uzskatāt, vai uz privātajām un publiskajām izglītības iestādēm ir jāattiecinā vienādi standarti vai tomēr privātajām izglītības iestādēm būtu jādod daudz lielāka rīcības brīvība un valstij jāiejaucas daudz mazāk?

A. Ratniece.

Paldies. Nu, jā... tā kā privātā iestāde tiek finansēta pārsvarā no vecāku iemaksām, tad šajā gadījumā mūsu iestādes uzskats ir, ka tomēr būtu jādod lielāka brīvība, jo vecāks ir tas, kurš izvēlas pakalpojumu un arī maksā ar saviem līdzekļiem. Savukārt pašvaldība saņem mērķdotāciju no nodokļu maksātāju līdzekļiem un tikai... nu, jā, līdz ar to tas ir tāda veida pakalpojums... Tā tad privātajai iestādei, kas ir tā kā komercuzņēmums, būtu jādod vairāk iespēju.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad pie šī vēl viens arī precizējošs jautājums. Cik es saprotu, tad jūsu bērnudārzs arī saņem publisko finansējumu un visdrīzāk tas ir pedagogu algām un mācību materiāliem.

Sakiet, cik apmēram tas ir procentos no kopējā finansējuma? Vai tas ir 1 procents vai 10 vai 50? Lai būtu kaut kāds priekšstats...

A. Ratniece.

Ja aptuveni aprēķina... tā ir 1/64 daļa, ko mēs saņemam mācību materiālu iegādei un mazākumtautību programmas īstenošanai.

I. Nikuļceva.

Tātad, 1/64 daļa ir mācību materiāliem. Bet pedagogu algām tur nav dotāciju?

A. Ratniece.

Nē, tas arī ir tur.

I. Nikuļceva.

Tātad tas viss kopā. 1/64 daļa...

A. Ratniece.

Jā, no nepieciešamā finansējuma. Jā.

I. Nikuļceva.

Un tad 63/64 daļas nāk no vecākiem?

A. Ratniece.

Jā.

I. Nikuļceva.

Labi. Un tad man būs pēdējais jautājums. Pēc tam varbūt arī Džibuti kungs uzdos jautājumus.

Bet es gribu jautāt par metodoloģiju. Ja uz jūsu bērnudārzu atnāk bērniņš, kurš vispār nezina valsts valodu, kā jūs teicāt, piemēram, tur no Krievijas ir ģimenes un tamlīdzīgi... Tātad, viņš vispār nezina valsts valodu.

Un jautājums man ir tāds. Vai ir kāda tāda publiska metodoloģija, kas jums palīdz, kā šādā gadījumā rīkoties, vai arī tas ir jūsu pašu bērnudārza... nu, kā jūs rīkojaties...

A. Ratniece.

Nu, jā. Kā jau es minēju, tad tas valsts standarts, tās ir tikai paraugprogrammas, līdz ar to mums pašiem ir jāveido tālāk. Tas, kā mēs tā kā katru konkrēto gadījumu, katru konkrēto izglītojamo iesaistām... un tas ir principā katra...

I. Nikuļceva.

Bet vai ir tāda metodoloģija, kur jūs, piemēram, nu... tas jūsu bērnudārza audzinātājs, nu, viņš īsti nezina, kā rīkoties. Vai ir kaut kāda metodoloģija, kur jūs varētu paskatīties, piemēram, kur Izglītības un zinātnes ministrija vai Izglītības satura centrs piedāvā kaut ko... nu, kā tad rīkoties? Kādā valodā runāt un ko darīt, vai arī tāda nav?

A. Ratniece.

Nu, ir kaut kādi ieteikumi, bet tā, lai tā būtu kaut kāda metodoloģija... nē...

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

T. Džibuti.

Es atļaušos tikai vienu jautājumu tādā salīdzinošā aspektā tieši par kvalitāti. Vai varētu salīdzināt, kā bija iepriekš, kādas atziņas varbūt ir zināmas dārziņā... jo tās ģimenes tomēr ir ne tik daudz tieši privātajā dārziņā... salīdzinot tos posmus, kā bija līdz šim...

A. Ratniece.

Kā bija līdz šim un kā ir tagad?

A. Laviņš.

Jā, Džibuti kungs, tā jautājuma būtība bija salīdzināt to mācību procesu un iegūstamo izglītības kvalitāti sākot no 2023. gada 1. septembra, kad saturam ir jābūt visam valsts valodā, un vismaz gadu iepriekš? Šāds, ja?

Ja jūs varat salīdzināt no 2022. gada, piemēram, septembra līdz 2023. gada 1. septembrim un tagad līdz šodienai. Ir iespējams kādu vērtējumu sniegt, kā to pieteikuma iesniedzējs vaicāja? Jo šāda bija jautājuma būtība.

A. Ratniece.

Jā, man tagad būs diezgan grūti, jo, kā es jau minēju, es tā kā iesaistījos privātajā pirmsskolas iestādē tikai rudenī, tā kā uz šo mācību gadu, līdz ar to man būs diezgan...

A. Laviņš.

Skaidrs. Ir saprotama jūsu atbilde, jo jūs nebijāt iepriekš izglītības iestādē...

A. Ratniece.

Jā... es biju citās, bet ne privātajās...

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim vai būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā, godātā tiesa! Būs daži jautājumi.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Sakiet, lūdzu, jūs savā runā minējāt par to, ka jūsu izglītības iestāde noteikti ir niša, kurā jūs darbojaties. Tad šajā pašā terminoloģijā paliekot... tad līdz ar šiem grozījumiem Izglītības likumā, šī niša... ir kaut kādā ziņā mainījies tas darbības profils vai aptuveni ir tas pats palicis, kas bija līdz šim, līdz 2023. gada 1. septembrim?

A. Ratniece.

Nu, šobrīd savā ziņā... nu nezinu, kā jums... jo es saku, ka es esmu tikai kopš 2023. gada septembra šajā projektā vai pirmsskolas iestādē, līdz ar to man būs ļoti grūti uz to...

S. Bērtaitis.

Labi. Paldies.

Tad atbildot uz tiesnešu jautājumu par sagatavošanos. Tātad Izglītības likuma grozījumi bija pieņemti 2022. gada septembrī, attiecībā uz pirmsskolas iestādēm stājās spēkā 2023. gada 1. septembrī, un jūs teicāt, ka bija sagatavošanās darbības no jūsu ... es gribēju vienkārši saprast... vai jūs tā kā visas tās sagatavošanās darbības paguvāt izdarīt šajā periodā, vai kā... nu, tiktāl, ciktāl tas attiecas uz jūsu izglītības iestādes kompetenci.

A. Ratniece.

Nu, jā. Noteikti jau ka, jā... paguva... Bet... bet tur radās citas situācijas...

S. Bērtaitis.

Labi. Tad es sapratu, ka paguva. Paldies.

Un sakiet lūdzu, jūs minējāt par to, ka jūsu izglītības iestāde ir izveidota šī interešu izglītības programma. Jūs arī minējāt, ka jūs izstrādājāt un saskaņojāt ar Jūrmalas pašvaldību atbilstošo speciālistu. Vai jūs varat pateikt, kad jūs izveidojāt šo interešu izglītības programmu?

A. Ratniece.

Mēs viņu izveidojām jau rudenī, bet...

S. Bērtaitis.

Tas ir 2023. gada rudens, ja?

A. Ratniece.

Jā. Tad arī izveidojām programmu. Vienīgi... nu, jā... es viņiem iesūtīju vēlāk, jo es nezināju, ka ir jāiesūta arī pašvaldības Izglītības pārvaldei un viņa glabājās pie mums.

S. Bērtaitis.

Un sakiet... tad principā audzēkņi šajā programmā, interešu izglītības programmā, no kura datuma tā kā varēja sākt apmeklēt šo...?

A. Ratniece.

Nu, viņi varēja sākt ar... kā mācību gads sākās, tā varēja sākt...

S. Bērtaitis.

2023. gada 1. septembrī tad principā jau varēja sākt...

A. Ratniece.

Jā.

S. Bērtaitis.

Skaidrs.

Labi. Paldies. Man vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Jā. Ratnieces kundze, paldies jums par dalību tiesas sēdē un sniegto viedokli un atbildēm. Paldies jums! Lai jauka diena!

A. Ratniece.

Paldies. Jums arī.

A. Laviņš.

Paldies.

Un šodien tiesas sēdē vēl ir ieplānots uzklaut Rīgas Ukrainu vidusskolu. Atbilstoši pilnvarojuma dokumentiem, kas ir iesniegti tiesas rīcībā, direktora vietnieks izglītības jomā Romāns Tilleris pārstāv šo izglītības iestādi.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Tillera kungs, lūdzu, Rīgas Ukrainu vidusskolas vārdā varat sniegt viedokli.

Ir iesniegts rakstveida viedoklis, kas ir ļoti lakonisks, uz vienas A4 lapaspuses.

Jā, vispirms pirms sākat sniegt viedokli, norādīšu, ka Rīgas Ukrainu vidusskola nav privātā izglītības iestāde, tā ir pašvaldības dibināta privāta iestāde.

Tāpēc, Tillera kungs, vispirms varbūt iesākam ar to, kā jūs redzat, kā jūsu skola atšķiras no privātās skolas kontekstā ar to, ka šī ir Rīgas Ukrainu vidusskola.

Lūdzu!

R. Tilleris.

Tieši tā!

Tā kā mēs esam valsts skola un pašvaldības skola, tad mums ir daudz grūtāk realizēt šo procesu – pāreju uz valsts valodu, nekā privātajām skolām.

Es noklausījos iepriekšējos runātājus, kas tur runāja, ka viņi ir tik ļoti ierobežoti. Tieši otrādi. Privātām skolām ir daudz lielākas iespējas izvēlēties dažādas metodes, lai viņas varētu īstenot pāreju uz valsts valodu. Mums ir konkrētas programmas, konkrētas stundas, konkrēts laiks, kad mums katrs, kas ir jāizdara, kas mums ir jāiemāca, un mēs nevaram tik brīvi variēt lielā klasē, kā to var darīt privātās skolas. Privātās skolās strādā ambiciozi un pašpārliecināti vadītāji, kas ir pārliecināti, ka viņi var iemācīt bērniem labāk un vairāk nekā parastās skolas, tāpēc viņi arī tādās izveido, nu, izņemot pirmsskolas, jo diemžēl vietu trūkumu dēļ ir jāatver privātās skoliņas, kur varētu bērni arī mācīties. Bet citādi privātās skolas, kā jau teica iepriekšējā runātāja, tās ir komerciālas iestādes. Viņiem ir pavisam cita loma, pavisam cita doma.

Protams, ka iespējas iemācīt valsts valodā to, ko prasa valsts, viņiem ir daudz vieglāk, jo ir mazāks skolēnu skaits.

Tā tad es varu tagad turpināt... es atvainojos, ka es te brīžiem tā emocionāli... bet es noklausījos tās runas... Un ja trīsdesmit gadu laikā visu laiku jā klausās vieni un tie paši pārmetumi un griešanas tiesās par to, ka Latvijā ir jā turpina runāt krievu valodā, nu, piedodiet...

Man skolā mācās sakarā ar karu Ukrainā divu gadu laikā 200 skolēni... 200 skolēni, kas tikai tagad ir atbraukuši un viņi tie ir gan 9. klasēs, gan 11., 12. klases skolēni un viņi gada laikā spēj saprast un iemācīties valsts valodu. Mūsu prasītāji prasa vēl šeit, ka viņiem vajadzīga vēl pēc trīsdesmit gadiem vēl pāreja un vēl pāreja uz nezin cik gadiem valsts valodā. Mēs savā skolā esam izveidojuši jau pirms reformas bērnudārzu, kurā mēs mācām bērniem latviešu valodā, pirms tika pieņemts tas valstī tāpēc, lai 1. klasē mums būtu mazāk problēmas runāt valsts valodā. Šie bērni, kas mācās pie mums bērnudārzā un apgūst valsts valodā bērnudārza programmiņu, viņiem vispār nav nekādas problēmas 1. klasē mācīties latviešu valodā. Jā, pirmajā gadā viņiem ir problēmiņas, ja ģimenē vecāki runā tikai ukrainiski vai krieviski, bet bērnudārzā skolotājs atrod tādu metodi, lai bērns varētu saprast jau gada beigās, ko no viņa grib latviski un viņš var arī atbildēt latviski. Sagatavošanas grupiņas beigās, pārejot uz 1. klasi, bērns pietiekami labi runā latviešu valodā, lai 1. klasē viņš varētu mācīties valsts valodā.

Diemžēl tā rezultātā šogad mums 1. klases gandrīz ir tikai no ukraiņu bērniem. Tas nozīmē, ka mēs viņiem mācām no nulles visus priekšmetus latviešu valodā. Protams, ka mēs esam cilvēki un saprotam, ka mums ir jāatrod arī bilingvālās metodes, lai mēs šiem bērniem izskaidrotu valsts valodā, ko mēs no viņiem gribam un kas viņiem ir jāiemācās. Bērnu mēs veidojam... citām skolām kā atklātās stundiņas, kur mēs šīs atklātās stundas vadām latviešu valodā. Mēs arī parādām, ka šie bērni ļoti labi saprot latviešu valodā, ko no viņiem skolotājs prasa un kāds rezultāts ir jāpanāk. Šie bērni, kas mums ir no bērnudārza un no 1. klases mācās pie mums, viņi 12. klasē kārtu eksāmenu latviešu valodā augstākā līmenī bez problēmām. Tā kā nekādi tur trūkumi izglītībā vai kaut kas... ka krievu bērniņi vai ukraiņu bērniņi būtu stulbāki par latviešu bērniem, nu, nav. Tā tad, ja viņi grib, viņi to var izdarīt. Jābūt ir motivētiem. Ir jābūt motivētiem, pirmkārt, vecākiem. Ja vecāki bērnu norīda pret valsti un aicina runāt tikai krievu valodā, kā es saprotu, šeit prasītājs to dara... tad, protams, ka...

I. Nikuļceva.

Es atvainojos... vai es varētu...

R. Tilleris.

Vienu mirklīti...

I. Nikuļceva.

Vai es varētu palūgt pieaicināto personu tomēr turēties kaut kādās korektuma robežās.

R. Tilleris.

Tūlīt... Vai es varu pateikt vienu korekciju... Jūs esat tā kundze, ar kuru es runāju pa telefonu, ja?

I. Nikuļceva.

Nē, jūs ar mani... neesat runājis pa telefonu...

R. Tilleris.

Nu, viens pārstāvis no jūsu puses ar mani runāja...

A. Laviņš.

Tillera kungs, tagad mieru! Mieru no abām pusēm...

Man būtu lūgums tiešām... mēs esam tiesā.

R. Tilleris.

Nē, es izsaku skolas un savu viedokli.

A. Laviņš.

Tillera kungs, šobrīd uzklusiet, lūdzu, mani... Es aicinātu mierīgāk tagad...

R. Tilleris.

Man ir tāda balss skaļa... es arī klasē tik skaļi runāju...

A. Laviņš.

Es saprotu, balss... bet sarunāsim tā... Jūs runājat šobrīd ar tiesu un izstāstiet, lūdzu, kā jūs no skolas skatpunkta to redzat.

R. Tilleris.

Tieši tā es arī to redzu.

I. Nikuļceva.

Vai es drīkstētu pieteikt procesuālu lūgumu?

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Es vēlētos pieteikt procesuālu lūgumu neuzklausīt šo konkrēto pieaicināto personu mutvārdos. Un būsim atklāti. Tomēr šai pieaicinātajai personai nav saiknes ar konkrēto izskatāmo lietu, mēs runājam par privātajām skolām. Tas ir publiskās skolas pārstāvis. Pārstāvis ir atļāvis vairākas reizes jau aizvainot pieteikuma iesniedzēju...

R. Tilleris.

Kādā veidā?

I. Nikuļceva.

Un mēs neuzskatām, ka būtu iespējams turpināt uz klausīt šo pieaicināto personu.

R. Tilleris.

Es centīšos...

A. Laviņš.

Tillera kungs, mirklīti...

R. Tilleris.

Jūs uzdosiet jautājumu... Labi.

A. Laviņš.

Vienu mirklīti šobrīd... Es pieļauju, ka arī šādā brīdī var šādu lūgumu pieteikt. Saeimas pārstāvim... Kāds ir jūsu viedoklis par šo lūgumu?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa, uzskatu, ka lūgums ir nepamatots. Pieaicinātā persona sniedz viedokli par jautājumiem, kas skar, tātad, valsts valodas lietošanu mazākumtautību apmācāmo grupās, kas tomēr ir nozīmīgs lietā.

Es uzskatu, ka būtu jāturpina pieaicinātās personas uz klausīšana.

A. Laviņš.

Paldies par jūsu viedokli.

Nikuļcevas kundze, tātad Satversmes tiesa jau iepriekš bija nolēmusi, ka uzaicinās šo skolu un tās pārstāvi kā pieaicināto personu, un tāpēc jūsu lūgums par to, ka neuzklausīt, šobrīd tiek noraidīts, taču...

Taču... vēlreiz atgādināšu. Mēs esam tiesā un mums ir ļoti svarīgi iegūt objektīvu informāciju. Ja vien tas ir iespējams, pēc iespējas mazāku emocionālo fonu,

un es aicinātu nekādā gadījumā nevienu pusi neaizskart, lai kā būtu. Mēs ļoti labi zinām kontekstu.. Ļoti labi. Tāpēc mūsu uzdevums ir objektīvi, neitrāli iegūt informāciju. Viss.

R. Tilleris.

Jā, es tieši arī runāju par izglītības apgūšanu valsts valodā. Un tas nav atkarīgs ne no kā... vai tas ir valsts skolās, pašvaldības vai privātajās skolās. Prasībām visur ir jābūt vienādām.

Es pāriešu konkrēti jau uz... vienkārši man viena puse ar šeit jau pa telefonu... es atvainojos, kāpēc, bet man likās, ka šī kundze jau mani uzrunāja un izdarīja uz mani spiedienu.

A. Laviņš.

... *(izslēgts mikrofons)*...

R. Tilleris.

Jā...

I. Nikuļceva.

Vēlos tikai norādīt, ka tas jau ir trešais aizvainojums, pie tam nepamatots, jo es pilnīgi noteikti neesmu nevienam zvanījusi.

R. Tilleris.

Es tad ļoti atvainojos... Bet...

A. Laviņš.

Cienījamie lietas dalībnieki! Mēs visi esam cilvēki...

R. Tilleris.

Jā, pāriesim pie lietas... jā...

A. Laviņš.

Tillera kungs, mirklīti, lūdzu, uzklausiet...

Nikuļcevas kundze, lūdzu, apsēdieties...

R. Tilleris.

Es pazinu balsi, kas ar mani runāja...

A. Laviņš.

Es vēlos, lai tiesas process noritētu mierīgi.

R. Tilleris.

Labi.

A. Laviņš.

Tillera kungs, klausieties, lūdzu... Nekas šobrīd netraucē tiesas procesam noritēt mierīgā gaisotnē. Mierīgā... Viss...

R. Tilleris.

Man ir tāds raksturs, es mierīgi arī tā runāju, tas nekas, ka skaļi... tā ir mana balss...

A. Laviņš.

Dodam jums vārdu, un tikai par lietas būtību. Zvani un viss pārējais lai paliek šobrīd citai diskusijai. Lūdzu!

R. Tilleris.

Jā.

Es iesāksu drusku ar, kā saka, augstāku objektu... Tātad, lai visas puses pareizi saprot, kur mēs atrodamies.

Dievs katrai tautai uz šīs planētas ir devis savu vietu, kur veidot un attīstīt savu valsti, valodu, kultūru un izglītoties savā valsts valodā, lai varētu pastāvēt un nodrošināt savai tautai nākotni.

Šajā sakarībā Latvijā un arī citās valstīs, kur ir izveidotas konstitucionālās tiesas, mums ir Satversmes tiesa, kurai jāaizstāv ir Latvijas valsts Satversme un Latvijas Republikas Satversmes 4. pants nosaka, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Latvijas Republikas Satversmes 112. pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz izglītību, Latvijas Republikas Satversmes 114. pants nosaka, ka personām, kuras pieder mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.

Ņemot vērā šos trīs galvenos Satversmes pantus, kas ir attiecināmi uz izglītību, ir skaidrs, ka nevienam netiek liegta iespēja iegūt izglītību jebkurā izglītības posmā valsts, pašvaldības vai arī privātajās izglītības iestādēs, tas ir, valsts valodā. Un tas ir atbalstāmi un pareizi, ja reiz dzīvojam Latvijas Republikā.

Mazākumtautību valoda ir ģimenes valoda, tāpēc tā pamatā ir jāuztur un jāizkopj ģimenē. Savukārt izglītības iestādēs personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir dotas visas iespējas saglabāt un attīstīt savu valodu un kultūras

savdabību, ko nodrošina arī Rīgas Ukrainu vidusskolā caur fakultatīvajām un interešu izglītības nodarbībām, kā arī skolas un ārpusskolas pasākumiem. Piemēram, ukraiņu valoda un literatūra, skolēnu teātris un folkloras kopa notiek ukraiņu valodā. Ukrainu deju apgūšana deju nodarbībās, Ukrainas kultūras, etnogrāfisko elementu, vēstures, ģeogrāfijas un mūzikas apgūšana integrēta mājturības, tehnoloģijas, vēstures, ģeogrāfijas un mūzikas stundās, kā arī papildus ārpusstundu nodarbībās šajos mācību priekšmetos, aktīvi piedaloties dažādos Latvijas Rīgas pilsētas svētkos, konkursos, kā arī starptautiskajos konkursos un olimpiādēs, parādot savu valodu un etniskās kultūras savdabību ar dziesmām, dejām, tērpiem, rokdarbiem, zīmējumiem un projektu darbiem.

Un, kā jau es teicu, tāpēc ir nepieciešams, lai nebūtu šādas problēmas, lai nebūtu šādi strīdi jāveido tiesās, jāgriežas tiesās, ir nepieciešams, lai valsts valodas apgūšana notiktu jau bērnudārzu posmā. Un jau no mazākajām... mēs saprotam, ka mazākajā grupiņā tur būs reāli problēmas, tas ir tāpat kā ģimenē, ja, piemēram, māte ir ukrainiete, tēvs latvietis, tad viens runās ukraiņiski, otrs runās latviski, bērns uzreiz saprot, kā ar kuru jārunā, un arī bērnudārzā viņš saprot, ka skolotājs ar viņu runās latviski, mājās runās mamma vai tētis citā valodā. Nekādas problēmas nav. Un 1. klasītē bērni jau saprot un arī vecāki, ka nodarbības notiks valsts valodā, mācību stundas būs valsts valodā.

A. Laviņš.

Tillera kungs, paldies un sakiet, lūdzu, būs vairāki jautājumi.

Pirmais. Vai Rīgas Ukrainu vidusskola kaut kādā mērā ir bijusi iesaistīta šīs apstrīdētās normas izstrādes procesā? Jums ir prasīts viedoklis par to, vai tā ir pareizā pieeja, ka izglītība turpmāk būs no 2023. gada 1., 4., 7. klasei un tad ir tas nākamais pārejas posms, ka būs tikai valsts valodā?

R. Tilleris.

Tieši tā. Mums direktore piedalās regulāri Izglītības ministrijas mazākumtautību padomes sēdēs, kur tiek apspriesta izglītība valsts valodā, kur piedalās dažādu tautību skolu pārstāvji, un tad tiek atrasts kopīgais risinājums. Nav tā, ka no valsts tiek kaut kas uzspiests, ja nav tas izrunāts. Ja lielākais vairākums pieņem, ka tas ir pareizi, ko Izglītības ministrija piedāvā, tad tas arī tiek īstenots. Un es neredzu 1., 4., 7. klasē pašlaik problēmu, kāpēc nevarētu mācīt tikai latviešu valodā.

A. Laviņš.

Paldies.

Nākamais jautājums. Jūs teicāt, ka paši pēc savas iniciatīvas... ja es pareizi to sapratu... esat ieviesuši pirmsskolas izglītības pakāpē izglītības satura apguvi tikai valsts valodā, pirms šī norma stājusies spēkā. Jūs varat nosaukt, kad tas tika ieviests un

kāpēc jūs šādā veidā rīkojāties?

R. Tilleris.

1991. gadā mēs dibinājām Rīgas Ukrainu vidusskolu, un nedaudz dažus gadus vēlāk mēs izveidojām savu pirmsskolas izglītības iestādi tāpēc, ka sapratām, ka, ja bērniņi mums atnāk no ģimenēm vai dažiem bērnudārziem, mazākumtautību bērnudārziem... mēs sapratām, ka viņi nav apguvuši pietiekoši labi latviešu valodu, un mums rada grūtības mācīties 1. klasītē jau valsts valodā, latviešu valodā. Tāpēc mēs izveidojām pirmsskolu, kur pieņēmām atbildīgus, motivētus skolotājus, kas prot ar bērniem strādāt un ar viņiem runāt latviešu valodā tā, ka viņiem neveidojas ne vecākiem, ne skolēniem jautājumi par to, ka 1. klasē būtu problēmas mācīties latviešu valodā.

A. Laviņš.

Tātad, precizēsim. Apmēram, kurš gads tas ir bijis? 1990. ...

R. Tilleris.

1990. ... nu tā... es negribu sameloties, jo es vairāk par vidusskolu... bet arī pirmsskolā es esmu tur pielicis roku un esam rakstījuši nepārtraukti aicinājumus pašvaldībai ļaut mums šādu pirmsskolu atvērt. Teikšu tā... man jāpadomā... nu vairāk kā 15 gadi noteikti...

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, kas bija tie apsvērumi, kāpēc jūs uzskatījāt, ka pat noteikta proporcija pirmsskolas izglītības pakāpē nebūtu vēlams apgūt mazākumtautību valodā, bet tikai viss saturs būtu apgūstams valsts valodā? Jau vismaz šos 15 gadus? Kas bija tie iemesli?

R. Tilleris.

Pateikšu tādus piemēriņus... Mums ir ukraiņi, kas mums braukā, atbrauc, aizbrauc... tieši par to arī runā... te bija uzdots jautājums, kā ir ar tiem bērniem, kas atbrauc uz īsu laiku, kā ir ar viņiem, kā mēs atrodam kopīgu valodu. Nu, tad šie bērni ir tādi, kas padzīvoja Latvijā, tad viņi aizbrauc uz Spāniju, Itāliju, Vāciju, Angliju... bet pēc kāda laika atgriežas atpakaļ. Viņi atgriežas atpakaļ un mēs prasām, kas par lietu? Un viņi saka, ziniet, ar mums tur neviens nerēķinās, mūs ieliek klasē, mums jāmacās tikai vācu valodā, neviens tur mums neko nepalīdz, vai tikai spāņu, itāļu vai angļu... pie jums jūs ar skolēniem nodarbojaties individuāli, jūs ar viņiem strādājat tā, lai šie bērni spētu iemācīties latviešu valodā un tātad mācību priekšmetus šie bērni spēj saprast. Tātad mēs secinājām, ka lai tas nebūtu tā, ka mums tas būtu jādara pēkšņi tikai

8. klasē vai 5. klasē, tāpēc sākām to no bērnudārza un no 1. klasītes. Mums tiešām ir tā, ka šogad mums abas 1. klases ir pamatā ukraiņu bērniņi, bet gads beidzas un ukraiņu bērniņi spēj saprast latviešu valodā un atbildēt.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Tad nākamais jautājums, ko mēs varējām arī dzirdēt, ka ir, piemēram, tāda situācija, ka 2 vai 3 gadus vecs bērns, kurš ienāk bērnudārzā, un visas nodarbības norisinās valsts valodā, bet viņam šī valsts valoda uz to brīdi ir sveša un varbūt ir emocionāls slogs tam bērnam un ir raudāšana, kā mēs varējām dzirdēt. Kā jūsu skolā piemēro šīs tiesību normas? Vai šādā situācijā ar bērnu ir jārunā tikai valsts valodā? Vai tur varētu būt arī kaut kāda savādāka pieeja, lai bērnu nomierinātu un atgrieztos atpakaļ pie satura? Kā jūs redzat?

R. Tilleris.

Nu, es šeit teikšu atkal tādu piemēru... ģimenē, kur ir dažādu tautību cilvēki, viens runā, piemēram, ukraiņiski, otrs runā latviski. Skaidrs, ka mamma šo bērnu nomierinās ukraiņu valodā, tēvs paņems un ar viņu runās latviešu valodā. Tieši tāpat ir arī skolā. Mēs cenšamies runāt... mums ir skolotāju palīgi, starp citu... arī ukraiņi, kas ar šo bērniņu runā ukraiņiski, bet mūsu skolotājs runā ar viņu arī latviski. Tātad, bērns vienā vai otrā gadījumā skatās. Ja neizdodas vispirms latviešu valodā... pie tam ir jāsaprot... mums lielākajai daļai noteikti ir bērni un ir bijuši maziņi... un mēs labi zinām, kā meklēt iespējas un kādas metodes, lai šo bērnu jebkurā valodā... vai ar žestiem vai ar ko, vai paauklējot, vai apmīļojot vai kā viņu nomierināt... Un šajā gadījumā vispār valodai nebūtu nekādas nozīmes. Tāpēc, kad viņš raud un tur bieži ar viņu runājam latviešu valodā, viņš lēnām pierod pie tā un saprot, ko skolotājs no viņa grib.

A. Laviņš.

Tillera kungs, jūs esat direktora vietnieks izglītības jomā skolā.

R. Tilleris.

Jā.

A. Laviņš.

Sakiet... padalieties, lūdzu, ar praksi, kā jūsu skolā mazākumtautību izglītības interešu programma tiek īstenota? Vai tur ir noteikts laiks, kad beidzas formālās izglītības apguves saturs, un pēc pulksten vieniem, diviem, trijiem un tad jūs ķeraties klāt pie trijām stundām, kas ir atvēlētas mazākumtautību interešu izglītībai, vai jums ir

kādas elastīgas iespējas šo mazākumtautību interešu programmu īstenot kaut kā, kā skola uzskata par vislietderīgāko?

R. Tilleris.

Tieši tā, kā jūs teicāt. Par lietderīgāko. Tātad, tas nozīmē, ka mums ir arī mazākumtautību... mēs apgūstam arī citas valodas fakultatīvi, mēs šīs fakultatīvās stundas varam ielikt vai nu sākumā vai arī interešu izglītības pulciņi, kas ir pirms stundām, kad bērni atnāk ātrāk, pagaidām neviens nesūdzas, ka viņam būtu jāatnāk astoņos uz skolu, jo tāpat jau viņi ierodas skolā, vecāki atved viņus jau pulksten 7 vai 7.30, es arī ierodos agri... un brīnos, ka tie bērni tik agri jau sēž skolā. Tāpēc viņi to var izdarīt pirms stundām un arī pēc stundām. Mēs visi esam bijuši jauni un mēs visi saprotam, ka bērns ir nenogurstošs un viņš var līdz vakaram ņemties un viņu vajag tikai nodarbināt. Neredzu nekādas problēmiņas. Ne velti tāpēc mēs piedalāmies dažādos konkursos, ārpus stundu pasākumos, Rīgas pilsētas pasākumos... Nu, bērni ir nenogurstoši, vajag tikai ar viņiem strādāt.

A. Laviņš.

Labi. Tātad, noteikts elastīgums, kā organizēt, jūsu skolā pastāv.

Tad nākamais jautājums. Sakiet, kā jūs vērtējat, vai trīs mācību stundas, kas ir pa 30 minūtēm nedēļas ietvarā, ir pietiekamas, lai jūsu skolā esošie skolēni apgūtu mazākumtautības valodu, kultūru, vēsturi...

R. Tilleris.

Nē, nu ir jāsaprot... trīs stundas, tās ir tās oficiālās stundas, ko apmaksā pašvaldība vai valsts. Tās ir tās oficiālās stundas. Bet vēl jau ir tās, ko skola piemaksā skolotājiem par papildu darbu. Un mēs veidojam savas nodarbības, savas programmas un strādājam, lai tikai saglabātu ukraiņu kultūru, lai mēs viņus integrētu latviskajā vidē. Nav nekādas problēmas izvērsties.

A. Laviņš.

Tātad, jūs papildus pēc skolas iniciatīvas paši interešu izglītību veidojat plašāku, piedāvājot vēl papildu stundas?

R. Tilleris.

Jā.

A. Laviņš.

Labi. Šie jautājumi attiecas uz šo neformālo izglītības posmu, kas ir interešu izglītība.

Sakiet, vai formālajā izglītības procesā, kas ir vispārējās izglītības saturs un tas ir jāapgūst tikai valsts valodā, sākot no 2023. gada 1. septembra 1., 4., 7. klasei, vai šajā formālajā izglītības procesā, kas ir valsts valodā, jūs redzat, ka kaut kādā veidā jūs varat integrēt arī ukraiņu kultūras, vēstures apguvi, tradīcijas, valodu un kā?

Ja gadījumā jūs... Ar žestu var redzēt, ka jūs sakāt, ka jā, bet kā?

R. Tilleris.

Nu es jau te iepriekš savā rakstiskajā atbildē minēju un arī tagad, ka mēs to arī darām integrēti šajos priekšmetos, kuros mēs to varam darīt. Tas ir mājturības stundās meitenēm un zēniem, tas ir mūzikas stundās un interešu izglītības nodarbībās, ansambli, korī, tas ir arī vēstures stundās...

A. Laviņš.

Tillera kungs... piedošanu...

R. Tilleris.

Vai nepareizi sapratu?

A. Laviņš.

Jā, jā, Tillera kungs... Nebija jautājums par interešu izglītības nozīmi...

R. Tilleris.

Nē, tagad es runāju, ka tagad tikai integrējam tās vēstures stundās, ģeogrāfijas stundās, mūzikas stundās... Ir tādi priekšmetiņi, kur mēs to varam integrēti darīt. Ja mēs runājam, piemēram, par Latvijas ģeogrāfiju un vienlaicīgi runājam, piemēram, arī par Ukrainas ģeogrāfiju. Tas nekādas problēmas mums nesastāda. Ja runājam par vēsturi, runājam par Latvijas vēsturi, runājam arī par Ukrainas vēsturi. Runājam par mūziku un mācāmies latviešu valodā mūziku, mācāmies ukraiņu valodā mūziku. Neviens to nav aizliedzis.

Un tāpat arī mājturībā. Mums ir mājturības stundās ar Latviju un Ukrainu ir tik daudz kas kopējs jau ornamentos... kā ēdienos un tamlīdzīgi, kā rokdarbos... to mēs visu salīdzinām, veidojam, salīdzinām, izrunājam, kas ir kopīgs un kas atšķirīgs, to visu var izdarīt.

A. Laviņš.

Jā... Citām pieaicinātajām personām es šādu jautājumu arī esmu uzdevis un uzdošu arī jums.

Tātad, vai iepriekšējais izglītības reformas posms, kurā bija saglabāta šī bilingvālā pieeja un dažādās izglītības pakāpēs noteiktā proporcijā mazākumtautības

valoda un valsts valoda... Vai jums kaut kas bija radījis iespaidu, ka šis posms ir noslēdzošais izglītības reformas posms un nekādas tālākas izmaiņas vairs nebūs?

Vai izpratāt manu jautājumu?

R. Tilleris.

Ja es pareizi saprotu, jūs domājat par to, ka vairs nevarēs neko bērniem, teiksim, pateikt tikai krieviski vai ukrainiski, vai tikai latviski.

A. Laviņš.

Nē. Es pārformulēšu vēlreiz.

Tātad, iepriekšējais izglītības reformas posms noslēdzās... šoreiz nepateikšu precīzi gadu, bet bija spēkā līdz jaunajam regulējumam, kas ir apstrīdētais regulējums šajā lietā. Tā regulējuma būtība bija, ka noteiktās proporcijās bilingvāli saturs varētu tikt apgūts atkarībā no izglītības pakāpes.

R. Tilleris.

Pa posmiem... nu, piemēram, pirmsskola...

A. Laviņš.

Nē, nē, uzklausiet, lūdzu, mani... Tātad, pirms šiem grozījumiem tika pieņemti jauni grozījumi, kas noteica to, ka izglītība pirmsskolas izglītības iestādēs ir iegūstama, piemēram, 50 pret 50 proporcijā, pamatizglītības pakāpē – 20 pret 80 un jau vidusskolas pakāpē bija pilnībā valsts valodā.

R. Tilleris.

Jā, tieši tā.

A. Laviņš.

Vai kaut kas jūsu vadītajai skolai un personālam, kas strādā skolā, radīja pamatu pašauties, ka nekādu citu grozījumu vairs nebūs un šis ir beidzamais izglītības reformas posms. Šķiet, ka vajadzētu būt saprotami.

R. Tilleris.

Nē, nu ir pieņemts grozījums, ka mēs pārejam tikai uz valsts valodu... tātad tikai latviešu valodā... sākam ar 1., 4., 7. klasi. Nu, viņš ir jau pieņemts. Bet vēl pārējās klasēs paliek tā pati bilingvālā apmācība. Tur var turpināt.

Protams, ka vieglāk mācīt mums dotajā situācijā ukraiņu skolā bilingvāli, jo mums ļoti daudz pienāk ukraiņu un krievu bērniņi no citām valstīm, bet, ņemot vērā... atkārtoju vēlreiz... ņemot vērā, ka mēs bērniem jau no 1. klases mācām latviešu valodā,

pamatā tikai latviešu valodā, viņi to apgūst, saprot un viņiem tālāk nerodas problēmas un nevajadzētu rasties problēmām mācīties tikai valsts valodā. To es atgādinu vēlreiz. 9. klases skolēni un 12. klases skolēni nokārto latviešu valodas eksāmenus un matemātikas eksāmenus valsts valodā bez problēmām ne mazāk par vidējo valsts līmeni.

A. Laviņš.

Paldies.

Dosim iespēju arī citiem tiesnešiem uzdot jautājumus un vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā. Labdien! Man viens jautājums, ņemot vērā jūsu ilggadējo pieredzi saistībā ar izglītības iestādi. Šī jau nav pirmā reforma, mēs esam vairākas reformas redzējuši izglītības jomā un saistībā ar iepriekšējām reformām Satversmes tiesa ir norādījusi, ka reformas ieviešana atbilst Satversmei tikai tad, ja tā neradīs izglītības un izglītošanas procesa kvalitātes kritumu. Lietā ir dažādi viedokļi – vai tas radīs kritumu vai tas rada vai nerada.. Šobrīd mēs esam, kā es saprotu, tādā reformas atkal sākumposmā. Kā jūs pareizi norādījāt, no šī gada septembra bija vienām klasēm un no nākamā gada septembra vēl...

Mans jautājums. Sakiet, lūdzu, pēc jūsu praktiskās pieredzes, kāda būtu tā labākā metodoloģija, lai mēs šobrīd, kad vēl nav visa reforma pabeigta, bet šobrīd pēc pirmā gada novērtētu – ir izglītības kritums vai nav, cik tas regulāri ir jādara un nu, protams, vai valsts to dara, kas, acīmredzot jums kā nevis privātās skolas pārstāvim, bet valsts skolas pārstāvim, vai valsts to pietiekoši dara, lai nonāktu pie šāda secinājuma. – vai ir izglītības kritums vai nav? Paldies.

R. Tilleris.

Atkārtošu, ko jau teicu. Ja mēs jau mācām bērniem valsts valodā apgūt programmiņu un runāt bērnudārzā, un pēc tam 1. klasītē, un tiešām pie tā pieturamies, tad nav nekāda krituma tālāk. Es atkārtoju. Šie bērniņi, kas mums pabeidz tagad 9. klasi un arī ukraiņu bērni, kas tagad ir atnākuši, 9. un 12. klasē viņi kārto eksāmenu latviešu valodā augstākajā līmenī, tāpat kā latviešu skolas. Tātad, ja viņi ir izvēlējušies augstāko līmeni, nu, tad jūs saprotat, ka viņi uzskata, ka viņi ir pietiekoši apguvuši latviešu valodu, lai viņi varētu kārtot eksāmenus tāpat kā parastās latviešu skolas. Bet viņi izvēlas augstāko līmeni... tātad, viņi ir motivēti, pārliecināti. Jābūt tikai motivētiem un nebūs problēmas.

G. Kusiņš.

Mans jautājums varbūt ir... kas no valsts puses, jūsuprāt, būtu tā efektīvākā metode, kā kontrolēt, ka patiešām ir... vai tur centralizētie eksāmeni, vai arī tur ikmēneša pārbaudes, vai ekspress aptaujas, vai eksāmenu rezultāti, pašnovērtējumu testi... nu, es tagad vienkārši tos saucu kā piemērus.

R. Tilleris.

Es ļoti atvainojos par to atbildi, ko es tagad tūlīt pateikšu... man noteikti pārmetīs. Es saku, ka no valsts puses ir pārliecināt vecākus, ka mēs dzīvojam Latvijā un ir jārunā valsts valodā. Un ir jāapgūst valsts valoda... ir jārespektē Satversme, kurā ir ierakstīts, ka Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda un problēmas nebūs. Tie vecāki, kas ir motivēti, ar viņiem nekad nav problēmas, un arī bērni apgūst visu mierīgi valsts valodā.

G. Kusiņš.

Labi, paldies. Nav jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies. Un šobrīd vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Jā, paldies par jūsu viedokli.

Man divi jautājumi.

Viens būs... pie esošā vai pie iepriekšējā bilingvālās izglītības modeļa, kas līdz šim tika īstenots, jūs teicāt, ka arī jūsu skolā arī pie tā modeļa visi bērni pietiekami labā līmenī apguva valsts valodu. Es gribētu drusciņ precizēt, vai jūs, teiksim, pasniedzāt vairāk nekā tas modelis vai jūs piemērojāt bilingvālo un arī pie šīs pieejas jūs varējāt panākt pietiekami labas valsts valodas zināšanas.

R. Tilleris.

Nu, teiksim tā. Mēs vairāk... nu, ko nozīmē tie 20 procenti... tos 20 procentus var sadalīt dažādi – vai nu uz konkrētiem mācību priekšmetiem vai 20 procentus katrā mācību priekšmetā. Tas nozīmē, ka mēs valsts valodā runājam 80 procentus un 20 procentus runājam valodā, kurā bērni saprot, lai varētu izskaidrot jēdzienus... nu, it sevišķi tas ir matemātikā, fizikā, ķīmijā. Nu, pārējiem priekšmetiem nekādas sevišķas grūtības neveidojas.

A. Kučs.

Bet tad jūs redzat, ka arī pie tā modeļa ar attiecīgu piemērošanu var sasniegt pietiekami labas valsts valodas zināšanas.

R. Tilleris.

Jā. Mūsu situācijā šis modelis bija diezgan veiksmīgs, kad deva šādu iespēju. Bet es vēlreiz atkārtāju. Ja mēs tiešām pārejas uz valsts valodu jau bērnudārzā un 1. klasē pieturamies pie apgūšanas tikai valsts valodā, tad tālāk problēmām nevajadzētu būt.

A. Kučs.

Vēl viens man jautājums. Es skatos jūsu mācību priekšmetu sarakstu. Es redzu, ka kā otro svešvalodu ir iespēja arī skolēniem apgūt ukraiņu valodu... kā otro svešvalodu... Vai tas ir formālās izglītības ietvaros vai neformālās? Es vienkārši gribēju precizēt šo jautājumu.

R. Tilleris.

Tas ir gan tā, gan tā... kur iespējas ir valsts iespējas, kur ir fakultatīvi...

A. Kučs.

Un tas, ka viņi izvēlas apgūt ukraiņu valodu kā otro svešvalodu... nu, vai tas kaut kādā mērā ietekmē valsts valodas zināšanas? Kāds ir jūsu skatījums?

R. Tilleris.

Nē. Tas ar valsts valodas zināšanām pilnīgi nav saistīts. Tas ir pats par sevi... ukraiņu valoda tikai tāpēc, lai saglabātu viņiem šo ukraiņu valodu un mēs varētu arī tālāk nodarbībās citās ārpus stundām runāt ukrainiski, veidot pasākumus ukrainiski. Nu, mums ir jāsaprot, ka tas nav tikai ukrainiski, tas ir gan ukrainiski, gan latviski, šādā veidā... Protams, ka mēs nevaram, mēs saucamies ukraiņu skola un līdz ar to ukraiņu valoda mums ir svarīga un svarīgi ir arī to saglabāt.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Ja ir nepieciešams bērnam jūsu skolā sniegt logopēda pakalpojumus, sakiet, lūdzu, jūs nodrošināt logopēda pakalpojumus ukraiņu valodā arī vai tikai valsts valodā?

R. Tilleris.

Nu, jāsaprot šādi. Mums ir atbraukuši pēc 2022. gada arī ukraiņu skolotāji, mēs pieņemām tieši ukraiņu skolotājus speciālistus. Nevis vienkārši jebkuru ukraiņu par skolotāju palīgiem, bet skolotājus tieši speciālistus, tajā skaitā ir psihologs, logopēds, kas zina ukraiņu valodu... un jāsaprot, ka no visiem šiem skolotājiem, kas pie mums divus gadus strādā, viņi visi ir aizgājuši latviešu valodas kursus un viņi visi pietiekami labi var jau saprasties latviski. Divu gadu laikā. Tātad, arī logopēds sniedz latviski un ukraiņiski bērnam palīdzību. Tāpat arī psihologs.

A. Laviņš.

Paldies. Citu jautājumu tiesnešiem nav.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem vai būs jautājumi?

I. Nikuļceva.

Nē. Es, protams, neuzdošu jautājumus.

A. Laviņš.

Džibuti kungs?

T. Džibuti.

Nē.

A. Laviņš.

Jā, protams, tās ir jūsu tiesības.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa, būs divi jautājumi.

A. Laviņš.

Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Sakiet, lūdzu, vai, izejot no jūsu skolas pieredzes... vai situācijā, kad izglītības saturs tiek apgūts valodā, tātad latviešu valodā, vai tas kaut kādā ziņā rada risku, ka audzēkņi zaudēs saikni ar savu dzimto valodu vai savu piederību šai dzimtajai kultūrai... ja ir atbilstoši apstākļi un motivācija...

R. Tilleris.

Teikšu vēlreiz. Kā jau sākumā es biju minējis, dzimtā valoda ir mazākumtautību valoda. Tā ir ģimenes valoda. Viņi nekādi nevar zaudēt viņu, jo viņi to turpina izkopt, attīstīt un saglabāt mājās. Mēs skolā tikai piepalīdzam ar dažādiem pasākumiem šo viņu identitāti attīstīt tālāk, lai viņa nepazūd un tamlīdzīgi.

S. Bērtaitis.

Labi. Paldies.

Un tad pēdējais jautājums būtu tāds. No jūsu paskaidrojumiem es varēju saprast, ka jūsu skolā tiek piedāvāti audzēkņiem vairāki interešu izglītības veidi, tātad nosacīti dažādi pulciņi šīs te interešu izglītības jomā.

Varbūt jūs varat nosaukt, kas ir tie interešu izglītības veidi, kas ir tieši saistīti ar mazākumtautības... tātad ar ukraiņu kultūru un valodu, kas...

R. Tilleris.

Nu, kā jau minēju, tie, pirmkārt, ir radošie priekšmeti, tie ir interešu izglītības pulciņi. Tā ir mūzika, koris, deju pulciņš, tehnoloģijas, mājturības, rokdarbu pulciņš...

S. Bērtaitis.

Mani tieši interesē šī interešu izglītības joma...

R. Tilleris.

Jā, tā ir interešu izglītība. Viņiem tās ir papildu bez mācību stundas. Tās ir vēl papildu. Jā... papildu viņiem stundas.

S. Bērtaitis.

Un ir arī ukraiņu valoda kā interešu izglītība papildus...

R. Tilleris.

Tieši tā. Jā interešu izglītībā ukraiņu valoda arī ir... nu, tos mēs vairāk organizējam vasarā nometnēs.

S. Bērtaitis.

Labi.. Un tad par šīm vasaras nometnēm un svētdienas skolām tad arī tas tiek piedāvāts... Vai svētdienas skolas netiek...?

R. Tilleris.

Svētdienas skolas nepiedāvā, jo tur pašvaldība ir devusi visus iespējamus... ukraiņiem ir tā saucamie izglītības centri kā svētdienas skoliņas, kur viņi arī tad iet un

apgūst vēl papildus savus ar Ukrainu saistītos mācību priekšmetiņus, savu valodu... un tamlīdzīgi.

S. Bērtaitis.

Labi. Un šīs aktivitātes vasaras nometnes veidā... kā viņas ir saistītas ar mazākumtautības... nu, jūsu gadījumā ukraiņu kultūras...

R. Tilleris.

Tieši tāpat kā pēc stundām. Tas nozīmē, ka mums arī atkal nometnē ir gan ukraīnis, gan latvietis, kas kopā veido šo pasākumu gan latviski, gan ukraīniski... lai nav tā, ka tikai ukraiņu valodā vai tikai latviešu valodā...

S. Bērtaitis.

Skaidrs. Vairāk jautājumu nav.

A. Laviņš.

Paldies.

Tillera kungs, paldies par skolas iesniegto rakstveida viedokli un paldies par dalību tiesas sēdē, un par miera saglabāšanu. Paldies jums un lai jums jauka diena!

R. Tilleris.

Paldies. Jums tāpat.

A. Laviņš.

Visu labu!

Tā... Cienījamie lietas dalībnieki! Šīsdienas tiesas sēdes darba plāns ir padarīts, tāpēc informēšu par turpmāko.

Nākamā tiesas sēde ir plānota 12. aprīlī pulksten 10.00 un esam iecerējuši uzklaut četras pieaicinātās personas.

Un tad atliek tiesas sēde 16. aprīlī, kur raudzīsim, vai paspēsīsim visu izdarīt, bet ir iēplānotas 16. aprīlī debātes un replikas.

Tāpēc šajā brīdī tiek izsludināts pārtraukums līdz 12. aprīlim pulksten 10.00.

Paldies.

(Pārtraukums.)

Tiesas sēdes sekretāre

Paula Marta Daugavvanaga-Vanaga

Stenogrāfiste

Mārīte Ceļmalniece